ΚΑΡΛ ΜΑΡΞ

Ο ΕΜΦΥΛΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ ΣΤΗ ΓΑΛΛΙΑ

κλασσικα κειμενα

ΚΑΡΛ ΜΑΡΞ

Ο ΕΜΦΥΛΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ ΣΤΗ ΓΑΛΛΙΑ

κλασσικα κειμενα

Ἀνάτυπο ἀπ' τά

ΔΙΑΛΕΧΤΑ ΕΡΓΑ ΜΑΡΞ - ΕΝΓΚΕΛΣ

Ἐκδότης:

Β. Μακρυωνίτης & Σια ΟΕ

Ἐλπίδος 6 Ν. Ἡράκλειο

ΚΑΡΛ ΜΑΡΞ

Ο ΕΜΦΥΛΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ ΣΤΗ ΓΑΛΛΙΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΦΡΙΝΤΡΙΧ ΕΝΓΚΕΛΣ

Μοῦ ἦρθε ἀναπάντεχα ἡ πρόταση νά ἑτοιμάσω μιά νέα ἔκδοση τῆς διακήρυξης τοῦ γενικοῦ συμβουλίου τῆς Διεθνοῦς γιά τόν «Ἐμφύλιο πόλεμο στή Γαλλία» καί νά τή συνοδεύσω μέ μιά εἰσαγωγή. Γι' αὐτό δέ μπορῶ ἐδῶ νά θίξω παρά μόνο σύντομα τά πιό οὐσιώδη σημεῖα.

Στή μεγαλύτερη ἐργασία πού ἀναφέρω πιό πάνω προτάσσω τίς δυό συντομότερες διακηρύξεις τοῦ γενικοῦ συμβουλίου γιά τό γαλλο-πρωσικό πόλεμο. Πρῶτα ἀπ' ὅλα γιατί στόν «Ἐμφύλιο πόλεμο» παραπέμπεται ὁ ἀναγνώστης στή δεύτερη διακήρυξη, πού ἡ ἴδια μέ τή σειρά της δέ μπορεῖ νά κατανοηθεῖ ὁλότελα χωρίς τήν πρώτη. Μά καί γιατί οἱ δυό αὐτές διακηρύξεις, πού τίς εἶχε συντάξει ἐπίσης ὁ Μάρξ, εἶναι κι αὐτές ὄχι λιγότερο ἀπό τόν «Ἐμφύλιο πόλεμο», ἐξαιρετικά παραδείγματα γιά τό ἀξιοθαύμαστο χάρισμα τοῦ συγγραφέα, πού πρώτη φορά εἶχε διαπιστωθεῖ στή «18η Μπρυμαίρ τοῦ Λουδοβίκου Βοναπάρτη», νά συλλαμβάνει καθαρά τό χαρακτήρα, τή σημασία καί τίς ἀναγκαῖες συνέπειες τῶν μεγάλων ἱστορικῶν γεγονότων, τόν καιρό πού τά γεγονότα αὐτά ξετυλίγονται ἀκόμα μπρός στά μάτια μας ἤ πού μόλις ἔχουν τελειώσει. Καί τέλος, γιατί ἐμεῖς στή Γερμανία ὑποφέρουμε ἀκόμη καί σήμερα ἀπό τίς συνέπειες τῶν γεγονότων ἐκείνων, πού τίς προεῖπε ὁ Μάρξ.

Ἤ μήπως δέ συνέβηκε ἐκεῖνο πού λέει ἡ πρώτη διακήρυξη, ὅτι ἄν ὁ ἀμυντικός πόλεμος τῆς Γερμανίας ἐνάντια στό Λουδοβίκο Βοναπάρτη ἐκφυλιστεῖ σέ καταχτητικό πόλεμο ἐνάντια στό γαλλικό λαό, ὅλες οἱ συμφορές πού βρῆκαν τή Γερ-

μανία ὕστερα ἀπό τούς λεγόμενους ἀπελευθερωτικούς πολέμους θά ξαναζωντάνευαν πάλι μέ καινούργια ἔνταση; Μήπως δέν εἴχαμε ἄλλα εἴκοσι χρόνια κυριαρχίας τοῦ Βίσμαρκ καί ἀντί γιά τούς διωγμούς τῶν δημαγωγῶν δέν εἴχαμε τόν ἔκτακτο νόμο καί τό κυνήγημα τῶν σοσιαλιστῶν μέ τήν ἴδια ἀστυνομική αὐθαιρεσία, μέ τήν ἴδια ἀκριβῶς φριχτή ἑρμηνεία τοῦ νόμου;

Καί δέν ἐπαλήθευσε μήπως κατά γράμμα ἡ πρόβλεψη ὅτι ἡ προσάρτηση τῆς 'Αλσατίας καί τῆς Λωρραίνης «θά ἔριχνε τή Γαλλία στήν ἀγκαλιά τῆς Ρωσίας» καί ὅτι ὕστερα ἀπ' αὐτή τήν προσάρτηση, ἡ Γερμανία ἤ θά γινόταν ὁ ἀνοιχτός ὑπηρέτης τῆς Ρωσίας ἤ θά ἔπρεπε, ὕστερα ἀπό μιά σύντομη ἀνάπαυλα, νά ἐξοπλιστεῖ γιά ἕναν καινούργιο πόλεμο καί μάλιστα «γιά ἕνα φυλετικό πόλεμο ἐνάντια στίς συνασπισμένες λατινικές καί σλαβικές φυλές»; Μήπως ἡ προσάρτηση τῶν γαλλικῶν ἐπαρχιῶν δέν ἔσπρωξε τή Γαλλία στήν ἀγκαλιά τῆς Ρωσίας; Μήπως εἴκοσι ὁλόκληρα χρόνια ὁ Βίσμαρκ δέν ἐπιζητοῦσε μάταια νά κερδίσει τήν εὔνοια τοῦ τσάρου, δέν τήν ἐπιζητοῦσε προσφέροντας ὑπηρεσίες ταπεινότερες ἀπό κεῖνες πού συνήθιζε νά προσφέρει στήν «Ἅγια Ρωσία» ἡ μικρή Πρωσία, προτοῦ γίνει «ἡ πρώτη μεγάλη Δύναμη τῆς Εὐρώπης»; Καί μήπως δέν κρέμεται καθημερινά πάνω ἀπ' τό κεφάλι μας ἡ δαμόκλειος σπάθη ἑνός πολέμου, πού ἀπ' τήν πρώτη μέρα του ὅλες οἱ χάρτινες συμμαχίες τῶν πριγκίπων θά σκορπιστοῦν σάν τ' ἄχυρα στόν ἀέρα, ἑνός πολέμου· πού γι' αὐτόν τίποτα δέν εἶναι βέβαιο, ἐκτός ἀπό τήν ἀπόλυτη ἀβεβαιότητα γιά τήν ἔκβασή του, ἑνός φυλετικοῦ πολέμου μέ τόν ὁποῖο ὁλόκληρη ἡ Εὐρώπη θά ἐρημώσει ἀπό δεκαπέντε ὥς εἴκοσι ἑκατομμύρια ὁπλισμένους ἄντρες, καί πού ἄν δέν λυσομανᾶ ἀκόμα εἶναι μονάχα γιατί καί τό πιό ἰσχυρό ἀπό τά μεγάλα στρατιωτικά κράτη τρομάζει μπροστά στό γεγονός ὅτι εἶναι ἀπόλυτα ἀδύνατο νά προβλεφθεῖ τό τελικό ἀποτέλεσμα;

Γι' αὐτό ἔχουμε ἀκόμη μεγαλύτερο καθῆκον νά ξανακάνουμε προσιτά στούς γερμανούς ἐργάτες τά μισοξεχασμένα λαμπρά αὐτά τεκμήρια τῆς διορατικότητας τῆς διεθνοῦς ἐργατικῆς πολιτικῆς στά 1870.

Ὅ,τι εἶπα γιά τίς δυό αὐτές διακηρύξεις, ἰσχύει καί γιά τή διακήρυξη γιά τόν «Ἐμφύλιο πόλεμο στή Γαλλία». Στίς 28 τοῦ Μάη, μπροστά στήν ὑπεροχή τῶν δυνάμεων τοῦ ἐχθροῦ, ὑπόκυψαν στίς πλαγιές τῆς Μπελβίλ οἱ τελευταῖοι μαχητές τῆς Κομμούνας καί μόλις δυό μέρες ὕστερα, στίς 30 τοῦ Μάη, ὁ Μάρξ διάβασε μπροστά στό γενικό συμβούλιο τήν ἐργασία του ὅπου περιγράφεται ἡ ἱστορική σημασία τῆς Κομμούνας τοῦ Παρισιοῦ μέ σύντομες, δυνατές, μά τόσο ἀδρές καί πρίν ἀπ' ὅλα τόσο ἀληθινές γραμμές, πού δέν τίς ἔφτασε ξανά κανένας σ' ὅλη τήν ἄφθονη φιλολογία πού γράφτηκε γύρω ἀπ' αὐτό τό θέμα.

Χάρη στήν οἰκονομική καί πολιτική ἀνάπτυξη τῆς Γαλλίας ἀπ' τό 1789, διαμορφώθηκε ἐδῶ καί πενῆντα χρόνια μιά τέτια κατάσταση στό Παρίσι, πού καμιά ἐπανάσταση δέ μποροῦσε νά ξεσπάσει σ' αὐτό χωρίς νά πάρει προλεταριακό χαραχτήρα, ἔτσι πού τό προλεταριάτο πού εἶχε κερδίσει τή νίκη μέ τό αἷμα του, ἐμφανίστηκε ὕστερα ἀπό τή νίκη μέ τίς δικές του διεκδικήσεις. Αὐτές οἱ διεκδικήσεις ἦταν λίγο πολύ ἀκαθόριστες, ἀκόμα καί μπερδεμένες, ἀνάλογα μέ τόν κάθε φορά βαθμό ἀνάπτυξης τῶν παρισινῶν ἐργατῶν. Τελικά ὅμως ὅλες ἔτειναν πρός τήν κατάργηση τῆς ταξικῆς ἀντίθεσης ἀνάμεσα στούς κεφαλαιοκράτες καί στούς ἐργάτες. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι δέν ἤξεραν πῶς ἔπρεπε νά γίνει αὐτό. Ὡστόσο αὐτή ἡ διεκδίκηση, ὅσο ἀκαθόριστα κι ἄν ἦταν ἀκόμα διατυπωμένη, ἔκλεινε μέσα της μιά ἀπειλή γιά τό κοινωνικό καθεστώς πού ὑπῆρχε. Οἱ ἐργάτες πού τήν πρόβαλαν ἦταν ἀκόμη ὁπλισμένοι. Γι' αὐτό, γιά τούς ἀστούς πού κρατοῦσαν τό τιμόνι τοῦ κράτους, πρωταρχική προσταγή ἦταν νά ἀφοπλιστοῦν οἱ ἐργάτες. Κι ἔτσι, ὕστερα ἀπό κάθε ἐπανάσταση πού κέρδιζαν οἱ ἐργάτες, ξεσπάει ἕνας νέος ἀγώνας πού τελειώνει μέ τήν ἧττα τῶν ἐργατῶν.

Αὐτό συνέβηκε γιά πρώτη φορά στά 1848. Οἱ φιλελεύθεροι ἀστοί τῆς κοινοβουλευτικῆς ἀντιπολίτευσης ὀργάνωναν συμπόσια γιά νά πετύχουν τήν ἐκλογική μεταρρύθμιση πού θά ἐξασφάλιζε τήν κυριαρχία τοῦ κόμματός τους. Στόν ἀγώνα τους μέ τήν κυβέρνηση ἀναγκάζονταν ὅλο καί πιό πολύ νά κάνουν ἔκκληση στό λαό, κι ὑποχρεώνονταν βαθμιαία νά δίνουν τό προβάδισμα στά ριζοσπαστικά καί δημοκρατικά στρώματα τῆς ἀστικῆς τάξης καί τῶν μικροαστῶν. Μά πίσω ἀπ' αὐτούς βρίσκονταν οἱ ἐπαναστάτες ἐργάτες, κι οἱ ἐργάτες αὐτοί εἶχαν ἀποκτήσει ἀπό τό 1830 πολύ μεγαλύτερη πολιτική αὐτοτέλεια ἀπ' ὅ,τι τό ὑποπτεύονταν οἱ ἀστοί κι οἱ δημοκρατικοί ἀκόμα. Τή στιγμή τῆς κρίσης ἀνάμεσα στήν κυβέρνηση καί στήν ἀντιπολίτευση, οἱ ἐργάτες ἄρχισαν τή μάχη στούς δρόμους. Ὁ Λουδοβίκος Φίλιππος ἐξαφανίστηκε καί μαζί του ἐξαφανίστηκε καί ἡ ἐκλογική μεταρρύθμιση,

τοκρατορίας είτε ήταν κυκλωμένες στό Μέτς χωρίς ἐλπίδα νά ξεφύγουν, ή κρατιοῦνταν αἰχμάλωτες στή Γερμανία. Στήν κρίσιμη αὐτή κατάσταση ὁ λαός ἐπέτρεψε στούς βουλευτές τοῦ Παρισιοῦ τοῦ προηγούμενου νομοθετικοῦ σώματος νά ἐμφανιστοῦν σάν «κυβέρνηση ἐθνικῆς ἄμυνας». Καί τό δέχτηκε αὐτό τόσο πιό εὔκολα πού γιά τό σκοπό τῆς ἄμυνας ὅλοι οἱ ἱκανοί νά κρατοῦν ὅπλα παρισινοί εἶχαν καταταχθεῖ τώρα στήν ἐθνοφυλακή κι ἦταν ὁπλισμένοι, κι ἔτσι τώρα οἱ ἐργάτες ἀποτελοῦσαν τή μεγάλη πλειοψηφία. Δέν ἄργησε ὅμως νά ξεσπάσει σέ σύγκρουση ἡ ἀντίθεση ἀνάμεσα στήν κυβέρνηση πού ἀποτελιόταν σχεδόν ἀποκλειστικά ἀπό ἀστούς καί στό ὁπλισμένο προλεταριάτο. Στίς 31 τοῦ Ὀχτώβρη ἐργατικά τάγματα κατέλαβαν μέ ἔφοδο τό δημαρχεῖο καί πιάσανε μερικά ἀπό τά μέλη τῆς κυβέρνησης. Ἡ προδοσία, ἡ ἄμεση ἀθέτηση τοῦ λόγου της ἀπό τήν κυβέρνηση καί ἡ παρέμβαση μερικῶν μικροαστικῶν ταγμάτων τούς ἀπελευθέρωσαν ξανά καί οἱ ἐργάτες γιά νά μήν ἀνάψουν τόν ἐμφύλιο πόλεμο μέσα σέ μιά πόλη πολιορκημένη ἀπό ξένες στρατιωτικές δυνάμεις, ἄφησαν στή θέση της τήν παλιά κυβέρνηση.

Τέλος, στίς 28 τοῦ Γενάρη 1871, συνθηκολόγησε τό πεινασμένο Παρίσι. Συνθηκολόγησε ὅμως μέ τιμές ἄγνωστες ὡς τότε στήν ἱστορία τῶν πολέμων. Τά φρούρια παραδόθηκαν, ἡ όχυρωματική γραμμή πού περιέβαλε τό Παρίσι ἀφοπλίστηκε, ὁ ταχτικός στρατός καί ἡ κινητή φρουρά παράδοσαν τά ὅπλα τους καί θεωρήθηκαν αἰχμάλωτοι πολέμου. Ἡ ἐθνοφυλακή ὅμως κράτησε τά ὅπλα καί τά κανόνια της κι ἔκλεισε μόνο ἀνακωχή μέ τούς νικητές. Οἱ ἴδιοι οἱ νικητές δέν τόλμησαν νά μποῦν θριαμβευτικά στό Παρίσι. Τό μόνο ποῦ τόλμησαν νά καταλάβουν ἦταν μιά μικρή γωνιά τοῦ Παρισιοῦ, πού κι αὐτή ἀποτελιόταν κατά ἕνα μέρος ἀπό δημόσια πάρκα. Κι αὐτά μόνο γιά λίγες μέρες! Καί σ' ὅλο αὐτό τό διάστημα αὐτοί, πού 131 ὁλόκληρες μέρες κράτησαν περικυκλωμένο τό Παρίσι, βρέθηκαν οἱ ἴδιοι περικυκλωμένοι ἀπ' τούς ὁπλισμένους ἐργάτες τοῦ Παρισιοῦ πού πρόσεχαν καλά νά μή περάσει κανένας «πρῶσος» τά στενά ὅρια τῆς γωνιᾶς πού εἶχε παραχωρηθεῖ στούς ξένους καταχτητές. Τέτιος ἦταν ὁ σεβασμός πού ἐμπνέανε οἱ ἐργάτες τοῦ Παρισιοῦ στό στρατό, πού μπροστά του εἶχαν καταθέσει τά ὅπλα ὅλες οἱ στρατιές τῆς αὐτοκρατορίας. Καί οἱ πρῶσοι γιοῦνκερς, πού εἶχαν ἔρθει νά ἐκδικηθοῦν στήν ἑστία τῆς ἐπανάστασης, ἀναγκάστηκαν νά στάθοῦν μέ σεβασμό καί νά χαιρετίσουν τούτη ἀκριβῶς τήν ἔνοπλη ἐπανάσταση.

Ὅσο διαρκοῦσε ὁ πόλεμος, οἱ ἐργάτες τοῦ Παρισιοῦ περιορίστηκαν νά ζητοῦν τή δραστήρια συνέχιση τοῦ ἀγῶνα. Τώρα ὅμως, πού μέ τή συνθηκολόγηση τοῦ Παρισιοῦ εἶχε γίνει εἰρήνη, τώρα ὁ Θιέρσος, ὁ νέος ἀρχηγός τῆς κυβέρνησης ἀναγκάστηκε νά καταλάβει ὅτι ἡ κυριαρχία τῶν κατεχουσῶν τάξεων —τῶν μεγάλων γαιοχτημόνων καί τῶν κεφαλαιούχων—θά βρισκόταν σέ ἀδιάκοπο κίνδυνο ὅσο οἱ ἐργάτες τοῦ Παρισιοῦ κρατοῦσαν τά ὅπλα στά χέρια τους. Ἡ πρώτη του πράξη ἦταν ἡ ἀπόπειρα νά τούς ἀφοπλίσει. Στίς 18 τοῦ Μάρτη ἔστειλε δυνάμεις τοῦ ταχτικοῦ στρατοῦ μέ τή διαταγή νά ἁρπάξουν τό πυροβολικό πού ἀνῆκε στήν ἐθνοφυλακή, τό πυροβολικό πού εἶχε κατασκευαστεῖ στή διάρκεια τῆς πολιορκίας τοῦ Παρισιοῦ καί πού εἶχε πληρωθεῖ μέ δημόσιο ἔρανο. Ἡ ἀπόπειρα ἀπότυχε, τό Παρίσι ξεσηκώθηκε σάν ἕνας ἄνθρωπος γιά νά ἀντισταθεῖ. Ἔτσι κηρύχτηκε ὁ πόλεμος ἀνάμεσα στό Παρίσι καί τή γαλλική κυβέρνηση, πού εἶχε τήν ἕδρα της στίς Βερσαλλίες. Στίς 26 τοῦ Μάρτη ἔγιναν οἱ ἐκλογές τῆς Κομμούνας τοῦ Παρισιοῦ καί στίς 28 τήν ἀνακήρυξαν. Ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή τῆς ἐθνοφυλακῆς πού εἶχε ἀσκήσει ὥς τότε τήν ἐξουσία, ὑπόβαλε τήν παραίτησή της στήν Κομμούνα, ἀφοῦ πρῶτα κατάργησε μέ διάταγμα τή σκανδαλώδικη «ἀστυνομία ἠθῶν» τοῦ Παρισιοῦ. Στίς 30, ἡ Κομμούνα κατάργησε τή στρατιωτική θητεία καί τόν ταχτικό στρατό καί ἀνακήρυξε σά μοναδική ἔνοπλη δύναμη τήν ἐθνοφυλακή, στήν ὁποία θά ἀνῆκαν ὅλοι οἱ πολίτες οἱ ἱκανοί νά κρατοῦν ὅπλα. Χάρισε ὅλα τά νοίκια γιά τίς κατοικίες ἀπό τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1870 ὥς τόν Ἀπρίλη τοῦ 1871, συμψηφίζοντας στά ἐνοίκια τῆς περιόδου πού θ' ἀκολουθοῦσε τά ποσά πού εἶχαν ἤδη πληρωθεῖ καί ἀνάστειλε κάθε πούληση ἐνεχύρων στό δημαρχιακό ἐνεχυροδανειστήριο. Τήν ἴδια μέρα ἐπικυρώθηκε ἡ ἐκλογή τῶν ξένων ὑπηκόων στήν Κομμούνα, γιατί «ἡ σημαία τῆς Κομμούνας εἶναι σημαία τῆς παγκόσμιας δημοκρατίας». Τήν 1η τοῦ Ἀπρίλη ἀποφασίστηκε, ὁ μεγαλύτερος μισθός ὁποιουδήποτε ὑπαλλήλου τῆς Κομμούνας, συνεπῶς καί τῶν ἴδιων τῶν μελῶν της, νά μή ξεπερνάει τίς 6.000 φράγκα (4.800 μάρκα). Τήν ἑπόμενη μέρα ψηφίστηκε τό διάταγμα γιά τό χωρισμό τῆς ἐκκλησίας ἀπό τό κράτος καί γιά τήν κατάργηση ὅλων τῶν κρατικῶν ἐπιχορηγήσεων γιά θρησκευτικούς σκοπούς καθώς καί γιά τή μετατροπή

δλων τῶν ἐκκλησιαστικῶν χτημάτων σέ εθνική ιδιοχτησία. Ὕστερα ἀπ' αὐτό διατάχθηκε στίς 8 τοῦ Ἀπρίλη, κι ἐφαρμόστηκε σιγά-σιγά ἡ ἀπομάκρυνση ἀπ' τά σχολειά ὅλων τῶν θρησκευτικῶν συμβόλων καί εἰκόνων, καί ἡ κατάργηση ὅλων τῶν θρησκευτικῶν δογμάτων καί προσευχῶν—μέ μιά λέξη «καθετί πού ἀνάγεται στή σφαίρα τῆς ἀτομικῆς συνείδησης». Μπροστά στίς καθημερινές ἐκτελέσεις ἀγωνιστῶν τῆς Κομμούνας πού πιάνονταν αἰχμάλωτοι ἀπό τά στρατεύματα τῶν Βερσαλλιῶν, ἐκδόθηκε στίς 5 τοῦ Ἀπρίλη ἕνα διάταγμα γιά τή σύλληψη ὁμήρων, πού ποτέ ὅμως δέν ἐφαρμόστηκε. Στίς 6 τοῦ Ἀπρίλη τό 137 τάγμα τῆς ἐθνοφυλακῆς ἔβγαλε τή λαιμητόμο καί τήν ἔκαψε δημόσια μέσα σέ λαϊκό ἀλαλαγμό. Στίς 12 τοῦ Ἀπρίλη ἡ Κομμούνα ἀποφάσισε νά κατεδαφίσει τή στήλη τῆς νίκης στήν Πλατεία τῆς Βαντόμ, πού εἶναι χυμένη ἀπό τό μέταλο τῶν κανονιῶν πού εἶχε κυριεύσει ὁ Ναπολέοντας ὕστερα ἀπό τόν πόλεμο τοῦ 1809, γιατί ἀποτελοῦσε σύμβολο ἐθνικισμοῦ καί μίσους ἀνάμεσα στούς λαούς. Τό διάταγμα αὐτό ἐκτελέστηκε στίς 16 τοῦ Μάη. Στίς 16 τοῦ Ἀπρίλη ἡ Κομμούνα διάταξε μιά στατιστική ἀπογραφή τῶν ἐργοστασίων πού τά εἶχαν κλείσει οἱ ἐργοστασιάρχες καί τήν ἐπεξεργασία σχεδίων γιά τή λειτουργία αὐτῶν τῶν ἐργοστασίων ἀπό τούς ἐργάτες πού ἐργάζονταν πρίν σ' αὐτά καί πού τώρα θά ὀργανώνονταν σέ συνεργατικούς συνεταιρισμούς καθώς καί γιά τήν ὀργάνωση αὐτῶν τῶν συνεργατικῶν συνεταιρισμῶν σέ μιά μεγάλη Ἕνωση. Στίς 20 τοῦ Ἀπρίλη ἡ Κομμούνα κατάργησε τή νυχτερινή δουλειά γιά τούς ἀρτεργάτες καθώς καί τά γραφεῖα ἐξεύρεσης ἐργασίας πού ἀπό τόν καιρό τῆς δεύτερης αὐτοκρατορίας τά διαχειρίζονταν μονοπωλειακά ορισμένα ὑποκείμενα—πρώτης γραμμῆς ἐκμεταλλευτές τῶν ἐργατῶν—πού τά εἶχε διορίσει ἡ ἀστυνομία. Τά γραφεῖα αὐτά μεταβιβάστηκαν στά δημαρχεῖα τῶν εἴκοσι διαμερισμάτων τοῦ Παρισιοῦ. Στίς 30 τοῦ Ἀπρίλη ἡ Κομμούνα διάταξε τό κλείσιμο τῶν ἐνεχυροδανειστηρίων πού ἀποτελοῦσαν μιά ἰδιωτική ἐκμετάλλευση τῶν ἐργατῶν, κι ἔρχονταν σ' ἀντίθεση μέ τό δικαίωμα τῶν ἐργατῶν στά ἐργαλεῖα τῆς δουλειᾶς τους καί μέ τό δικαίωμα νά παίρνουν πιστώσεις. Στίς 5 τοῦ Μάη ἀποφάσισε νά κατεδαφίσει τό παρεκκλήσι πού εἶχε χτιστεῖ σάν ἐξιλέωση γιά τήν ἐκτέλεση τοῦ Λουδοβίκου XVI.

Ἔτσι ἀπό τίς 18 τοῦ Μάρτη πρόβαλε καθαρά καί ἔντονα ὁ ταξικός χαρακτήρας τοῦ παρισινοῦ κινήματος πού, μέ τόν πόλεμο ἐνάντια στήν ξενική ἐπέμβαση, εἶχε ὥς τώρα ἀπωθηθεῖ στό βάθος τῆς σκηνῆς. Καί μιά καί στήν Κομμούνα ἔπαιρναν μέρος σχεδόν μόνο ἐργάτες ἤ ἀναγνωρισμένοι ἐκπρόσωποι τῶν ἐργατῶν, οἱ ἀποφάσεις της εἶχαν ἀποφασιστικά προλεταριακό χαρακτήρα. Εἴτε ψήφιζε μεταρυθμίσεις, πού ἡ δημοκρατική ἀστική τάξη τίς εἶχε παραλείψει μόνο ἀπό δειλία, πού ἀποτελοῦσαν ὅμως ἀπαραίτητη βάση γιά τή λεύτερη δράση τῆς ἐργατικῆς τάξης, ὅπως ἡ ἐφαρμογή τῆς ἀρχῆς ὅτι ἡ θρησκεία εἶναι καθαρά ἰδιωτική ὑπόθεση τῶν ἀτόμων στή σχέση τους πρός τό κράτος, εἴτε ἔπαιρνε ἀποφάσεις πού ἐξυπηρετοῦσαν ἄμεσα τά συμφέροντα τῆς ἐργατικῆς τάξης καί πού μερικά ἔθιγαν βαθιά τό παλιό κοινωνικό καθεστώς. Γιά τήν πραγματοποίηση ὅμως ὅλων αὐτῶν μέσα σέ μιά πολιορκημένη πόλη μποροῦσαν νά γίνουν τό πολύ-πολύ τά πρῶτα μόνο βήματα. Ἄλλωστε ἀπό τίς ἀρχές τοῦ Μάη ὅλες τίς δυνάμεις τους τίς ἀπορροφοῦσε ὁ ἀγώνας ἐνάντια στά στρατεύματα πού συγκέντρωνε ὅλο καί σέ μεγαλύτερο ἀριθμό ἡ κυβέρνηση τῶν Βερσαλλιῶν.

Στίς 7 τοῦ Ἀπρίλη τά στρατεύματα τῶν Βερσαλλιῶν εἶχαν καταλάβει τό πέρασμα τοῦ Σηκουάνα στό Νεϊγύ στό δυτικό μέτωπο τοῦ Παρισιοῦ, ἀντίθετα ὅμως, στίς 11 τοῦ Ἀπρίλη σέ μιά ἐπίθεση τοῦ στρατηγοῦ Ἐντ στό νότιο μέτωπο ἀποκρούστηκαν μέ βαριές ἀπώλειες. Τό Παρίσι βομβαρδιζόταν συνεχῶς καί μάλιστα ἀπό τούς ἴδιους ἐκείνους ἀνθρώπους πού εἶχαν στιγματίσει σάν ἱεροσυλία τό βομβαρδισμό τῆς ἴδιας αὐτῆς πόλης ἀπό τούς πρώσους. Οἱ ἴδιοι αὐτοί ἄνθρωποι ἐκλιπαροῦσαν τήν πρωσική κυβέρνηση νά ἐπιστρέψει γρήγορα τούς γάλλους στρατιῶτες πού εἶχε αἰχμαλωτίσει στό Σεντάν καί στό Μέτς, γιά νά ξανακαταλάβουν τό Παρίσι γιά λογαριασμό τους. Ἡ βαθμιαία ἐπιστροφή αὐτῶν τῶν στρατευμάτων ἔδωσε ἀπό τίς ἀρχές τοῦ Μάη ἀποφασιστική ὑπεροχή στίς δυνάμεις τῶν Βερσαλλιῶν. Αὐτό φάνηκε κιόλας στίς 23 τοῦ Ἀπρίλη, ὅταν ὁ Θιέρσος διέκοψε τίς διαπραγματεύσεις γιά τήν ἀνταλλαγή, πού πρότεινε ἡ Κομμούνα, τοῦ ἀρχιεπισκόπου τοῦ Παρισιοῦ καί πολλῶν ἄλλων παπάδων πού κρατιόνταν ὅμηροι στό Παρίσι, μέ μόνο τόν Μπλανκί, πού εἶχε ἐκλεγεῖ δυό φορές στήν Κομμούνα, μά ἦταν φυλακισμένος στό Κλαιρβώ. Φάνηκε ἀκόμα περισσότερο στήν ἀλλαγμένη γλώσσα τοῦ Θιέρσου. Ὥς τότε ἦταν συγκρατημένος καί διφορούμενος. τώρα ἔγινε ξαφνικά αὐθάδης, ἀπειλητικός, βάναυσος. Στίς 3 τοῦ Μάη οἱ βερσαλλιέροι κατέλαβαν τό ὀχυρό

τοῦ Μουλέν Σακέ, στό νότιο μέτωπο, στίς 9 τό φρούριο τοῦ Ἰσσύ πού καταστράφηκε ὁλότελα ἀπ' τό κανονίδι καί στίς 14 τό φρούριο τῆς Βάνβ. Στό δυτικό μέτωπο προχωροῦσαν σιγά-σιγά κυριεύοντας τά πολυάριθμα χωριά καί τά χτίρια πού ἁπλώνονταν ὥς τά τείχη τῆς πόλης, ὥσπου ἔφτασαν στήν κύρια ὀχυρωματική γραμμή. Στίς 21 μέ προδοσία καί ἀπό ἀμέλεια τοῦ φυλάκιου τῆς ἐθνοφρουρᾶς στό σημεῖο αὐτό, κατάφεραν νά μποῦν μέσα στήν πόλη. Οἱ πρῶσοι πού κρατοῦσαν τά βορεινά καί ἀνατολικά ὀχυρά ἐπέτρεψαν στά στρατεύματα τῶν Βερσαλλιῶν νά περάσουν μέσα ἀπό τήν ἀπαγορευμένη, σύμφωνα μέ τούς ὅρους τῆς ἀνακωχῆς, ζώνη στό βορεινό μέρος τῆς πόλης, κι ἔτσι νά προχωρήσουν καί νά ἐπιτεθοῦν σ' εὐρύ μέτωπο πού οἱ παρισινοί πίστευαν πώς καλυπτόταν ἀπό τούς ὅρους τῆς ἀνακωχῆς καί γιά τό λόγο αὐτό τό φρουροῦσαν μόνο μέ μικρές δυνάμεις. Αὐτό εἶχε σάν συνέπεια νά προβληθεῖ μικρή μόνον ἀντίσταση στό δυτικό μισό τμῆμα τοῦ Παρισιοῦ, στίς καθαυτό πλούσιες συνοικίες τίς πόλης. Ὅσο τά στρατεύματα τοῦ εἰσβολέα πλησίαζαν στό ἀνατολικό τμῆμα τοῦ Παρισιοῦ, στήν καθαυτό ἐργατούπολη, τόσο ἡ ἀντίσταση δυνάμωνε καί γινόταν πιό πεισματική. Μόνο ὕστερα ἀπό ὀχταήμερο ἀγώνα ὑπόκυψαν στά ὑψώματα τῆς Μπελβίλ καί τοῦ Μενιλμοντάν οἱ τελευταῖοι ὑπερασπιστές τῆς Κομμούνας καί τότες ἔφτασε στό ἀποκορύφωμά της ἡ σφαγή τῶν ἄοπλων ἀνδρῶν, γυναικῶν καί παιδιῶν, ἡ σφαγή πού μάνιαζε ὅλη τή βδομάδα σέ διαρκῶς αὐξανόμενη ἔχταση. Τό τουφέκι δέ σκότωνε πιά ἀρκετά γρήγορα, γι' αὐτό οἱ νικημένοι ἐκτελοῦνταν μαζικά κατά ἑκατοντάδες μέ τά πολυβόλα. Ὁ «Τοῖχος τῶν Ὁμοσπόνδων» στό νεκροταφεῖο τοῦ Πέρ-Λασαίζ, ὅπου ἔγινε ἡ τελευταία μαζική σφαγή, ὀρθώνεται ἀκόμα σήμερα, βουβή μά εὔγλωττη μαρτυρία γιά τή λύσσα πού εἶναι ἱκανή νά φθάσει ἡ κυρίαρχη τάξη, μόλις τό προλεταριάτο τολμήσει νά παλαίψει γιά τό δίκιο του. Ὕστερα, ὅταν ἀποδείχτηκε ὅτι ἦταν ἀδύνατο νά τούς σφάξουν ὅλους, ἄρχισαν νά κάνουν μαζικές συλλήψεις, νά τουφεκίζουν τά θύματα πού διάλεγαν αὐθαίρετα μέσα ἀπό τίς γραμμές τῶν αἰχμαλώτων καί νά μεταφέρνουν τούς ὑπόλοιπους σέ μεγάλα στρατόπεδα, ὅπου περίμεναν νά δικαστοῦν ἀπό στρατοδικεῖα. Τά πρωσικά στρατεύματα πού περικύκλωναν τό βορεινό τμῆμα τοῦ Παρισιοῦ εἶχαν διαταγή νά μήν ἀφήσουν κανένα φυγάδα νά περάσει, μά οἱ ἀξιωματικοί ἔκαναν συχνά στραβά μάτια, ὅταν οἱ φαντάροι ἄκουγαν περισσότερο τό πρόσταγμα τοῦ ἀνθρωπισμοῦ ἀπό τίς διαταγές τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου. Ἰδιαίτερη τιμή ἀνήκει στό σαξωνικό σῶμα στρατοῦ πού φέρθηκε μέ πολύ ἀνθρωπισμό κι ἄφησε νά περάσουν πολλοί πού ἦταν ὁλοφάνερο ὅτι ἦταν μαχητές τῆς Κομμούνας.

* * *

Ἄν σήμερα, ὕστερα ἀπό εἴκοσι χρόνια, ρίξουμε μιά ματιά πίσω στή δράση καί στήν ἱστορική σημασία τῆς Κομμούνας τοῦ Παρισιοῦ τοῦ 1871, θά δοῦμε ὅτι εἶναι ἀνάγκη νά κάνουμε μερικές προσθῆκες στήν περιγραφή της πού γίνεται στόν «Ἐμφύλιο πόλεμο στή Γαλλία».

Τά μέλη τῆς Κομμούνας χωρίζονταν σέ μιά πλειοψηφία, τούς μπλανκιστές πού ἐπικρατοῦσαν καί στήν Κεντρική Ἐπιτροπή τῆς ἐθνοφυλακῆς, καί σέ μιά μειοψηφία: μέλη τῆς Διεθνοῦς Ἕνωσης τῶν Ἐργατῶν, κυρίως ἀπό ὀπαδούς τῆς σοσιαλιστικῆς σχολῆς τοῦ Προυντόν. Οἱ μπλανκιστές, στή μεγάλη τους πλειοψηφία, ἤτανε τήν ἐποχή ἐκείνη σοσιαλιστές μόνο ἀπό ἐπαναστατικό καί προλεταριακό ἔνστικτο. Λίγοι μόνον εἶχαν ἀποχτήσει μεγαλύτερη σαφήνεια ἀρχῶν, χάρη στό Βαγιάν πού γνώριζε τό γερμανικό ἐπιστημονικό σοσιαλισμό. Καταλαβαίνει κανείς, λοιπόν, ὅτι στόν οἰκονομικό τομέα ἡ Κομμούνα παράλειψε ἀρκετά πράγματα, πού κατά τή σημερινή μας ἀντίληψη, ἔπρεπε νά τά εἶχε κάνει. Δυσκολότερα βέβαια ἀπό ὅλα μπορεῖ νά κατανοηθεῖ τό γεγονός ὅτι ἡ Κομμούνα στάθηκε εὐλαβικά μέ ἱερό σεβασμό μπροστά στίς πόρτες τῆς τράπεζας τῆς Γαλλίας. Αὐτό ἦταν ἐπίσης σοβαρό πολιτικό λάθος. Ἡ τράπεζα στά χέρια τῆς Κομμούνας — αὐτό θά ἄξιζε περισσότερο ἀπό δέκα χιλιάδες ὁμήρους. Θά σήμαινε τήν πίεση πού θά ἀσκοῦσε στήν κυβέρνηση τῶν Βερσαλλιῶν ὁλόκληρη ἡ ἀστική τάξη γιά νά κλείσει εἰρήνη μέ τήν Κομμούνα. Πιό ἀξιοθαύμαστα ὅμως ἀκόμα εἶναι τά τόσα σωστά πράγματα πού ἔκανε ἡ Κομμούνα, μ' ὅλο πού ἀποτελιόταν ἀπό μπλανκιστές καί προυντονιστές. Φυσικά οἱ προυντονιστές ἦταν κυρίως ὑπεύθυνοι γιά τά οἰκονομικά διατάγματα τῆς Κομμούνας, τόσο γιά τίς ἀξιέπαινες ὅσο καί γιά τίς μή ἀξιέπαινες πλευρές τους, ὅπως οἱ μπλανκιστές ἦταν ὑπεύθυνοι γιά τίς πολιτικές της πράξεις καί παραλείψεις. Καί στίς δυό περιπτώσεις ἡ εἰρωνεία τῆς ἱστορίας θέλησε — ὅπως συνήθως συμβαίνει ὅταν ἔρχονται στήν ἐξουσία οἱ δογματικοί — νά κάνουν

καί οἱ δυό τό ἀντίθετο ἀπ' ὅτι ὅριζε ἡ θεωρία τῆς σχολῆς τους.

Ὁ Προυντόν, ὁ σοσιαλιστής τοῦ μικροχωρικοῦ καί τοῦ βιοτέχνη μάστορα, μισοῦσε τήν ὀργάνωση μέ θετικό μίσος. Ἔλεγε γι' αὐτήν ὅτι περικλείνει περισσότερο κακό παρά καλό, ὅτι ἀπ' τή φύση της εἶναι ἄγονη, ἀκόμα καί βλαβερή, γιατί ἀποτελεῖ ἕνα εἶδος δεσμά στήν ἐλευθερία τοῦ ἐργάτη, ὅτι εἶναι ἕνα καθαρά στεῖρο καί ὀχληρό δόγμα πού βρίσκεται σέ διάσταση, τόσο μέ τήν ἐλευθερία τοῦ ἐργάτη, ὅσο καί μέ τήν οἰκονομία τῆς ἐργασίας, ὅτι τά μειονεχτήματά της μεγάλωναν γρηγορότερα ἀπό τά πλεονεχτήματά της, ὅτι ἀπέναντι σ' αὐτήν ὁ ἀνταγωνισμός, ὁ καταμερισμός τῆς δουλιᾶς, ἡ ἀτομική ἰδιοχτησία, ἀποτελοῦν οἰκονομικές δυνάμεις. Μόνο στίς ἐξαιρετικές περιπτώσεις — ὅπως τίς ἀποκαλεῖ ὁ Προυντόν — τῆς μεγάλης βιομηχανίας καί τῶν μεγάλων ἐπιχειρήσεων, ὅπως οἱ σιδηρόδρομοι, ἔχει θέση ἡ ὀργάνωση τῶν ἐργατῶν (βλέπε: «Idée générale de la révolution», 3éme étude. «Γενική ἰδέα τῆς ἐπανάστασης», 3η μελέτη.)

Στά 1871, ἡ μεγάλη βιομηχανία, ἀκόμη καί στό Παρίσι, σ' αὐτό τό κέντρο τῆς χειροτεχνίας, εἶχε τόσο πολύ πάψει ν' ἀποτελεῖ ἐξαίρεση πού τό πιό σημαντικό διάταγμα τῆς Κομμούνας θέσπιζε μιά ὀργάνωση τῆς μεγάλης βιομηχανίας, ἀκόμα καί τῆς χειροτεχνίας, πού ἔπρεπε νά βασίζεται ὄχι μόνο στήν ὀργάνωση τῶν ἐργατῶν μέσα σέ κάθε ἐργοστάσιο, μά καί πού ἔπρεπε νά συνενώσει ὅλους αὐτούς τούς συνεταιρισμούς σέ μιά μεγάλη ἕνωση, μέ λίγα λόγια, μιά ὀργάνωση πού, ὅπως πολύ σωστά λέει ὁ Μάρξ στόν «Ἐμφύλιο πόλεμο», τελικά θά ἔπρεπε νά καταλήξει στόν κομμουνισμό, δηλ. ἀκριβῶς τό ἀντίθετο τῆς προυντονικῆς θεωρίας. Καί γι' αὐτό ἡ Κομμούνα ἔγινε ἐπίσης ὁ τάφος τῆς σοσιαλιστικῆς σχολῆς τοῦ Προυντόν. Σήμερα ἡ σχολή αὐτή ἔχει ἐξαφανιστεῖ ἀπό τούς γαλλικούς ἐργατικούς κύκλους. Τώρα σ' αὐτούς ἐπικρατεῖ ἀναντίρρητα ἡ θεωρία τοῦ Μάρξ, ὄχι λιγότερο ἀνάμεσα στούς ποσιμπιλιστές[1], ἀπ' ὅ,τι ἀνάμεσα στούς «μαρξιστές». Μόνο ἀνάμεσα στή «ριζοσπαστική» ἀστική τάξη ὑπάρχουν ἀκόμα προυντονιστές.

Οἱ μπλανκιστές δέν εἶχαν καλύτερη τύχη. Διαπαιδαγωγημένοι στή σχολή τῆς συνωμοσίας κι ἑνωμένοι μέ τήν αὐστηρή

[1] Ποσιμπιλισμός: ὀπορτουνιστική τάση στό γαλλικό ἐργατικό κίνημα στά τέλη τοῦ 19ου αἰώνα. (Σημ. Σύντ.)

πειθαρχία πού ἀνταποκρίνεται σ' αὐτήν, ξεκινοῦσαν ἀπό τήν ἄποψη, ὅτι ἕνας σχετικά μικρός ἀριθμός ἀπό ἀποφασισμένους, καλά ὀργανωμένους ἀνθρώπους εἶναι ἱκανοί σέ μιά δοσμένη εὐνοϊκή στιγμή, ὄχι μόνο νά πάρουν τό πηδάλιο τοῦ κράτους στά χέρια τους μά ἀκόμα, καί μέ μιά δραστήρια καί ἀνελέητη δράση νά τό κρατήσουν τόσο, ὥσπου νά κατορθώσουν νά τραβήξουν τή μάζα τοῦ λαοῦ στήν ἐπανάσταση καί νά τή συσπειρώσουν γύρω ἀπό τήν καθοδηγητική μικρή ὁμάδα. Γιά τό σκοπό αὐτό χρειάζονταν πρίν ἀπ' ὅλα αὐστηρότατη διχτατορική συγκέντρωση ὅλη τῆς ἐξουσίας στά χέρια τῆς νέας ἐπαναστατικῆς κυβέρνησης. Καί τί ἔκανε ἡ Κομμούνα, πού στήν πλειοψηφία της ἀποτελιόταν ἀπό τέτιους ἀκριβῶς μπλανκιστές; Σ' ὅλες της τίς διακηρύξεις πρός τούς γάλλους τῶν ἐπαρχιῶν, τούς καλοῦσε νά σχηματίσουν μιά ἐλεύθερη ὁμοσπονδία ἀπό ὅλες τίς γαλλικές κοινότητες μαζί μέ τό Παρίσι, μιά ἐθνική ὀργάνωση πού γιά πρώτη φορά θά δημιουργόταν πραγματικά ἀπό τό ἴδιο τό ἔθνος. Καί ἴσα-ἴσα ἡ καταπιεστική δύναμη τῆς προηγούμενης συγκεντρωτικῆς κυβέρνησης — στρατός, πολιτική ἀστυνομία καί γραφειοκρατία — πού εἶχε δημιουργήσει ὁ Ναπολέων στά 1798 καί πού ἀπό τότε τήν παραλάβαινε, σάν βολικό ὄργανο κάθε καινούργια κυβέρνηση καί τή χρησιμοποιοῦσε ἐνάντια στούς ἀντιπάλους της, ἀκριβῶς αὐτή ἡ δύναμη ἔπρεπε παντοῦ νά πέσει ὅπως εἶχε κιόλας γκρεμιστεῖ στό Παρίσι.

Ἡ Κομμούνα ἀναγκάστηκε ἀμέσως ἀπό τήν ἀρχή νά αναγνωρίσει ὅτι ὅταν ἡ ἐργατική τάξη ἔρθει πιά στήν ἐξουσία δέ μπορεῖ νά ἐξακολουθεῖ νά διοικεῖ μέ τήν παλιά κρατική μηχανή, ὅτι ἡ ἐργατική αὐτή τάξη, γιά νά μήν ξαναχάσει τήν κυριαρχία πού μόλις ἔχει καταχτήσει, πρέπει, ἀπό τή μιά νά παραμερίσει ὅλη τήν παλιά καταπιεστική μηχανή πού ὥς τότε εἶχε χρησιμοποιηθεῖ ἐναντίον της, κι ἀπό τήν ἄλλη νά ἐξασφαλίσει τόν ἑαυτό της ἀπό τούς ἴδιους της τούς βουλευτές καί ὑπαλλήλους, ὁρίζοντας ὅτι ὅλοι, δίχως καμιά ἐξαίρεση, μποροῦν ν' ἀνακληθοῦν σ' ὁποιαδήποτε στιγμή. Ποιά ἦταν ἡ χαρακτηριστική ἰδιομορφία τοῦ ὥς τά τώρα κράτους; Γιά τήν ἐξυπηρέτηση τῶν κοινῶν συμφερόντων ἡ κοινωνία εἶχε ἀρχικά δημιουργήσει δικά της ὄργανα μέ τόν ἁπλό καταμερισμό τῆς δουλιᾶς. Τά ὄργανα ὅμως αὐτά πού ἡ κορυφή τους εἶναι ἡ κρατική ἐξουσία, ἐξυπηρετώντας τά δικά τους εἰδικά συμφέροντα, εἶχαν μέ τόν καιρό μετατραπεῖ ἀπό ὑπηρέτες τῆς κοινωνίας σέ ἀφέν-

τες της, ὅπως τό βλέπουμε λχ, ὄχι μόνο στήν κληρονομική μοναρχία, μά καί στήν ἀστική δημοκρατία. Πουθενά οἱ «πολιτικοί» δέν ἀποτελοῦν ἕνα πιό ξεχωριστό καί πιό ἰσχυρό τμῆμα τοῦ ἔθνους, ὅσο ἀκριβῶς στή Βόρεια Ἀμερική. Ἐδῶ τό καθένα ἀπό τά δυό μεγάλα κόμματα, πού διαδέχονται τό ἕνα τό ἄλλο στήν ἐξουσία, διευθύνεται μέ τή σειρά του ἀπό ἀνθρώπους πού κάνουν τήν πολιτική προσοδοφόρα ὑπόθεση, πού κερδοσκοποῦν πάνω στίς ἕδρες τῆς νομοθετικῆς συνέλευσης τόσο τῆς ὁμοσπονδίας ὅσο καί τῶν ξεχωριστῶν πολιτειῶν ἤ πού ζοῦν ἀπό τή ζύμωση πού κάνουν γιά τό κόμμα τους καί πού ὅταν τό κόμμα τους νικήσει ἀνταμείβονται μέ θέσεις. Εἶναι γνωστό πώς οἱ ἀμερικάνοι τριάντα χρόνια τώρα προσπαθοῦν ν' ἀποτινάξουν τό ζυγό αὐτό πού ἔγινε ἀφόρητος καί πώς, παρ' ὅλα αὐτά, βουλιάζουν ὅλο καί πιό βαθιά μέσα στό βάλτο τῆς διαφθορᾶς. Ἀκριβῶς στήν Ἀμερική μποροῦμε νά δοῦμε καλύτερα πῶς συντελεῖται αὐτή ἡ ἀνεξαρτοποίηση τῆς κρατικῆς ἐξουσίας ἀπό τήν κοινωνία πού ἀρχικά ἦταν προορισμένη νά γίνει ἁπλό ὄργανό της. Ἐδῶ δέν ὑπάρχει καμιά δυναστεία, δέν ὑπάρχουν εὐγενεῖς, οὔτε μόνιμος στρατός, ἐκτός ἀπό τούς λίγους ἄνδρες γιά τήν ἐπίβλεψη τῶν ἰνδιάνων, δέν ὑπάρχει οὔτε γραφειοκρατία μέ μόνιμες θέσεις ἤ μέ δικαίωμα σύνταξης. Κι ὅμως, ἔχουμε ἐδῶ δυό μεγάλες συμμορίες ἀπό πολιτικούς κερδοσκόπους πού παίρνουν διαδοχικά στά χέρια τους τήν κρατική ἐξουσία καί τήν ἐκμεταλλεύονται μέ τά πιό διεφθαρμένα μέσα καί γιά τούς πιό διεφθαρμένους σκοπούς, ἐνῶ τό ἔθνος εἶναι ἀνίσχυρο μπροστά στούς δυό μεγάλους αὐτούς συνασπισμούς τῶν πολιτικῶν, πού βρίσκονται δῆθεν στήν ὑπηρεσία του, μά πού στήν πραγματικότητα τό ἐξουσιάζουν καί τό καταληστεύουν.

Ἐνάντια σ' αὐτή τή μετατροπή τοῦ κράτους καί τῶν κρατικῶν ὀργάνων ἀπό ὑπηρέτες τῆς κοινωνίας σέ ἀφέντες της, μιά μετατροπή πού εἶναι ἀναπόφευγη σ' ὅλα τά ὥς τά τώρα κράτη, ἡ Κομμούνα, χρησιμοποίησε δυό ἀλάνθαστα μέσα. Πρῶτα, σ' ὅλες τίς θέσεις — διοικητικές δικαστικές καί ἐκπαιδευτικές — ἔβαλε ὑπαλλήλους ἐκλεγμένους μέ βάση τήν καθολική ψηφοφορία ὅλων τῶν ἐνδιαφερόμενων, καί μάλιστα μέ τό δικαίωμα τῶν ἴδιων τῶν ἐνδιαφερόμενων ν' ἀνακαλοῦν τόν ἀντιπρόσωπό τους ὁποιαδήποτε στιγμή. Καί δεύτερο, πλήρωνε στούς ὑπαλλήλους της, στούς ἀνώτερους καί στούς κατώτερους, μονάχα τό μισθό πού ἔπαιρναν οἱ ἄλλοι ἐργάτες. Ὁ μεγαλύτερος μισθός πού γενικά

πλήρωνε ἡ Κομμούνα ἦταν 6.000 φράγκα. Ἔτσι μπῆκε ἕνα σίγουρο ἐμπόδιο στή θεσιθηρία καί στόν ἀριβισμό, ἀκόμα καί χωρίς τίς δεσμευτικές ἐντολές πού ἔπαιρναν χώρια ἀπ' ὅλα τ' ἄλλα οἱ ἀντιπρόσωποι στά ἀντιπροσωπευτικά σώματα.

Αὐτό τό τσάκισμα τῆς παλιᾶς κρατικῆς ἐξουσίας καί ἡ ἀντικατάστασή της ἀπό μιά καινούργια, ἀληθινά δημοκρατική ἐξουσία, περιγράφεται διεξοδικά στό τρίτο μέρος τοῦ «Ἐμφυλίου Πολέμου». Ἦταν ὅμως ἀπαραίτητο νά σταματήσουμε ἐδῶ μέ συντομία γιά ἄλλη μιά φορά σ' ὁρισμένα χαρακτηριστικά του, γιατί ἀκριβῶς στή Γερμανία ἡ δεισιδαιμονία γιά τό κράτος πέρασε ἀπό τή φιλοσοφία στήν κοινή συνείδηση τῆς ἀστικῆς τάξης, κι ἀκόμα καί σέ πολλούς ἐργάτες. Σύμφωνα μέ τή φιλοσοφική ἄποψη, τό κράτος εἶναι ἡ «πραγματοποίηση τῆς Ἰδέας» ἤ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ πάνω στή γῆ, μεταφρασμένη σέ φιλοσοφική γλώσσα, τό πεδίο ὅπου ἡ αἰώνια ἀλήθεια καί ἡ δικαιοσύνη πραγματοποιοῦνται ἤ πρόκειται νά πραγματοποιηθοῦν. Κι ἀπό δῶ πηγάζει ἕνας δεισιδαιμονικός σεβασμός πρός τό κράτος καί πρός τό καθετί πού συνδέεται μέ τό κράτος, ἕνας σεβασμός πού ριζώνει τόσο πιό εὔκολα, ὅσο ἔχουμε συνηθίσει ἀπ' τά πιό μικρά μας χρόνια νά φανταζόμαστε ὅτι ὅλες οἱ ὑποθέσεις καί τά συμφέροντα πού εἶναι κοινά γιά ὁλόκληρη τήν κοινωνία δέ μποροῦν νά ἐξυπηρετηθοῦν ἀλλιῶς, παρά ὅπως ἐξυπηρετιόνταν ὥς τώρα, δηλαδή ἀπό τό κράτος καί τά καλοδιορισμένα ὄργανά του. Καί οἱ ἄνθρωποι φαντάζονται ὅτι κάνουν κιόλας ἕνα ἐξαιρετικά τολμηρό βῆμα πρός τά μπρός ὅταν ἀπολυτρώνονται ἀπό τήν πίστη στήν κληρονομική μοναρχία κι ὁρκίζονται στό ὄνομα τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας. Στήν πραγματικότητα ὅμως, τό κράτος δέν εἶναι τίποτ' ἄλλο παρά μιά μηχανή γιά τήν καταπίεση μιᾶς τάξης ἀπό μιά ἄλλη καί μάλιστα ὄχι λιγότερο στήν ἀστική δημοκρατία ἀπ' ὅτι γίνεται στή μοναρχία! Καί στήν καλύτερη περίπτωση, τό κράτος εἶναι ἕνα κακό πού κληροδοτεῖται στό προλεταριάτο, πού νίκησε στόν ἀγώνα γιά τήν ταξική κυριαρχία καί πού τίς χειρότερες πλευρές του, ὅπως τό ἔκαμε ἡ Κομμούνα δέ μπορεῖ νά μήν τίς περικόψει ὅσο τό δυνατό γρηγορότερα ὡσότου μιά γενιά, μεγαλωμένη μέσα σέ νέες καί ἐλεύθερες κοινωνικές συνθῆκες, θά εἶναι σέ θέση νά πετάξει ὅλα αὐτά τά παλιοπράγματα πού ἀποτελοῦν τό κράτος.

Τόν τελευταῖο καιρό, τό σοσιαλδημοκράτη φιλισταῖο τόν

Π

πιάνει ξανά ένας ιερός τρόμος όταν ακούει τίς λέξεις: Διχτατορία τοῦ προλεταριάτου. Ἔ, λοιπόν κύριοι, θέλετε νά μάθετε τί λογῆς εἶναι αὐτή ἡ διχτατορία; Κοιτάχτε τήν Παρισινή Κομμούνα. Αὐτή ἦταν ἡ διχτατορία τοῦ προλεταριάτου.

Λονδίνο, στήν εἰκοστή ἐπέτειο
τῆς Παρισινῆς Κομμούνας,
18 τοῦ Μάρτη 1891.

Φ. Ἔνγκελς.

*Γράφτηκε ἀπό τόν Φ. Ἔνγκελς
στή νέα ἔκδοση τοῦ ἔργου τοῦ Μάρξ
«Ὁ ἐμφύλιος πόλεμος στή Γαλλία»
Βερολίνο 1891.*

*Σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς
ἔκδοσης τοῦ 1891.*

ΠΡΟΣ ΤΑ ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΕΝΩΣΗΣ ΕΡΓΑΤΩΝ
ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΙ ΤΙΣ ΕΝΩΜΕΝΕΣ ΠΟΛΙΤΕΙΕΣ

I

ΠΡΩΤΗ ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΕΝΩΣΗΣ ΕΡΓΑΤΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΓΑΛΛΟ-ΠΡΩΣΙΚΟ ΠΟΛΕΜΟ

Στήν «Ἱδρυτική διακήρυξη τῆς Διεθνοῦς Ἕνωσης τῶν Ἐργατῶν», τό Νοέμβρη τοῦ 1864, λέγαμε: «Ἄν ἡ χειραφέτηση τῆς ἐργατικῆς τάξης ἀπαιτεῖ τήν ἀδερφική συνεργασία τῶν ἐργατῶν διαφόρων ἐθνῶν, πῶς θά μπορέσει νά ἐκπληρώσει αὐτή τή μεγάλη ἀποστολή, μέ μιά ἐξωτερική πολιτική πού ἐπιδιώκει ἐγκληματικούς σκοπούς, πού παίζει μέ τίς ἐθνικές προκαταλήψεις καί κατασπαταλᾶ σέ ληστρικούς πολέμους τό αἷμα καί τόν πλοῦτο τοῦ λαοῦ;» Καί καθορίσαμε τήν ἐξωτερική πολιτική πού ἐπιδίωκε ἡ Διεθνής μέ τοῦτα τά λόγια: «Οἱ ἁπλοί νόμοι τῆς ἠθικῆς καί τῆς δικαιοσύνης, πού πρέπει νά διέπουν τίς σχέσεις τῶν χωριστῶν ἀτόμων πρέπει νά ἐπιβληθοῦν σάν ἀνώτατοι νόμοι στίς σχέσεις ἀνάμεσα στά ἔθνη».

Καθόλου παράξενο λοιπόν ὅτι ὁ Λουδοβίκος Βοναπάρτης, πού εἶχε σφετεριστεῖ τήν ἐξουσία ἐκμεταλλευόμενος τήν ταξική πάλη στή Γαλλία καί πού τήν παράτεινε μέ μιά σειρά ἐξωτερικούς πολέμους, μεταχειρίστηκε ἀπό τήν ἀρχή κιόλας τή Διεθνή σάν ἐπικίνδυνο ἐχθρό. Τήν παραμονή τοῦ δημοψηφίσματος[1] διέ-

[1] Τό δημοψήφισμα τό ἔκανε ὁ Ναπολέων ὁ Γ', τό Μάη τοῦ 1870, γιά νά διαπιστώσει δῆθεν τή στάση τῶν λαϊκῶν μαζῶν ἀπέναντι στήν αὐτοκρατορία. Τά ἐρωτήματα ὅμως εἶχαν ἔτσι διατυπωθεῖ, πού ἡ ἀποδοκιμασία τῆς πολιτικῆς τοῦ Ναπολέοντα Γ' θά σήμαινε ταυτόχρονα καί τήν ἀποδοκιμασία κάθε εἴδους δημοκρατικῆς μεταρρύθμισης. Τά τμήματα τῆς 1ης Διεθνοῦς στή Γαλλία ξεσκέπασαν αὐτό τό δημαγωγικό ἐλιγμό καί κάλεσαν τά μέλη τους νά ἀπόσχουν ἀπό τήν ψηφοφορία. (Σημ. Σύντ.)

ταξε μαζικές συλλήψεις τῶν μελῶν τῶν διοικητικῶν ἐπιτροπῶν τῆς Διεθνοῦς Ἕνωσης τῶν Ἐργατῶν στό Παρίσι, στή Λυών, στή Ρουένη, στή Μασσαλία, τή Βρέστη, μέ δυό λόγια σ' ὅλη τή Γαλλία, μέ τό πρόσχημα ὅτι ἡ Διεθνής εἶναι μιά μυστική ἑταιρία καί ὀργανώνει συνωμοσία γιά τή δολοφονία του, ἕνα πρόσχημα πού πολύ γρήγορα τό ξεσκεπάσανε οἱ ἴδιοι οἱ δικαστές τοῦ Βοναπάρτη ὅτι ἦταν πέρα γιά πέρα γελοῖο. Ποιό ἦταν τό πραγματικό ἔγκλημα τῶν γαλλικῶν τμημάτων τῆς Διεθνοῦς; Τό ἔγκλημά τους ἦταν ὅτι εἶχαν πεῖ ἀνοιχτά καί ἐπίμονα στό γαλλικό λαό πώς ἄν ψήφιζε στό δημοψήφισμα θά ψήφιζε γιά τό δεσποτισμό στό ἐσωτερικό, καί γιά τόν πόλεμο πρός τά ἔξω. Καί ἦταν πραγματικά δικό τους ἔργο τό γεγονός, ὅτι σ' ὅλες τίς μεγάλες πόλεις, σ' ὅλα τά βιομηχανικά κέντρα τῆς Γαλλίας, ἡ ἐργατική τάξη ξεσηκώθηκε σάν ἕνας ἄνθρωπος καί ἀποδοκίμασε τό δημοψήφισμα. Δυστυχῶς οἱ ψῆφοι τῶν ἐργατῶν ὑπερκαλύφθηκαν ἀπό τή βαθιά ἀμάθεια τῶν ἀγροτικῶν περιφερειῶν καί ἡ πλάστιγγα ἔγειρε ἀπό τήν ἄλλη μεριά. Τά χρηματιστήρια, οἱ κυβερνήσεις, οἱ κυρίαρχες τάξεις καί ὁ τύπος τῆς Εὐρώπης πανηγύρισαν τό δημοψήφισμα σάν μιά λαμπρή νίκη τοῦ γάλλου αὐτοκράτορα ἐνάντια στή γαλλική ἐργατική τάξη. Στήν πραγματικότητα ἦταν τό σύνθημα ὄχι γιά τή δολοφονία ἑνός ἀτόμου, μά ὁλόκληρων λαῶν.

Ἡ συνωμοσία τοῦ πολέμου τοῦ Ἰούλη 1870[1] δέν ἦταν παρά μιά βελτιωμένη ἔκδοση τοῦ πραξικοπήματος τοῦ Δεκέμβρη 1851. Ἀπό πρώτη ματιά τό πράμα φάνηκε τόσο παράλογο πού ἡ Γαλλία δέ θέλησε νά τό πιστέψει στά σοβαρά. Πολύ περισσότερο πίστεψε τό βουλευτή πού στούς πολεμικούς λόγους τῶν ὑπουργῶν εἶδε μόνον ἕνα κόλπο τοῦ χρηματιστηρίου. Ὅταν ἐπιτέλους, στίς 15 τοῦ Ἰούλη, ἀναγγέλθηκε ἐπίσημα ὁ πόλεμος στό νομοθετικό σῶμα, ἡ ἀντιπολίτευση ὁλόκληρη ἀρνήθηκε νά ψηφίσει τίς προσωρινές πιστώσεις. Ἀκόμα κι ὁ Θιέρσος στιγμάτισε τόν πόλεμο σάν «ἀπεχθῆ». Ὅλες οἱ ἀνεξάρτητες ἐφημερίδες τοῦ Παρισιοῦ τόν καταδίκασαν καί, ὅσο παράξενο κι ἄν φαίνεται, ὁ ἐπαρχιακός τύπος συμφώνησε σχεδόν ὁμόφωνα.

Στό μεταξύ, τά μέλη τῆς Διεθνοῦς στό Παρίσι εἶχαν ξαναρ-

[1] Ὁ γαλλοπρωσικός πόλεμος ἄρχισε στίς 19 τοῦ Ἰούλη 1870.(Σημ. Σύντ.)

χίσει τή δουλιά. Στή «Ρεβέϊγ»[1] τῆς 12 τοῦ Ἰούλη δημοσίευσαν τό μανιφέστο τους «Πρός τούς ἐργάτες ὅλων τῶν ἐθνῶν» πού λέει:

«Γιά μιά ἀκόμα φορά μέ τό πρόσχημα τῆς εὐρωπαϊκῆς ἰσορροπίας καί τῆς ἐθνικῆς τιμῆς, οἱ πολιτικές φιλοδοξίες ἀπειλοῦν τήν εἰρήνη τοῦ κόσμου. Γάλλοι, γερμανοί, ἱσπανοί ἐργάτες! Ἄς ἑνώσουμε τή φωνή μας σέ μιά κραυγή ἀγανάχτησης ἐνάντια στόν πόλεμο!... Ἕνας πόλεμος γιά ζητήματα ἐπικράτησης ἤ γιά χατήρι μιᾶς δυναστείας δέ μπορεῖ, στά μάτια τῶν ἐργατῶν, παρά ν' ἀποτελεῖ μονάχα ἕναν ἐγκληματικό παραλογισμό. Ἐμεῖς πού θέλουμε εἰρήνη, δουλιά κι ἐλευθερία, διαμαρτυρόμαστε μ' ὅλη μας τή φωνή ἐνάντια στίς πολεμικές διακηρύξεις αὐτονῶν πού ἀπαλλάσσονται ἀπό τό φόρο τοῦ αἵματος πληρώνοντας χρηματικό ἀντισήκωμα καί πού βλέπουν στή δημόσια δυστυχία μονάχα τήν πηγή νέων κερδοσκοπιῶν!... Ἀδέρφια μας στή Γερμανία! Ὁ διχασμός θά εἶχε σάν συνέπεια μονάχα τόν ὁλοκληρωτικό θρίαμβο τοῦ δεσποτισμοῦ καί στίς δυό πλευρές τοῦ Ρήνου... Ἐργάτες ὅλων τῶν χωρῶν! Ὁποιοδήποτε κι ἄν εἶναι πρός τό παρόν τό ἀποτέλεσμα τῶν κοινῶν μας προσπαθειῶν, ἐμεῖς, τά μέλη τῆς Διεθνοῦς Ἕνωσης τῶν Ἐργατῶν, γιά τά ὁποῖα δέν ὑπάρχουν κρατικά σύνορα, σᾶς στέλνουμε, σάν ἐχέγγυο τῆς ἀδιάσπαστης ἀλληλεγγύης μας, τίς καλύτερες εὐχές καί τούς χαιρετισμούς τῶν ἐργατῶν τῆς Γαλλίας».

Ὕστερα ἀπό αὐτό τό μανιφέστο τοῦ παρισινοῦ μας τμήματος, ἀκολούθησαν πολλές παρόμοιες γαλλικές διακηρύξεις, ἀπ' τίς ὁποῖες μποροῦμε ν' ἀναφέρουμε ἐδῶ μονάχα τή δήλωση τοῦ Νεϊγύ-σύρ-Σέν πού δημοσιεύτηκε στή «Μαρσεγιέζ»[2] τῆς 22 τοῦ Ἰούλη καί πού λέει: «Εἶναι δίκαιος ὁ πόλεμος; Ὄχι! Εἶναι ἐθνικός ὁ πόλεμος; Ὄχι! Εἶναι ἀποκλειστικά δυναστικός. Στ' ὄνομα τῆς δικαιοσύνης, τῆς δημοκρατίας καί τῶν πραγματικῶν συμφερόντων τῆς Γαλλίας, προσχωροῦμε ὁλοκληρωτικά καί δραστήρια στή διαμαρτυρία τῆς Διεθνοῦς ἐνάντια στόν πόλεμο».

Οἱ διαμαρτυρίες αὐτές ἐκφράζανε τά ἀληθινά αἰσθήματα τῶν γάλλων ἐργατῶν, ὅπως τό ἀπόδειξε σέ λίγο πεντακάθαρα

[1] «Réveil»: ἀριστερή δημοκρατική ἐφημερίδα πού τήν ἵδρυσε ὁ Σάρλ Ντελεκλύζ. Ἔβγαινε στό Παρίσι ἀπό τό 1868 ὥς τό Γενάρη 1871.(Σημ. Σύντ.)

[2] «Marseillaise»: ἀριστερή δημοκρατική ἐφημερίδα πού τήν ἔβγαζε ὁ Ἀνρί Ροσφόρ στό Παρίσι ἀπό τό Δεκέμβρη τοῦ 1869 ὥς τίς 9 Σεπτέμβρη 1870. (Σημ. Σύντ.)

ἕνα χαρακτηριστικό περιστατικό. Ὅταν ἡ συμμορία τῆς 10 τοῦ Δεκέμβρη[1], πού πρωτοοργανώθηκε κάτω ἀπ' τήν προεδρία τοῦ Λουδοβίκου Βοναπάρτη, ξαπολύθηκε στούς δρόμους τοῦ Παρισιοῦ μασκαρεμένη μέ μπλοῦζες ἐργατῶν, γιά νά ὑποδαυλίσει μέ ἰνδιάνικους πολεμικούς χορούς τόν πολεμικό πυρετό, οἱ πραγματικοί ἐργάτες τῶν προαστείων ἀπάντησαν μέ τόσο ἐπιβλητικές διαδηλώσεις γιά τήν εἰρήνη πού ὁ διευθυντής τῆς ἀστυνομίας Πιετρί, θεώρησε φρόνιμο νά σταματήσει ἀμέσως κάθε παραπέρα πολιτική ἐκδήλωση στούς δρόμους μέ τό πρόσχημα ὅτι ὁ πιστός λαός τοῦ Παρισιοῦ εἶχε ἀρκετά ἐκδηλώσει τόν ἀπό καιρό συγκρατημένο πατριωτισμό του καί τόν πολεμικό ἐνθουσιασμό του πού ξεχείλιζε.

Ὁποιαδήποτε κι ἄν εἶναι ἡ ἔκβαση τοῦ πολέμου τοῦ Λουδοβίκου Βοναπάρτη μέ τήν Πρωσία, σήμανε κιόλας στό Παρίσι ἡ νεκρική καμπάνα τῆς δεύτερης αὐτοκρατορίας. Θά τελειώσει, ὅπως ἄρχισε, μέ μιά παρωδία. Μά ἄς μή ξεχνᾶμε ὅτι οἱ κυβερνήσεις καί οἱ κυρίαρχες τάξεις τῆς Εὐρώπης ἔδοσαν τή δυνατότητα στό Λουδοβίκο Βοναπάρτη νά παίζει, δεκαοχτώ ὁλόκληρα χρόνια, τήν ἀπάνθρωπη φάρσα τῆς παλινορθωμένης αὐτοκρατορίας.

Ἀπό τή γερμανική πλευρά, ὁ πόλεμος αὐτός εἶναι πόλεμος ἀμυντικός. Ποιός ὅμως ὁδήγησε τή Γερμανία μπρός στήν ἀνάγκη νά ἀμυνθεῖ; Ποιός ἔδοσε τή δυνατότητα στό Ναπολέοντα νά κάνει πόλεμο ἐνάντια στή Γερμανία; Ἡ Πρωσία! Ἦταν ὁ Βίσμαρκ πού συνωμότησε μ' αὐτό τόν ἴδιο τό Λουδοβίκο Ναπολέοντα γιά νά συντρίψει τή λαϊκή ἀντιπολίτευση στό ἐσωτερικό τῆς Πρωσίας καί γιά νά προσαρτήσει τή Γερμανία στή δυναστεία τῶν Χοεντζόλλερν. Ἄν θά ἔχαναν ἀντί νά κερδίσουν οἱ πρῶσοι τή μάχη τῆς Σάντοβας[2], τά γαλλικά τάγματα θά κατάκλυζαν τή Γερμανία σάν σύμμαχοι τῆς Πρωσίας. Μήπως ὕστερα ἀπό τήν νίκη της σκέφτηκε ἔστω καί γιά μιά στιγμή ἡ Πρωσία ν' ἀντιτάξει στή σκλαβωμένη Γαλλία μιάν ἐλεύθερη Γερμανία; Ἔγινε ἀκριβῶς τό ἀντίθετο! Ἐνῶ διατηροῦσε ζηλότυπα ὅλα τά πατροπαράδοτα θέλγητρα τοῦ παλιοῦ της συστήματος, πρόσθεσε σ' αὐτά ὅλες τίς πανουργίες τῆς δεύτερης αὐτοκρατορίας, τόν πραγματικό της δεσποτισμό καί τόν ψευτοδημοκρατισμό της, τούς πολιτικούς της φενακισμούς καί τίς οἰκονομικές της ἀπάτες, τά φουσκωμένα της λόγια καί τίς χυδαῖες ταχυδαχτυλουργίες της. Τό βοναπαρτικό καθεστώς πού ὡς τότε ἄνθιζε μονάχα ἀπό τή μιά πλευρά τοῦ Ρήνου, βρῆκε ἔτσι τώρα τό ταίρι του καί στήν ἄλλη πλευρά. Τί ἄλλο ἀπό πόλεμο μποροῦσε νά φέρει μιά τέτια κατάσταση πραγμάτων;

[1] Βλέπε σελ. 339-343 αὐτοῦ τοῦ τόμου. (Σημ. Σύντ.)

[2] Ἡ μάχη τῆς Σάντοβας (στή Βοημία) πού ἔγινε στίς 3 τοῦ Ἰούλη 1866 ἔκρινε τόν αὐστρο-πρωσικό πόλεμο ὑπέρ τῆς Πρωσίας. (Σημ. Σύντ.)

Ἄν ἡ γερμανική ἐργατική τάξη ἐπιτρέψει νά χάσει ὁ σημερινός πόλεμος τόν αὐστηρά ἀμυντικό χαρακτήρα του καί νά ἐκφυλιστεῖ σέ πόλεμο ἐνάντια στό γαλλικό λαό, τότε καί ἡ νίκη καί ἡ ἧττα θά εἶναι τό ἴδιο ὀλέθριες. Ὅλη ἡ δυστυχία πού βρῆκε τή Γερμανία ὕστερα ἀπό τούς λεγόμενους πολέμους ἀνεξαρτησίας θά ξαναζωντανέψει μέ μεγαλύτερη ἔνταση.

Οἱ ἀρχές τῆς Διεθνοῦς ὡστόσο ἔχουν τόσο πολύ διαδοθεῖ καί τόσο γερά ριζώσει στή γερμανική ἐργατική τάξη, πού δέν πρέπει νά φοβόμαστε μιά τέτια θλιβερή ἔκβαση. Ἡ φωνή τῶν γάλλων ἐργατῶν βρῆκε τήν ἀπήχησή της στή Γερμανία. Μιά μαζική συγκέντρωση ἐργατῶν πού ἔγινε στό Μπράουνσβάιχ στίς 16 τοῦ Ἰούλη, τάχθηκε πέρα γιά πέρα ἀλληλέγγυη μέ τό μανιφέστο τοῦ Παρισιοῦ, ἀπόριψε ἀποφασιστικά τήν ἰδέα τῆς ἐθνικῆς ἀντίθεσης μέ τή Γαλλία καί πῆρε μιά ἀπόφαση πού λέει: «Εἴμαστε ἐχθροί ὅλων τῶν πολέμων, μά πρίν ἀπ' ὅλα τῶν δυναστικῶν πολέμων... Μέ βαθιά λύπη καί μέ πόνο εἴμαστε ἀναγκασμένοι νά πάρουμε μέρος σ' ἕναν ἀμυντικό πόλεμο σάν ἀναπόφευγο κακό. Ταυτόχρονα ὅμως κάνουμε ἔκκληση σ' ὁλόκληρη τή γερμανική ἐργατική τάξη νά κάνει ἀδύνατη τήν ἐπανάληψη μιᾶς τέτιας φοβερῆς κοινωνικῆς συμφορᾶς, διεκδικώντας γιά τούς ἴδιους τούς λαούς τή δύναμη ν' ἀποφασίζουν μόνοι τους γιά εἰρήνη καί γιά πόλεμο καί κάνοντάς τους κύριους τῆς τύχης τους».

Στό Χέμνιτς, μιά συγκέντρωση ἀντιπροσώπων πού ἀντιπροσώπευαν 50.000 ἐργάτες τῆς Σαξωνίας ψήφισε ὁμόφωνα τήν παρακάτω ἀπόφαση: «Στό ὄνομα τῆς γερμανικῆς Δημοκρατίας καί ἰδιαίτερα τῶν ἐργατῶν τοῦ σοσιαλ-δημοκρατικοῦ κόμματος, δηλώνουμε ὅτι ὁ σημερινός πόλεμος εἶναι ἀποκλειστικά δυναστικός... Μέ χαρά σφίγγουμε τό ἀδερφικό χέρι πού μᾶς τείνουν οἱ γάλλοι ἐργάτες... Ἔχοντας πάντα στό μυαλό μας τό σύνθημα

τῆς Διεθνοῦς Ἕνωσης τῶν Ἐργατῶν: „Προλετάριοι ὅλων τῶν χωρῶν ἑνωθῆτε!" δέ θά ξεχάσουμε ποτέ ὅτι οἱ ἐργάτες ὅλων τῶν χωρῶν εἶναι φίλοι μας καί οἱ δεσπότες ὅλων τῶν χωρῶν, ἐχθροί μας.»

Τό τμῆμα τῆς Διεθνοῦς στό Βερολίνο ἀπάντησε κι αὐτό στό μανιφέστο τοῦ Παρισιοῦ: «Προσχωροῦμε μέ τήν καρδιά καί μέ το χέρι στή διαμαρτυρία σας... Ὑποσχόμαστε πανηγυρικά ὅτι δέ θά μᾶς ἀποτρέψει ἀπό τό κοινό μας ἔργο τῆς συνένωσης τῶν ἐργατῶν ὅλων τῶν χωρῶν οὔτε ὁ ἦχος τῆς σάλπιγγας, οὔτε ὁ κρότος τῶν κανονιῶν, οὔτε ἡ νίκη, οὔτε ἡ ἧττα».

Ναί, αὐτό θά γίνει!

Στό βάθος τῆς σκηνῆς αὐτῆς τῆς πάλης πού ἰσοδυναμεῖ μέ αὐτοκτονία προβάλλει ἡ ἀπαίσια μορφή τῆς Ρωσίας. Ἀποτελεῖ κακό οἰωνό τό γεγονός ὅτι τό σύνθημα γιά τό σημερινό πόλεμο δόθηκε τή στιγμή ἀκριβῶς πού ἡ ρωσική κυβέρνηση μόλις εἶχε τελειώσει τήν κατασκευή τῶν στρατηγικῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν της καί συγκέντρωνε κιόλας στρατεύματα πρός τήν κατεύθυνση τοῦ Προύθου. Ὅσες συμπάθειες κι ἄν διεκδικοῦσαν μέ τό δίκιο τους οἱ γερμανοί σ' ἕναν ἀμυντικό πόλεμο ἐνάντια στή βοναπαρτική ἐπίθεση, θά τίς ἔχαναν μεμιᾶς ἄν ἐπέτρεπαν στήν πρωσική κυβέρνηση νά ζητήσει ἤ καί νά δεχθεῖ ἀκόμα τή βοήθεια τῶν κοζάκων. Ἄς θυμηθοῦν ὅτι ὕστερα ἀπό τόν ἀπελευθερωτικό της πόλεμο ἐνάντια στόν πρῶτο Ναπολέοντα ἡ Γερμανία γιά δεκαετίες ὁλόκληρες κοιτόταν ἀνήμπορη στά πόδια τοῦ τσάρου.

Ἡ ἐργατική τάξη τῆς Ἀγγλίας τείνει ἀδερφικά τό χέρι στούς γάλλους καί τούς γερμανούς ἐργάτες. Πιστεύει βαθιά ὅτι ὁποιαδήποτε τροπή κι ἄν πάρει ὁ τωρινός φοβερός πόλεμος, ἡ συμμαχία τῶν ἐργατῶν ὅλων τῶν χωρῶν θά ξεριζώσει τελικά τόν πόλεμο. Τή στιγμή πού ἡ ἐπίσημη Γαλλία καί ἡ ἐπίσημη Γερμανία ρίχνονται σέ ἕναν ἀδελφοχτόνο ἀγώνα, οἱ ἐργάτες τῆς Γαλλίας καί τῆς Γερμανίας ἀνταλλάσσουν μηνύματα εἰρήνης καί φιλίας. Τό μεγάλο αὐτό γεγονός, πού ὅμοιό του δέν ὑπάρχει στήν ἱστορία, ἀνοίγει τό δρόμο γιά ἕνα πιό φωτεινό μέλλον. Ἀποδείχνει ὅτι ἀντίθετα ἀπ' τήν παλιά κοινωνία, μέ τήν οἰκονομική της ἀθλιότητα καί μέ τήν πολιτική της παραφροσύνη, ξεπηδάει μιά νέα κοινωνία πού διεθνής της κανόνας θά εἶναι ἡ εἰρήνη, γιατί σ' ὅλα τά ἔθνη θά κυριαρχεῖ ἡ ἴδια ἀρχή—ἡ ἐργασία! Ἡ Διεθνής Ἕνωση τῶν Ἐργατῶν εἶναι ὁ σκαπανέας τῆς νέας αὐτῆς κοινωνίας.

Λονδίνο, 23 τοῦ Ἰούλη 1870.

Γράφτηκε ἀπό τόν Κάρλ Μάρξ καί ἐγκρίθηκε ἀπό τή Διεθνή Ἕνωση τῶν Ἐργατῶν, στίς 23 τοῦ Ἰούλη 1870. Ἐκδόθηκε ταυτόχρονα σάν προκήρυξη σέ ἀγγλική, γερμανική καί γαλλική γλώσσα.

Σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς προκήρυξης. Μεταφράστηκε ἀπό τά ἀγγλικά παίρνοντας ὑπόψη καί τό γερμανικό κείμενο, ὅπως δημοσιεύθηκε στήν ἔκδοση τοῦ 1891 τοῦ «Ἐμφυλίου Πολέμου στή Γαλλία».

II

ΔΕΥΤΕΡΗ ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΕΝΩΣΗΣ ΕΡΓΑΤΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΓΑΛΛΟ-ΠΡΩΣΙΚΟ ΠΟΛΕΜΟ

Στήν πρώτη μας διακήρυξη τῆς 23 Ἰούλη (1870) λέγαμε: «Σήμανε κιόλας στό Παρίσι ἡ νεκρική καμπάνα τῆς δεύτερης αὐτοκρατορίας. Θά τελειώσει ὅπως ἄρχισε, μέ μιά παρωδία. Μά ἄς μή ξεχνᾶμε ὅτι οἱ κυβερνήσεις καί οἱ κυρίαρχες τάξεις τῆς Εὐρώπης ἔδοσαν τή δυνατότητα στό Λουδοβίκο Βοναπάρτη νά παίζει δεκαοχτώ ὁλόκληρα χρόνια τήν ἀπάνθρωπη φάρσα τῆς *παλινορθωμένης αὐτοκρατορίας*».

Ἔτσι, προτοῦ ἀκόμα ἀρχίσουν οἱ πολεμικές ἐπιχειρήσεις, μιλήσαμε κιόλας γιά τή βοναπαρτική σαπουνόφουσκα σάν κάτι πού ἀνῆκε στό παρελθόν.

Δέ γελαστήκαμε γιά τή ζωτικότητα τῆς δεύτερης αὐτοκρατορίας. Δέν εἴχαμε ἐπίσης ἄδικο ὅτι φοβόμαστε μήπως ὁ γερμανικός πόλεμος «χάσει τόν αὐστηρά ἀμυντικό του χαρακτήρα κι ἐκφυλιστεῖ σ' ἕνα πόλεμο ἐνάντια στό γαλλικό λαό». Πραγματικά, ὁ ἀμυντικός πόλεμος τέλειωσε μέ τήν παράδοση τοῦ Λουδοβίκου Βοναπάρτη, μέ τή συνθηκολόγηση τοῦ Σεντάν καί μέ τήν ἀνακήρυξη τῆς δημοκρατίας στό Παρίσι[1]. Μά πολύ προτήτερα ἀπ' αὐτά τά γεγονότα, ἀκόμα ἀπό τή στιγμή πού ἀποκαλύφθηκε ὅλη ἡ σαπίλα τῶν βοναπαρτικῶν ὅπλων, ἡ πρωσική στρατιωτική καμαρίλα ἀποφάσισε τήν κατάχτηση. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ὑπῆρχε ἕνα δυσάρεστο ἐμπόδιο πού τῆς ἔκοβε τό δρόμο, ἡ *διακήρυξη τοῦ ἴδιου τοῦ βασιλιᾶ Γουλιέλμου στίς ἀρχές τοῦ πολέμου*. Στό λόγο τοῦ θρόνου

1 Στίς 4 τοῦ Σεπτέμβρη 1870 ἀνακηρύχτηκε στή Γαλλία ἡ δημοκρατία καί σχηματίστηκε μιά νέα κυβέρνηση, ἡ λεγόμενη «Κυβέρνηση ἐθνικῆς ἄμυνας». (Σημ. Σύντ.)

πού εἶχε ἐκφωνήσει στό Ράϊχσταγκ τῆς Βόρειας Γερμανίας, εἶχε ἐπίσημα δηλώσει ὅτι θά κάνει πόλεμο ἐνάντια στόν αὐτοκράτορα τῶν γάλλων καί ὄχι ἐνάντια στό γαλλικό λαό. Στίς 11 τοῦ Αὐγούστου εἶχε ἀπευθύνει μιά διακήρυξη πρός τό γαλλικό ἔθνος πού ἔλεγε: «Ὁ αὐτοκράτορας Ναπολέων ἐπιτέθηκε ἀπό τή στεριά καί τή θάλασσα ἐνάντια στό γερμανικό ἔθνος πού ἐπιθυμοῦσε καί ἐξακολουθεῖ νά ἐπιθυμεῖ νά ζεῖ εἰρηνικά μέ τό γαλλικό λαό. Ἀνάλαβα τή διοίκηση τοῦ γερμανικοῦ στρατοῦ *γιά νά ἀποκρούσω τήν ἐπίθεσή του καί τά στρατιωτικά γεγονότα* μέ ὑποχρέωσαν *νά διαβῶ τά σύνορα τῆς Γαλλίας*». Καί σάν νά μή ἀρκέστηκε μέ τή βεβαίωση ὅτι ὁ πόλεμος ἔχει «καθαρά ἀμυντικό χαρακτήρα» δηλώνοντας ὅτι ἀνάλαβε τή διοίκηση τῶν γερμανικῶν στρατιῶν μόνο «γιά νά ἀποκρούσει τήν ἐπίθεση», πρόσθεσε κιόλας πώς μονάχα «στρατιωτικά γεγονότα τόν ὑποχρέωσαν» νά διαβεῖ τά σύνορα τῆς Γαλλίας. Ἕνας ἀμυντικός πόλεμος δέν ἀποκλείει βέβαια ἐπιθετικές ἐπιχειρήσεις, πού ὑπαγορεύονται ἀπό «τά στρατιωτικά γεγονότα».

Ἔτσι, ὁ θεοφοβούμενος τοῦτος βασιλιάς, εἶχε ἀναλάβει μπρός στή Γαλλία καί μπρός σ' ὅλο τόν κόσμο τήν ὑποχρέωση νά κάνει καθαρά ἀμυντικό πόλεμο. Πῶς μποροῦσε νά ἀπαλλαγεῖ ἀπό τήν ἐπίσημη αὐτή ὑποχρέωση; Οἱ σκηνοθέτες αὐτῆς τῆς κωμωδίας ἔπρεπε νά τόν παρουσιάσουν σάν νά ὑποχωροῦσε, παρά τή θέλησή του, μπρός στήν ἀκαταμάχητη ἐπιταγή τοῦ γερμανικοῦ ἔθνους. Γι' αὐτό τό σκοπό ἔδοσαν ἀμέσως τό σύνθημα στή φιλελεύθερη μεσαία τάξη τῆς Γερμανίας μέ τούς καθηγητές της, τούς κεφαλαιοκράτες της, τούς ἐκπροσώπους τῶν πόλεων καί τούς ἐφημεριδογράφους της. Ἡ μεσαία αὐτή τάξη πού στήν πάλη της γιά τήν ἀστική ἐλευθερία εἶχε παρουσιάσει, ἀπ' τά 1846 ὥς τά 1870, ἕνα πρωτοφανές θέαμα ἀναποφασιστικότητας, ἀνικανότητας καί δειλίας, εἶχε φυσικά καταγοητευθεῖ μέ τό ρόλο πού τῆς ἔλαχε, νά ὑποδυθεῖ στήν εὐρωπαϊκή σκηνή τό βρυχώμενο λιοντάρι τοῦ γερμανικοῦ πατριωτισμοῦ. Φόρεσε τήν ψεύτικη μάσκα τῆς πολιτικῆς ἀνεξαρτησίας, κάνοντας δῆθεν πώς ἐξαναγκάζει τήν πρωσική κυβέρνηση νά ἐκτελέσει, τί;—τά μυστικά σχέδια αὐτῆς τῆς ἴδιας τῆς κυβέρνησης. Σέ ἔνδειξη μετάνοιας γιά τή μακρόχρονη καί σχεδόν θρησκευτική πίστη της στό ἀλάθητο τοῦ Λουδοβίκου Βοναπάρτη ἀπαιτοῦσε φωναχτά τό διαμελισμό τῆς γαλλικῆς δημοκρατίας. Ἄς ἀκούσουμε

γιά μιά στιγμή τά εὔλογα προσχήματα αὐτῶν τῶν γενναίων πατριωτῶν!

Δέν τολμοῦν νά ἰσχυριστοῦν ὅτι ὁ λαός τῆς 'Αλσατίας καί τῆς Λωρραίνης λαχταράει τό γερμανικό ἐναγκαλισμό. 'Ακριβῶς τό ἀντίθετο συμβαίνει, καί γιά νά τόν τιμωρήσουν γιά τό γαλλικό του πατριωτισμό βομβάρδισαν ἐπί ἕξι μέρες ἄσκοπα καί βάρβαρα μέ «γερμανικές» ἐκρηκτικές ὀβίδες τό Στρασβοῦργο, μιά πόλη πού τή δεσπόζει ἕνα ἀνεξάρτητο φρούριο, τό ἔκαψαν καί σκότωσαν πολλούς ἀνυπεράσπιστους κατοίκους. Μάλιστα! μιά φορά κι ἕναν καιρό τό ἔδαφος αὐτῶν τῶν ἐπαρχιῶν ἀνῆκε στήν παλιά γερμανική αὐτοκρατορία, πού πέθανε πρίν ἀπό πολύν καιρό. Γι' αὐτό θά πρέπει, φαίνεται, ἡ γῆς αὐτή καί οἱ ἄνθρωποι πού γεννήθηκαν σ' αὐτήν νά κατασχεθοῦν σάν ἀπαράγραπτη γερμανική ἰδιοχτησία. Ἄν ὅμως πρόκειται νά ξαναγίνει κάποτες ὁ χάρτης τῆς Εὐρώπης σύμφωνα μέ τά ἱστορικά δίκαια, δέ θά πρέπει σέ καμιά περίπτωση νά ξεχάσουμε, ὅτι ὁ 'Εκλέκτορας τοῦ Βρανδεμβούργου ἦταν κάποτες ὑποτελής τῆς πολωνικῆς δημοκρατίας γιά τίς πρωσικές του χτήσεις.

Ὡστόσο οἱ πιό καπάτσοι πατριῶτες ζητοῦν τήν 'Αλσατία καί τό γερμανόγλωσσο τμῆμα τῆς Λωρραίνης σάν «ὑλική ἐγγύηση» ἐνάντια σέ γαλλικές ἐπιθέσεις. 'Επειδή αὐτό τό ἀξιοκαταφρόνητο πρόσχημα ἔφερε σύγχιση σέ πολλούς πού πάσχουν ἀπό ἀμβλύνοια, εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νά τό ἐξετάσουμε πιό διεξοδικά.

Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἡ γενική διαμόρφωση τῆς 'Αλσατίας μαζί μέ τήν ἀντικρινή ὄχθη τοῦ Ρήνου, καί ἡ παρουσία ἑνός μεγάλου ὀχυροῦ ὅπως εἶναι τό Στρασβοῦργο, σχεδόν στά μισά τοῦ δρόμου ἀνάμεσα στή Βασιλεία καί στό Γκέρμερσχάϊμ, εὐνοεῖ πάρα πολύ μιά γαλλική εἰσβολή στή νότια Γερμανία, ἐνῶ παρεμβάλλει ἰδιόμορφες δυσκολίες σέ μιά εἰσβολή στή Γαλλία ἀπ' τή νότια Γερμανία. Δέν ὑπάρχει ἐπίσης καμιά ἀμφιβολία ὅτι ἡ προσάρτηση τῆς 'Αλσατίας καί τῆς γερμανόφωνης Λωρραίνης θά ἔδινε πολύ ἰσχυρότερα σύνορα στή νότια Γερμανία. Στή περίπτωση αὐτή θά ἐξουσίαζε τίς κορυφογραμμές τῶν Βοσγίων σ' ὅλο τους τό μῆκος καί τά ὀχυρά πού καλύπτουν τά βορεινά τους περάσματα. Ἄν προσαρτοῦσαν καί τό Μέτς, θά στεροῦσαν βέβαια πρός στιγμή ἀπό τή Γαλλία τίς δυό κυριότερες βάσεις της γιά ἐπιχειρήσεις ἐνάντια στή Γερμανία, αὐτό ὅμως δέ θά τήν ἐμπόδιζε νά φτιάξει καινούργιες βάσεις στό Νανσύ ἤ στό Βερντέν. 'Η Γερμανία ἔχει τό Κομπλέντς, τή Μαγεντία, τό Γκέρμερσχαϊμ, τό Ράσταττ καί τήν Οὖλμ πού εἶναι ὅλες βάσεις γιά ἐπιχειρήσεις ἐνάντια στή Γαλλία καί πού τίς χρησιμοποιεῖ μέ τό παραπάνω σέ τοῦτο τόν πόλεμο. Μέ ποιά σκιώδη δικαιολογία θά μποροῦσε νά φθονεῖ τή Γαλλία γιά τό Στρασβοῦργο καί τό Μέτς, γιά τά δυό μοναδικά σημαντικά φρούρια πού διαθέτει στήν περιοχή αὐτή;

Χώρια ἀπ' αὐτό, τό Στρασβοῦργο θά ἀπειλεῖ τή νότια Γερμανία, μόνον ἐφόσον ἡ νότια Γερμανία θά ἀποτελεῖ μιά δύναμη πού θά εἶναι χωρισμένη ἀπό τή βόρεια Γερμανία. 'Από τό 1792 ὥς τό 1795 δέν ἔγινε ποτέ ἐπίθεση ἐνάντια στή νότια Γερμανία ἀπ' αὐτή τήν πλευρά, γιατί ἡ Πρωσία ἔπαιρνε μέρος στόν πόλεμο ἐνάντια στή γαλλική ἐπανάσταση. Μόλις ὅμως ἡ Πρωσία ἔκλεισε τή χωριστή της εἰρήνη στά 1795 κι ἄφησε τό νότο νά τά βγάλει πέρα μόνος του, ἄρχισαν οἱ ἐπιθέσεις ἐνάντια στή νότια Γερμανία μέ βάση τό Στρασβοῦργο, καί συνεχίστηκαν ὥς τό 1809. Στήν πραγματικότητα, μιά ἑ ν ω μ έ ν η Γερμανία μπορεῖ πάντα νά κάνει ἀκίνδυνο καί τό Στρασβοῦργο καί κάθε γαλλικό στρατό στήν 'Αλσατία, συγκεντρώνοντας ὅλα τά στρατεύματά της ἀνάμεσα στό Σάαρλουΐ καί στό Λάνταου, ὅπως ἔκανε στόν τωρινό πόλεμο, καί προχωρώντας ἤ δεχόμενη τή μάχη στό δρόμο ἀπό τή Μαγεντία πρός στό Μέτς. Ὅσον καιρό θά βρίσκεται ἐκεῖ ὁ κύριος ὄγκος τῶν γερμανικῶν στρατευμάτων, ὁποιοσδήποτε γαλλικός στρατός πού θά προχωρήσει ἀπό τό Στρασβοῦργο πρός τή νότια Γερμανία θά ὑπερφαλαγγιζόταν καί θά κινδύνευε στίς συγκοινωνίες του. Ἄν ἀπέδειξε κάτι ἡ τωρινή ἐκστρατεία, εἶναι ἀκριβῶς μέ τί εὐκολία μπορεῖ νά ἐπιτεθεῖ κανείς ἀπό τή Γερμανία ἐνάντια στή Γαλλία.

Μά, γιά νά μιλήσουμε τίμια, δέν εἶναι γενικά παραλογισμός καί ἀναχρονισμός ὅταν ἀναγορεύει κανείς σέ ἀρχή τούς στρατιωτικούς ὑπολογισμούς στόν καθορισμό τῶν συνόρων ἀνάμεσα στά ἔθνη; Ἄν θά ἀκολουθούσαμε αὐτό τόν κανόνα, ἡ Αὐστρία θά εἶχε δικαίωμα νά ζητᾶ τή Βενετία καί τή γραμμή τοῦ ποταμοῦ Μίντσιο καί ἡ Γαλλία τή γραμμή τοῦ Ρήνου γιά νά προστατεύει τό Παρίσι, πού σίγουρα εἶναι πιό ἐκτεθειμένο σέ ἐπίθεση ἀπό τά βορειοανατολικά, ἀπ' ὅτι εἶναι τό Βερολίνο ἀπό τά νοτιοδυτικά. Ἄν θά ἔπρεπε νά καθορίζονται τά σύνορα σύμφωνα μέ τά στρατιωτικά συμφέροντα, τότε δέ θά τέλειωναν ποτέ οἱ ἀξιώσεις, γιατί κάθε στρατιωτική γραμμή ἀναγκαστικά

εἶναι ἐλαττωματική καί μπορεῖ νά βελτιωθεῖ μέ τήν προσάρτηση νέων ἐδαφῶν. Καί ἀκόμα, δέ μποροῦν ποτέ νά καθοριστοῦν τελικά καί τίμια, γιατί πάντα θά τά ἐπιβάλλει ὁ νικητής στό νικημένο καί κατά συνέπεια θά κλείνουν μέσα τους τό σπέρμα ἑνός νέου πολέμου.

Ὅλη ἡ ἱστορία μᾶς διδάσκει, ὅτι μέ τά ἔθνη συμβαίνει ὅ,τι καί μέ τά ἄτομα. Γιά νά στερήσεις τή δύναμη τῆς ἐπίθεσης πρέπει νά τούς στερήσεις ὅλα τά μέσα ἄμυνας. Δέν πρέπει μόνο νά τούς πιάνεις ἀπό τό καρύδι, μά πρέπει καί νά τούς σκοτώσεις. Ἄν ποτέ ἕνας καταχτητής πῆρε «ὑλικές ἐγγυήσεις» γιά νά σπάσει τή δύναμη ἑνός ἔθνους, αὐτό τό ἔκανε ὁ Ναπολέων Α΄ μέ τή συνθήκη τοῦ Τιλζίτ[1] καί μέ τόν τρόπο πού τήν ἐφάρμοσε ἐνάντια στήν Πρωσία καί τήν ὑπόλοιπη Γερμανία. Καί ὅμως, λίγα χρόνια ἀργότερα, ἡ γιγάντια δύναμή του ἔσπασε σάν σάπιο καλάμι μπρός στό γερμανικό λαό. Τί εἶναι οἱ «ὑλικές ἐγγυήσεις» πού, μέσα στά πιό τρελά της ὄνειρα, μπορεῖ ἤ τολμάει ἡ Πρωσία νά ἐπιβάλει στή Γαλλία, ἄν τίς συγκρίνουμε μέ τίς «ὑλικές ἐγγυήσεις» πού ὁ Ναπολέων Α΄ τῆς ἀπόσπασε μέ τή βία; Ἡ ἔκβαση καί τή φορά αὐτή δέ θά εἶναι λιγότερο ὀλέθρια. Ἡ ἱστορία θά μετρήσει τήν ἀνταπόδοσή της ὄχι σύμφωνα μέ τήν ἔκταση τῶν τετραγωνικῶν μιλίων πού ἀποσπάστηκαν ἀπό τή Γαλλία, μά σύμφωνα μέ τό μέγεθος τοῦ ἐγκλήματος νά ξαναζωντανέψουν στό δεύτερο μισό τοῦ δέκατου ἔννατου αἰώνα τήν πολιτική τῶν καταχτήσεων.

Τά μεγάφωνα τοῦ τευτονικοῦ πατριωτισμοῦ λένε: Δέν πρέπει ὅμως νά μπερδεύετε τούς γερμανούς μέ τούς γάλλους. Ἐμεῖς δέ θέλουμε δόξα, μά ἀσφάλεια. Οἱ γερμανοί εἶναι οὐσιαστικά εἰρηνόφιλος λαός. Κάτω ἀπό τή συνετή κηδεμονία τους καί ἡ κατάχτηση ἀκόμα, ἀπό αἰτία μελλοντικοῦ πολέμου μετατρέπεται σέ ἐχέγγυο αἰώνιας εἰρήνης. Φυσικά δέν εἶναι οἱ γερμανοί πού εἰσέβαλαν στά 1792 στή Γαλλία μέ τόν ὑψηλό σκοπό νά συντρίψουν μέ τίς λόγχες τήν ἐπανάσταση τοῦ δέκατου ὄγδοου αἰώνα! Δέν ἦταν μήπως ἡ Γερμανία πού λέρωσε τά χέρια της στήν ὑποδούλωση τῆς Ἰταλίας, στήν ὑποταγή τῆς Οὑγγαρίας καί στό διαμελισμό τῆς Πολωνίας; Τό σημερινό της

1. Ἡ συνθήκη τοῦ Τιλζίτ ὑπογράφτηκε τό 1807 ἀνάμεσα στή Γαλλία καί στή Ρωσία, ὕστερα ἀπό τή στρατιωτική κατάρρευση τῆς Πρωσίας στόν πόλεμο ἐνάντια στό Ναπολέοντα Α΄. (Σημ. Σύντ.)

στρατιωτικό σύστημα πού διαιρεῖ ὁλόκληρο τόν ὑγιᾶ ἄρρενα πληθυσμό της σέ δυό μέρη—σέ ἕνα μόνιμο στρατό σέ ἐνεργό ὑπηρεσία καί σέ ἄλλο ἕνα μόνιμο ἐφεδρικό στρατό καί πού καί οἱ δυό τους εἶναι στόν ἴδιο βαθμό ὑποχρεωμένοι νά ὑπακούουν παθητικά σέ ἐλέω θεοῦ ἄρχοντες—ἕνα τέτιο στρατιωτικό σύστημα ἀποτελεῖ φυσικά μιά «ὑλική ἐγγύηση» γιά τή διατήρηση τῆς εἰρήνης στόν κόσμο καί ἐπιπλέον γιά τόν ὑψηλό σκοπό τοῦ πολιτισμοῦ. Στή Γερμανία, ὅπως καί παντοῦ, οἱ κόλακες τῶν ἰσχυρῶν τῆς ἡμέρας δηλητηριάζουν τήν κοινή γνώμη μέ λιβανίσματα καί μέ ψευδολόγα περιαυτολογία.

Οἱ γερμανοί αὐτοί πατριῶτες καμώνονται πώς ἀγαναχτοῦν στή θέα τῶν γαλλικῶν ὀχυρῶν τοῦ Μέτς καί τοῦ Στρασβούργου, δέ βλέπουν ὅμως καμιά ἀδικία στό τεράστιο σύστημα τῶν μοσχοβίτικων ὀχυρώσεων στή Βαρσοβία, στό Μόντλιν καί στό Ἰβάνγκοροντ. Ἐνῶ ἀνατριχιάζουν μέ τίς φρικαλεότητες τῶν βοναπαρτικῶν εἰσβολῶν, κάνουν τά στραβά μάτια μπρός στή ντροπή τῆς τσαρικῆς κηδεμονίας.

Ἀκριβῶς ὅπως στά 1865 εἶχαν ἀνταλλαχτεῖ ὑποσχέσεις ἀνάμεσα στό Λουδοβίκο Βοναπάρτη καί στόν Βίσμαρκ, ἔτσι καί στά 1870 ἀνταλλάχτηκαν ὑποσχέσεις ἀνάμεσα στόν Γκόρτσακοβ καί τό Βίσμαρκ... Ἀκριβῶς ὅπως ὁ Λουδοβίκος Βοναπάρτης αὐτοκολακευόταν ὅτι ὁ πόλεμος τοῦ 1866, μέ τήν ἀμοιβαία ἐξάντληση τῆς Αὐστρίας καί τῆς Πρωσίας, θά τόν ἔκανε ἀνώτατο διαιτητή τῆς Γερμανίας, ἔτσι κι ὁ Ἀλέξανδρος αὐτοκολακεύεται ὅτι ὁ πόλεμος τοῦ 1870 θά τόν κάνει ἀνώτατο διαιτητή τῆς δυτικῆς Εὐρώπης μέ τήν ἀμοιβαία ἐξάντληση τῆς Γερμανίας καί τῆς Γαλλίας. Ἀκριβῶς ὅπως ἡ δεύτερη αὐτοκρατορία θεωροῦσε ἀσυμβίβαστη μέ τήν ὕπαρξή της τήν βορειογερμανική Ὁμοσπονδία, ἔτσι καί ἡ ἀπολυταρχική Ρωσία πρέπει νά θεωρεῖ πώς κινδυνεύει ἀπό ἕνα Γερμανικό Ράϊχ πού θά βρίσκεται κάτω ἀπό τήν πρωσική ἡγεσία. Αὐτός εἶναι ὁ νόμος τοῦ παλιοῦ πολιτικοῦ συστήματος. Μέσα στά πλαίσιά του, τό κέρδος τοῦ ἑνός εἶναι ἀπώλεια γιά τόν ἄλλο. Ἡ κυριαρχική ἐπιρροή τοῦ τσάρου πάνω στήν Εὐρώπη ἔχει τίς ρίζες της στήν πατροπαράδοτη ἐπικυριαρχία του πάνω στή Γερμανία. Πῶς μπορεῖ ὁ τσάρος ν' ἀνεχθεῖ τήν ἐξασθένηση τῆς θέσης του στό ἐξωτερικό, τή στιγμή πού στήν ἴδια τή Ρωσία ἡφαιστειακές κοινωνικές δυνάμεις ἀπειλοῦν νά συγκλονίσουν καί τά πιό βαθιά θεμέλια τῆς ἀπολυταρχίας; Οἱ μοσχοβίτικες ἐφημερίδες μιλοῦν

κιέλας τή γλώσσα πού μιλοῦσαν οἱ βοναπαρτικές ἐφημερίδες ὕστερα ἀπό τόν πόλεμο τοῦ 1866. Πιστεύουν πραγματικά οἱ τεύτονες πατριῶτες ὅτι θά ἐξασφαλιστεῖ ἡ ἐλευθερία καί ἡ εἰρήνη τῆς Γερμανίας ἄν ἀναγκάσει τή Γαλλία νά ριχτεῖ στήν ἀγκαλιά τῆς Ρωσίας; Ἄν ἡ τύχη τῶν ὅπλων, ἡ ἀλαζονεία τῆς ἐπιτυχίας καί οἱ δυναστικές ραδιουργίες ὁδηγήσουν τή Γερμανία ν' ἁρπάξει γαλλικά ἐδάφη, τότε δυό δρόμοι μονάχα μένουν ἀνοιχτοί στή Γερμανία. Ἡ θά πρέπει, ὅ,τι κι ἄν ἐπακολουθήσει, νά γίνει ἀ ν ο ι χ τ ό ὄργανο τοῦ ρωσικοῦ ἐπεχτατισμοῦ ἤ, ὕστερα ἀπό μιά σύντομη ἀνάπαυλα, θά πρέπει νά προετοιμαστεῖ πάλι γιά ἕναν νέο «ἀμυντικό πόλεμο», ὄχι γιά ἕναν σάν τούς νεοξεφουρνισμένους «ἐντοπισμένους» πολέμους, ἀλλά γιά ἕνα φ υ λ ε τ ι κ ό π ό λ ε μ ο ἐνάντια στίς συνασπισμένες σλαβικές καί λατινικές φυλές.

Ἡ ἐργατική τάξη τῆς Γερμανίας ὑποστήριξε δραστήρια τόν πόλεμο, πού δέν ἦταν στό χέρι της νά τόν ἐμποδίσει, σάν πόλεμο γιά τή γερμανική ἀνεξαρτησία καί τήν ἀπελευθέρωση τῆς Γαλλίας καί τῆς Εὐρώπης ἀπό τόν ἐφιαλτικό βραχνά τῆς δεύτερης αὐτοκρατορίας. Οἱ γερμανοί ἐργάτες τῆς βιομηχανίας, μαζί μέ τούς ἐργάτες τῆς ὑπαίθρου, ἀφήνοντας πίσω τους μισοπεθαμένες ἀπ' τήν πείνα τίς οἰκογένειές τους, ἔδωσαν τά νεῦρα καί τά μπράτσα τῶν ἡρωϊκῶν στρατιῶν. Ἀποδεκατισμένοι ἀπ' τίς μάχες στήν ξενιτιά, θ' ἀποδεκατισθοῦν ἄλλη μιά φορά ἀπό τήν ἀθλιότητα στήν πατρίδα τους. Μέ τή σειρά τους ζητᾶν τώρα κι αὐτοί «ἐγγυήσεις»—ἐγγυήσεις ὅτι οἱ τεράστιες θυσίες τους δέν πῆγαν χαμένες, ὅτι κατάχτησαν τή λευτεριά, ὅτι οἱ νίκες πού κέρδισαν ἐνάντια στίς αὐτοκρατορικές στρατιές δέ θά μετατραποῦν, ὅπως στά 1815, σέ ἧττα τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ. Καί σάν πρώτη ἐγγύηση ζητοῦν μ ι ά ν ἔ ν τ ι μ η ε ἰ ρ ή ν η γ ι ά τ ή Γ α λ λ ί α, κ α ί τ ή ν «ἀ ν α γ ν ώ ρ ι σ η τ ῆ ς γ α λ λ ι κ ῆ ς Δ η μ ο κ ρ α τ ί α ς».

Ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή τοῦ Γερμανικοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ Ἐργατικοῦ Κόμματος ἔβγαλε στίς 5 τοῦ Σεπτέμβρη ἕνα μανιφέστο ὅπου ἐπιμένει ἐνεργητικά σ' αὐτές τίς ἐγγυήσεις. «Ἐμεῖς, λέει, διαμαρτυρόμαστε γιά τήν προσάρτηση τῆς Ἀλσατίας καί τῆς Λωρραίνης. Καί συναισθανόμαστε ὅτι μιλᾶμε στό ὄνομα τῆς γερμανικῆς ἐργατικῆς τάξης. Γιά τό κοινό συμφέρον τῆς Γαλλίας καί τῆς Γερμανίας, γιά τό συμφέρον τῆς εἰρήνης καί τῆς ἐλευθερίας, γιά τό συμφέρον τοῦ δυτικοῦ πολιτισμοῦ ἐνάντια στήν ἀνατολική βαρβαρότητα, οἱ γερμανοί ἐργάτες δέ θά ἀνεχθοῦν καρτερικά τήν προσάρτηση τῆς Ἀλσατίας καί τῆς Λωρραίνης... Θά σταθοῦμε πιστοί στό πλευρό τῶν συντρόφων μας ἐργατῶν σ' ὅλες τίς χῶρες, γιά τήν κοινή διεθνῆ ὑπόθεση τοῦ προλεταριάτου!»

Δυστυχῶς δέ μποροῦμε νά ὑπολογίζουμε σέ μιά ἄμεση ἐπιτυχία τους. Ἄν οἱ γάλλοι ἐργάτες δέν κατάφεραν νά σταματήσουν τόν ἐπιτιθέμενο σέ καιρό εἰρήνης, ἔχουν μήπως οἱ γερμανοί ἐργάτες μεγαλύτερη πιθανότητα νά καταφέρουν νά σταματήσουν τό νικητή μέσα στήν κλαγγή τῶν ὅπλων; Τό μανιφέστο τῶν γερμανῶν ἐργατῶν ζητᾶ τήν ἔκδοση τοῦ Λουδοβίκου Βοναπάρτη σάν κοινοῦ ἐγκληματία στή Γαλλική Δημοκρατία. Ἀντίθετα, οἱ κυβερνῆτες τους βάζουν ὅλα τους τά δυνατά γιά νά τόν ἐγκαταστήσουν ξανά στόν Κεραμεικό σάν τόν πιό κατάλληλο ἄνθρωπο γιά νά καταστρέψει τή Γαλλία. Ὅ,τι κι ἄν γίνει, ἡ ἱστορία θά δείξει ὅτι ἡ γερμανική ἐργατική τάξη δέν εἶναι καμωμένη ἀπό τό ἴδιο εὔκαμπτο ὑλικό ἀπό τό ὁποῖο εἶναι φτιαγμένη ἡ γερμανική μεσαία τάξη. Θά κάνει τό καθῆκον της.

Ὅπως κι ἐκείνη, χαιρετίζουμε καί μεῖς τήν ἐγκαθίδρυση τῆς δημοκρατίας στή Γαλλία, μά σύγχρονα μᾶς βασανίζουν ἔγνοιες, πού ἐλπίζουμε νά ἀποδειχτοῦν ἀβάσιμες. Ἡ δημοκρατία δέν ἀνάτρεψε τό θρόνο, πῆρε μόνο τή θέση του πού εἶχε ἀδειάσει. Δέν ἀνακηρύχτηκε σάν κοινωνική κατάχτηση, μά σάν ἐθνικό μέτρο ἄμυνας. Βρίσκεται στά χέρια μιᾶς προσωρινῆς κυβέρνησης, πού ἀποτελεῖται ἐν μέρει ἀπό γνωστούς ὀρλεανικούς καί ἐν μέρει ἀπό ἀστούς δημοκράτες, καί ἀνάμεσα σ' αὐτούς εἶναι καί μερικοί πού ἡ ἐξέγερση τοῦ Ἰούνη 1848 ἄφησε πάνω τους τό ἀνεξίτηλο στίγμα της. Ὁ καταμερισμός τῆς δουλιᾶς ἀνάμεσα στά μέλη αὐτῆς τῆς κυβέρνησης δέ φαίνεται νά ὑπόσχεται πολλά καλά. Οἱ ὀρλεανικοί κατέλαβαν τίς ἰσχυρές θέσεις τοῦ στρατοῦ καί τῆς ἀστυνομίας, ἐνῶ στούς λεγόμενους δημοκρατικούς ἔπεσαν οἱ θέσεις μέ τά παχιά λόγια. Μερικές ἀπ' τίς πρῶτες τους πράξεις δείχνουν ἀρκετά καθαρά ὅτι ἀπό τήν αὐτοκρατορία δέν κληρονόμησαν μονάχα ἕνα σωρό ἀπό ἐρείπια, μά καί τό φόβο μπρός στήν ἐργατική τάξη. Ἄν σήμερα μέ ἀπεριόριστη φλυαρία ὑπόσχονται ἀκατόρθωτα πράγματα στό ὄνομα τῆς δημοκρατίας, μήπως αὐτό δέ γίνεται μέ σκοπό νά προκαλέσουν τήν κραυγή γιά μιά βιώσιμη κυβέρνηση; Μήπως ἡ δημοκρατία γιά μερικούς ἀπό τούς ἡγέτες τῶν ἀστῶν, πού μέ εὐχαρίστηση θά γίνονταν οἱ νεκροθάφτες της, δέν προορίζεται νά χρησιμεύσει

σάν μεταβατική βαθμίδα καί γέφυρα πρός τήν ορλεανική παλινόρθωση;

Έτσι ή γαλλική εργατική τάξη βρίσκεται κάτω άπό έξαιρετικά δύσκολες συνθήκες. Κάθε απόπειρα ανατροπής της νέας κυβέρνησης, τή στιγμή πού ό εχθρός χτυπάει κιόλας τίς πόρτες του Παρισιού, θά ήταν απεγνωσμένη τρέλα. Οί γάλλοι εργάτες πρέπει νά εκτελέσουν τό καθήκον τους σάν πολίτες, μά δέν πρέπει νά αφήσουν τόν εαυτό τους νά κυριαρχηθεί από τίς εθνικές αναμνήσεις του 1792, όπως γελάστηκαν οί γάλλοι χωρικοί άπ' τίς εθνικές αναμνήσεις της πρώτης αυτοκρατορίας. Δέν πρέπει νά επαναλάβουν τό παρελθόν μά νά ανοικοδομήσουν τό μέλλον. Άς χρησιμοποιήσουν ήρεμα καί αποφασιστικά τά μέσα πού τούς δίνει ή δημοκρατική ελευθερία γιά νά στερεώσουν τήν οργάνωση της τάξης τους. Αυτό θά τούς χαρίσει καινούργιες ηράκλειες δυνάμεις γιά τήν αναγέννηση της Γαλλίας καί γιά τό κοινό μας καθήκον, τήν απελευθέρωση του προλεταριάτου. Από τή δική τους δύναμη καί σύνεση εξαρτάται ή τύχη της δημοκρατίας.

Οί άγγλοι εργάτες πήραν κιόλας μέτρα γιά νά υπερνικήσουν μέ μιά γερή πίεση άπό τά έξω τήν απροθυμία της κυβέρνησής τους νά αναγνωρίσει τή γαλλική Δημοκρατία[1]. Ή σημερινή διστακτικότητα της αγγλικής κυβέρνησης έχει ίσως γιά σκοπό νά επανορθώσει τόν αντιγιακομπίνικο πόλεμο του 1792, καθώς καί τήν προηγούμενη άπρεπη βιασύνη της μέ τήν οποία επιδοκίμασε τό πραξικόπημα. Οί άγγλοι εργάτες απαιτούν επίσης άπό τήν κυβέρνησή τους ν' αντιταχθεί μ' όλη της τή δύναμη στό διαμελισμό της Γαλλίας, πού μιά μερίδα του αγγλικού τύπου είναι αρκετά αδιάντροπη γιά νά τόν ζητάει φωναχτά. Είναι ό ίδιος εκείνος τύπος, πού επί είκοσι χρόνια αποθέωνε τό Λουδοβίκο Βοναπάρτη σάν τή θεία πρόνοια της Ευρώπης καί πού φρενιασμένα χειροκροτούσε τήν εξέγερση των αμερικάνων δουλοχτητών[2]. Τώρα, όπως καί τότε, μοχθεί γιά τό δουλοχτήτη.

[1] Έννοεί τή μεγάλη εκστρατεία μέ συγκεντρώσεις εργατών πού οργανώθηκε στήν Αγγλία μέ πρωτοβουλία του Μάρξ καί του γενικού συμβουλίου της Διεθνούς, γιά νά πετύχουν τήν αναγνώριση της γαλλικής δημοκρατίας. (Σημ. Σύντ.)

[2] Τόν καιρό πού στίς Ενωμένες Πολιτείες της Αμερικής γινόταν ό εμφύλιος πόλεμος ανάμεσα στό βιομηχανικό Βορρά καί στό Νότο των ιδιοχτητών φυτειών καί των δουλοχτητών (1861-1865) ό αγγλικός αστικός τύπος τάχθηκε μέ τό μέρος του Νότου, δηλαδή γιά τή διατήρηση της δουλείας. (Σημ. Σύντ.)

Τά τμήματα της Διεθνούς Ένωσης των Εργατών σ' όλες τίς χώρες άς καλέσουν τίς εργατικές τάξεις των χωρών τους νά δράσουν. Άν παραλείψουν οί εργάτες τό καθήκον τους, άν παραμείνουν παθητικοί, ό σημερινός τρομερός πόλεμος δέ θά είναι παρά ό πρόδρομος πιό φριχτών τρομερών συγκρούσεων καί θά οδηγήσει, σέ κάθε χώρα χωριστά, σέ νέες ήττες των εργατών από τούς ιππότες του σπαθιού, της γης καί του κεφαλαίου.

Ζήτω ή Δημοκρατία!

Λονδίνο, 9 Σεπτέμβρη 1870.

Γράφτηκε από τόν Κάρλ Μάρξ καί εγκρίθηκε από τό γενικό συμβούλιο της Διεθνούς Ένωσης των Εργατών στίς 9 του Σεπτέμβρη 1870. Βγήκε ταυτόχρονα σάν προκήρυξη σέ αγγλική, γερμανική καί γαλλική γλώσσα.

Σύμφωνα μέ τό κείμενο της προκήρυξης. Μεταφράστηκε από τά αγγλικά παίρνοντας υπόψη καί τό γερμανικό κείμενο όπως δημοσιεύτηκε στήν έκδοση του 1891 του «Εμφύλιου πολέμου στή Γαλλία».

ΠΡΟΣ ΟΛΑ ΤΑ ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ
ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΕΝΩΜΕΝΕΣ ΠΟΛΙΤΕΙΕΣ

ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΕΝΩΣΗΣ ΕΡΓΑΤΩΝ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΜΦΥΛΙΟ ΠΟΛΕΜΟ ΣΤΗ ΓΑΛΛΙΑ, ΤΟ 1871

I

Στίς 4 τοῦ Σεπτέμβρη 1870, ὅταν οἱ ἐργάτες τοῦ Παρισιοῦ ἀνακήρυξαν τή δημοκρατία, πού σχεδόν τήν ἴδια στιγμή χαιρετίστηκε ὁμόφωνα σ' ὁλόκληρη τή Γαλλία, μιά κλίκα ἀπό θεσιθῆρες δικηγόρους, μέ τό Θιέρσο γιά πολιτικό τους καί τόν Τροσύ γιά στρατηγό τους, κατέλαβαν τό δημαρχεῖο. Αὐτοί οἱ ἄνθρωποι ἦταν τότε διαποτισμένοι μέ μιά τέτια φανατική πίστη στήν ἀποστολή τοῦ Παρισιοῦ ν' ἀντιπροσωπεύει τή Γαλλία σ' ὅλες τίς ἐποχές ἱστορικῶν κρίσεων, πού, γιά νά νομιμοποιήσουν τό σφετερισμένο τίτλο σάν κυβερνῆτες τῆς Γαλλίας, νόμισαν ὅτι εἶναι ἀρκετό νά παρουσιάσουν τά ἐκπρόθεσμα πληρεξούσιά τους σάν βουλευτές τοῦ Παρισιοῦ. Στή δεύτερη διακήρυξή μας γιά τόν τελευταῖο πόλεμο, πέντε μέρες ὕστερα ἀπό τήν ἄνοδο αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων, σᾶς εἴπαμε ποιοί ἦταν. Καί ὅμως, μέσα στήν ἔφοδο τοῦ αἰφνιδιασμοῦ, μέ τούς πραγματικούς ἡγέτες τῆς ἐργατικῆς τάξης κλεισμένους ἀκόμα στίς φυλακές τοῦ Βοναπάρτη καί μέ τούς πρώσους πού βάδιζαν κιόλας πρός τό Παρίσι, τό Παρίσι ἀνέχτηκε τήν κατάληψη τῆς ἐξουσίας ἀπ' αὐτούς, ἀλλά μέ τό ρητό ὅρο ὅτι ἡ ἐξουσία αὐτή θά χρησιμοποιόταν ἀποκλειστικά γιά τό σκοπό τῆς ἐθνικῆς ἄμυνας. Τό Παρίσι ὅμως δέ μποροῦσε νά κάνει ἄμυνα χωρίς νά ὁπλιστεῖ ἡ ἐργατική τάξη του, χωρίς νά μετατραπεῖ σέ ἀποτελεσματική στρατιωτική δύναμη καί χωρίς νά ἐκπαιδεύσει τίς γραμμές της στρατιωτικά μέ τόν ἴδιο τόν πόλεμο. Μά ὅταν τό Παρίσι εἶναι ὁπλισμένο, αὐτό σημαίνει νά εἶναι ὁπλισμένη ἡ ἴδια ἡ ἐπανάσταση. Μιά νίκη τοῦ Παρισιοῦ ἐνάντια στόν πρῶσο ἐπιδρομέα θά ἦταν μιά νίκη τοῦ γάλλου ἐργάτη ἐνάντια στό γάλλο κεφαλαιοκράτη καί στά κρατικά του παράσιτα. Μπρός στό δίλημμα νά διαλέξει ἀνάμεσα στό ἐθνικό καθῆκον καί στό ταξικό συμφέρον, ἡ κυβέρνηση τῆς ἐθνικῆς ἄμυνας δέ δίστασε οὔτε στιγμή—μετατράπηκε σέ κυβέρνηση ἐθνικῆς προδοσίας.

Τό πρῶτο βῆμα πού ἔκανε ἦταν νά στείλει τό Θιέρσο περιοδεία σ' ὅλες τίς αὐλές τῆς Εὐρώπης γιά νά ἐκλιπαρήσει τή μεσολάβησή τους, προσφέροντας γι' αὐτό ν' ἀνταλλάξει τή δημοκρατία μέ ἕνα βασιλιά. Τέσσερις μῆνες ὕστερα ἀπό τήν ἔναρξη τῆς πολιορκίας, ὅταν νόμισαν πώς ἔφτασε ἡ στιγμή νά ἐκστομίσουν γιά πρώτη φορά τή λέξη συνθηκολόγηση, ὁ Τροσύ, μπροστά στόν Ζόλ Φάβρ καί σ' ἄλλα μέλη τῆς κυβέρνησης, προσφώνησε μέ τοῦτα τά λόγια τούς συγκεντρωμένους δημάρχους (τῶν διαμερισμάτων) τοῦ Παρισιοῦ:

«Τό πρῶτο ἐρώτημα πού μοῦ ἔθεσαν οἱ συνάδελφοί μου τό ἴδιο βράδυ τῆς 4 τοῦ Σεπτέμβρη ἦταν τοῦτο: Μπορεῖ τό Παρίσι νά ἀνθέξει σέ μιά πολιορκία ἀπό τόν πρωσικό στρατό μέ κάποια πιθανότητα ἐπιτυχίας; Δέ δίστασα ν' ἀπαντήσω ἀ ρ ν η τ ι κ ά. Μερικοί ἀπό τούς συναδέλφους μου πού βρίσκονται ἐδῶ θά ἐγγυηθοῦν γιά τήν ἀλήθεια τῶν λόγων μου καί γιά τήν ἐπιμονή μου σ' αὐτή τή γνώμη μου. Τούς εἶπα, ἀκριβῶς μέ τοῦτα τά λόγια, ὅτι ὅπως ἔχουν τά πράγματα σήμερα, θά ἦταν τρέλα νά προσπαθήσει κανείς νά κρατήσει τό Παρίσι σέ μιά πολιορκία ἀπό τόν πρωσικό στρατό. Θά ἦτανε, πρόσθεσα, δίχως ἀμφιβολία, μιά ἡρωϊκή τρέλα, μά τίποτα περισσότερο ἀπό μιά τρέλα... Τά γεγονότα (πού τά κατεύθυνε ὁ ἴδιος) δέ διάψευσαν τήν πρόβλεψή μου».

Τό ὡραῖο τοῦτο λογίδριο τοῦ Τροσύ τό δημοσίεψε κατοπινά ὁ κ. Κορμπόν, ἕνας ἀπό τούς παρευρισκόμενους δημάρχους. Ἔτσι, τό ἴδιο ἐκεῖνο βράδυ πού ἀνακηρυχνόταν ἡ δημοκρατία, οἱ συνάδελφοι τοῦ Τροσύ ξέραν ὅτι τό «σχέδιο» τοῦ Τροσύ ἦταν νά συνθηκολογήσει τό Παρίσι. Ἄν ἡ ἐθνική ἄμυνα ἦταν κάτι παραπάνω ἀπό ἕνα ἁπλό πρόσχημα γιά τήν προσωπική κυριαρχία τοῦ Θιέρσου, τοῦ Φάβρ καί Σία, οἱ τυχάρπαστοι τῆς 4 τοῦ Σεπτέμβρη θά εἶχαν παραιτηθεῖ στίς 5 τοῦ Σεπτέμβρη—θά εἶχαν μυήσει τό λαό τοῦ Παρισιοῦ στό «σχέδιο» τοῦ Τροσύ καί θά τόν καλοῦσαν εἴτε νά συνθηκολογήσει ἀμέσως,

εἴτε νά πάρει τήν τύχη του στά δικά του τά χέρια. Ἀντί γι' αὐτό, οἱ ἄτιμοι αὐτοί ἀπατεῶνες ἀποφάσισαν νά θεραπεύσουν τήν «ἡρωϊκή τρέλα» τοῦ Παρισιοῦ μέ τήν πείνα καί μέ τό ματοκύλισμά του καί νά τό ἐξαπατοῦν στό μεταξύ μέ μεγαλόστομα μανιφέστα, ὅπως λχ, μέ ὑποσχέσεις ὅτι ὁ «Τροσύ ὁ διοικητής τοῦ Παρισιοῦ δέ θά συνθηκολογήσει ποτέ» καί ὅτι ὁ Ζύλ Φάβρ, ὁ ὑπουργός τῶν ἐξωτερικῶν «δέ θά παραχωρήσει οὔτε μιά πιθαμή ἀπό τό ἔδαφός μας, οὔτε μιά πέτρα ἀπό τά ὀχυρά μας». Σ' ἕνα γράμμα του πρός τό Γαμβέτα αὐτός ὁ ἴδιος ὁ Ζύλ Φάβρ, ὁμολογεῖ ὅτι δέν «ἔκανε ἄμυνα» ἀπό τούς πρώσους στρατιῶτες, ἀλλά ἀπό τούς ἐργάτες τοῦ Παρισιοῦ. Σ' ὅλη τή διάρκεια τῆς πολιορκίας οἱ βοναπαρτικοί μαχαιροβγάλτες, πού ὁ Τροσύ πολύ σοφά τούς εἶχε ἐμπιστευθεῖ τή διοίκηση τοῦ στρατοῦ τοῦ Παρισιοῦ, ἀνταλλάζανε, στήν ἰδιωτική τους ἀλληλογραφία, αἰσχρά ἀστεῖα γύρω ἀπό τήν ὁλοφάνερη κοροϊδία τῆς ἄμυνας. Βλέπε λχ, τήν ἀλληλογραφία τοῦ Ἀλφόνς Σιμέν Γκυό, τοῦ ἀνώτατου διοικητῆ τοῦ πυροβολικοῦ τοῦ στρατοῦ τοῦ Παρισιοῦ καί τιμημένου μέ τό μεγαλόσταυρο τῆς λεγεώνας τῆς τιμῆς, πρός τό Συζάν, μέραρχο τοῦ πυροβολικοῦ, πού τή δημοσίευσε ἡ Κομμούνα στή «Ζουρνάλ Ὀφφισιέλ»[1]. Τέλος, στίς 28 τοῦ Γενάρη 1871 ἔβγαλαν τή μάσκα τῆς ἀπάτης. Μέ πραγματικό ἡρωϊσμό ὁλοκληρωτικῆς αὐτοταπείνωσης, ἡ κυβέρνηση τῆς ἐθνικῆς ἄμυνας παρουσιάστηκε στή συνθηκολόγηση τοῦ Παρισιοῦ σάν κυβέρνηση τῆς Γαλλίας πού ἀποτελιόταν ἀπό αἰχμαλώτους τοῦ Βίσμαρκ—ἕνας ρόλος πού ἦταν τόσο ποταπός πού κι αὐτός ὁ Λουδοβίκος Βοναπάρτης στό Σεντάν τόν ἀπαρνήθηκε τρομαγμένος. Ὕστερα ἀπό τά γεγονότα τῆς 18 τοῦ Μάρτη, οἱ συνθηκολόγοι τοῦ Παρισιοῦ μέσα στήν πανικόβλητη φυγή τους πρός τίς Βερσαλλίες, ἄφησαν γραφτές ἀποδείξεις τῆς προδοσίας τους στά χέρια τοῦ Παρισιοῦ. Καί γιά νά καταστρέψουν τίς ἀποδείξεις αὐτές, λέει ἡ Κομμούνα στό Μανιφέστο της πρός τίς ἐπαρχίες, «οἱ ἄνθρωποι αὐτοί δέ θά δίσταζαν νά μετατρέψουν τό Παρίσι σέ σωρό ἀπό ἐρείπια μέσα σέ μιά θάλασσα ἀπό αἷμα».

Μερικά ἡγετικά μέλη τῆς κυβέρνησης τῆς ἄμυνας εἶχαν

[1] «Journal officiel de la République Française» («Ἐπίσημη ἐφημερίδα τῆς γαλλικῆς δημοκρατίας»): ὄργανο τῆς κυβέρνησης τῆς Κομμούνας τοῦ Παρισιοῦ πού ἔβγαινε στό Παρίσι ἀπό τίς 19 τοῦ Μάρτη ὥς τίς 24 τοῦ Μάη 1871. (Σημ. Σύντ.)

ἄλλωστε πολύ ειδικούς ἀτομικούς λόγους γιά νά ἐπιδιώκουν μιά τέτια λύση.

Λίγο μετά τή σύναψη τῆς ἀνακωχῆς, ὁ Μιλλιέρ, ἕνας ἀπό τούς ἀντιπροσώπους τοῦ Παρισιοῦ στήν ἐθνοσυνέλευση, πού τουφεκίστηκε ὕστερα μέ ειδική διαταγή τοῦ Ζύλ Φάβρ, δημοσίευσε μιά σειρά αὐθεντικά δικαστικά ἔγγραφα, πού ἀποδείχνουν ὅτι ὁ Ζύλ Φάβρ, πού εἶχε παλλακίδα τή γυναίκα ἑνός μεθύστακα κάτοικου τοῦ Ἀλγερίου, κατόρθωσε μέ τολμηρότατες πλαστογραφίες πού συνεχίζονταν χρόνια ὁλόκληρα νά ἰδιοποιηθεῖ στό ὄνομα τῶν νόθων παιδιῶν του μιά μεγάλη κληρονομιά πού τόν ἔκανε πλούσιο, καί ὅτι σέ μιά δίκη πού προκάλεσαν οἱ νόμιμοι κληρονόμοι γλύτωσε τό ξεσκέπασμα μονάχα χάρη στήν ὑποστήριξη τῶν βοναπαρτικῶν δικαστηρίων. Καί ἐπειδή δέ μποροῦσε ν' ἀπαλλαχτεῖ ἀπ' αὐτά τά στυγνά δικαστικά ἔγγραφα ὅση μεγάλη ρητορική δύναμη κι ἄν διέθετε, ὁ Ζύλ Φάβρ, γιά πρώτη φορά στή ζωή του, κατάπιε τή γλώσσα του περιμένοντας σιωπηρά τό ξέσπασμα τοῦ ἐμφύλιου πολέμου γιά νά διασύρει ἔπειτα λυσσασμένα τό λαό τοῦ Παρισιοῦ σάν μιά συμμορία ἀπό δραπέτες πού ἀνοιχτά ἐπαναστάτησαν ἐνάντια στήν οἰκογένεια, τή θρησκεία, τήν τάξη καί τήν ἰδιοχτησία. Ὁ ἴδιος αὐτός πλαστογράφος δέν εἶχε ἀκόμη ἔρθει καλά-καλά στήν ἐξουσία, καί, τήν ἑπομένη κιόλας τῆς 4 τοῦ Σεπτέμβρη, ἀποφυλάκισε ἀπό ἀλληλεγγύη τόν Πίκ καί τόν Ταϊγεφέρ πού εἶχαν καταδικαστεῖ ἀκόμα καί ἐπί αὐτοκρατορίας για πλαστογραφία στή σκανδαλώδικη ὑπόθεση τῆς ἐφημερίδας «Λ' Ἐταντάρ». Ἕνας ἀπ' αὐτούς τούς ἥρωες, ὁ Ταϊγεφέρ τόλμησε νά ξαναγυρίσει στό Παρίσι τόν καιρό τῆς Κομμούνας ἀλλά ξανακλείστηκε ἀμέσως στή φυλακή. Καί τότε ὁ Ζύλ Φάβρ ἀπό τό βῆμα τῆς ἐθνοσυνέλευσης διαλάλησε σ' ὅλο τόν κόσμο ὅτι τό Παρίσι ἀφήνει λεύτερους ὅλους τούς τρόφιμους τῶν φυλακῶν!

Ὁ Ἐρνέστ Πικάρ, ὁ Τζόε Μίλλερ[1] τῆς κυβέρνησης τῆς ἐθνικῆς ἄμυνας, πού αὐτοδιορίστηκε ὑπουργός τῶν ἐσωτερικῶν τῆς δημοκρατίας, ἀφοῦ μάταια εἶχε προσπαθήσει νά γίνει ὑπουρ-

[1] Στή γερμανική ἔκδοση ἀντί τοῦ Τζόε Μίλλερ ἔχει τό ὄνομα τοῦ Κάρλ Φόγκτ, καί στή γαλλική ἔκδοση, τοῦ Φάλσταφ. Τζόε Μίλλερ: γνωστός ἄγγλος ἠθοποιός τοῦ 18ου αἰώνα. Κάρλ Φόγκτ: γερμανός μικροαστός δημοκράτης, πού ἔγινε πράχτορας τοῦ Ναπολέοντα Γ'. Φάλσταφ: τύπος ἀρχιαγύρτη καί ἀλαζόνα σέ δράματα τοῦ Σαίξπηρ. (Σημ. Σύντ.)

γός τῶν ἐσωτερικῶν τῆς αὐτοκρατορίας, εἶναι ἀδερφός κάποιου Ἀρτούρ Πικάρ, πού τόν ἔδιωξαν σάν ἀπατεώνα ἀπό τό χρηματιστήριο τοῦ Παρισιοῦ (βλέπε σχετικά τήν ἔκθεση τῆς διεύθυνσης τῆς ἀστυνομίας τοῦ Παρισιοῦ τῆς 13 τοῦ Ἰούλη 1867) καί πού καταδικάστηκε, ὕστερα ἀπό δική του ὁμολογία, γιά κλοπή 300.000 φράγκων ὅταν ἦταν διευθυντής σ' ἕνα ἀπό τά ὑποκαταστήματα τῆς γενικῆς ἐμπορικῆς ἑταιρίας στήν ὁδό Παλέστρο ἀρ. 5 (βλέπε σχετικά τήν ἔκθεση τῆς διεύθυνσης τῆς ἀστυνομίας τῆς 11 τοῦ Δεκέμβρη 1868). Αὐτόν τόν Ἀρτούρ Πικάρ, ὁ Ἐρνέστ Πικάρ τόν διόρισε ἀρχισυντάχτη τῆς ἐφημερίδας του «L' Electeur Libre». Καί ἐνῶ οἱ συνηθισμένοι χρηματιστές παραπλανιόνταν ἀπό τά ἐπίσημα ψέματα αὐτῆς τῆς ὑπουργικῆς ἐφημερίδας, ὁ Ἀρτούρ Πικάρ πηγαινοερχόταν ἀνάμεσα στό ὑπουργεῖο καί στό χρηματιστήριο, γιά νά μετατρέπει σέ μετρητό χρῆμα τίς ἧττες τῶν γαλλικῶν στρατιῶν. Ὁλόκληρη ἡ ἐμπορική ἀλληλογραφία αὐτῶν τῶν δυό ἀξιότιμων ἀδερφῶν ἔπεσε στά χέρια τῆς Κομμούνας.

Ὁ Ζύλ Φερρύ, ἀπένταρος δικηγόρος, πρίν ἀπό τίς 4 τοῦ Σεπτέμβρη, κατάφερε σάν δήμαρχος τοῦ Παρισιοῦ τόν καιρό τῆς πολιορκίας νά δημιουργήσει μιά ὁλόκληρη περιουσία ἀπό τήν πείνα τοῦ λαοῦ τῆς πρωτεύουσας. Ἡ μέρα πού θά κληθεῖ νά λογοδοτήσει γιά τήν κακή του διαχείριση θά εἶναι καί ἡ μέρα τῆς καταδίκης του.

Οἱ ἄνθρωποι αὐτοί, λοιπόν, μόνο μέσα στά ἐρείπια τοῦ Παρισιοῦ μποροῦσαν νά βροῦν τά tickets-of-leave[1] τους: ἦταν ἀκριβῶς οἱ ἄνθρωποι πού χρειαζόταν ὁ Βίσμαρχ. Χρειάστηκε λίγη ταχυδαχτυλουργία καί ὁ Θιέρσος πού ὥς τότε ἦταν ὁ μυστικοσύμβουλος τῆς κυβέρνησης, ἐμφανίστηκε τώρα ἐπικεφαλῆς της μέ ὑπουργούς του τούς tickets-of-leave men.

Ὁ Θιέρσος, ὁ τερατώδης αὐτός νάνος, ἐπί μισό καί πάνω αἰώνα, κρατοῦσε κάτω ἀπό τή γοητεία του τή γαλλική ἀστική τάξη, γιατί ἀποτελεῖ τήν πιό τέλεια διανοητική ἔκφραση τῆς ταξικῆς της διαφθορᾶς. Προτοῦ γίνει πολιτικός εἶχε κιόλας απο-

[1] Στήν Ἀγγλία δίνουν συχνά στούς κοινούς ἐγκληματίες, ἀφοῦ ἐκτίσουν τό μεγαλύτερο μέρος τῆς ποινῆς τους, προσωρινά ἀποφυλακιστήρια, μέ τά ὁποῖα ἀφήνονται ἐλεύθεροι κάτω ἀπό ἀστυνομική ἐπιτήρηση. Τά ἀποφυλακιστήρια αὐτά ὀνομάζονται tickets-of-leave καί οἱ κάτοχοί τους tickets-of-leave men δηλαδή, ἄνθρωποι μέ ἀποφυλακιστήρια. (Σημείωση στή γερμανική ἔκδοση τοῦ 1871).

δείξει σάν ἱστοριογράφος τίς ἱκανότητές του νά λέει ψέματα. Τό χρονικό τῆς δημόσιας ζωῆς του εἶναι τό ἱστορικό τῶν συμφορῶν τῆς Γαλλίας. Σύμμαχος τῶν δημοκρατικῶν πρίν ἀπό τά 1830, ἔγινε ὑπουργός ἐπί Λουδοβίκου Φιλίππου προδίνοντας τόν προστάτη του Λαφίτ. Προσπάθησε νά κολακεύσει τό βασιλιά μέ τίς ἀντικληρικές ὀχλαγωγίες του—πού στή διάρκειά τους λεηλατήθηκε ἡ ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Γερμανοῦ τοῦ Ὠξερουά καί τό μέγαρο τῆς ἀρχιεπισκοπῆς—καί μέ τό ρόλο τοῦ ὑπουργοῦ-σπιούνου καί τοῦ δεσμοφύλακα-μάμου πού ἔπαιζε ἀπέναντι στή Δούκισσα τοῦ Μπερύ. Ἡ σφαγή τῶν δημοκρατικῶν στήν ὁδό Τρανσνοναίν ἦταν δ ι κ ό τ ο υ ἔργο. Δ ι κ ό τ ο υ ἔργο ἦταν καί οἱ ἄτιμοι νόμοι ἐνάντια στόν τύπο καί στό δικαίωμα τοῦ συνεταιρίζεσθαι πού ἀκολούθησαν. Ὅταν ξαναεμφανίστηκε σάν πρωθυπουργός τό Μάρτη τοῦ 1840, ξάφνιασε τή Γαλλία μέ τό σχέδιό του νά ὀχυρώσει τό Παρίσι. Στούς δημοκρατικούς πού κατάγγειλαν τό σχέδιο αὐτό σάν καταχθόνια συνωμοσία κατά τῆς ἐλευθερίας τοῦ Παρισιοῦ, ἀπάντησε ἀπό τό βῆμα τῆς βουλῆς:

«Πῶς; Φαντάζεστε πώς τά ὀχυρωματικά ἔργα θά μποροῦσαν ποτέ ν' ἀποτελέσουν ἀπειλή γιά τή λευτεριά; Πρίν ἀπ' ὅλα συκοφαντεῖτε τήν κυβέρνηση—ὁποιαδήποτε κι ἄν εἶναι αὐτή—μέ τό νά ὑποθέτετε ὅτι μπορεῖ μιά μέρα νά δοκιμάσει νά κρατηθεῖ στήν ἐξουσία βομβαρδίζοντας τό Παρίσι... Μιά τέτια κυβέρνηση θά ἦταν ἑκατό φορές πιό ἀδύνατο νά σταθεῖ μετά τή νίκη της, ἀπό ὅτι θά ἦταν πρίν». Καί πραγματικά, καμιά κυβέρνηση δέ θά τολμοῦσε ποτέ νά βομβαρδίσει τό Παρίσι ἀπό τά ὀχυρά, ἐκτός ἀπό τήν κυβέρνηση ἐκείνη πού θά εἶχε προτήτερα παραδώσει τά ὀχυρά αὐτά στούς πρώσους.

Ὅταν τό Γενάρη τοῦ 1848 ὁ βασιλιάς Μπόμπα[1] δοκίμασε τή δύναμή του στό Παλέρμο, ὁ Θιέρσος, πού τότε βρισκόταν ἀπό καιρό ἔξω ἀπ' τήν κυβέρνηση, ξανασηκώθηκε πάλι στή βουλή καί εἶπε: «Ξέρετε, κύριοι, τί συμβαίνει στό Παλέρμο. Ὅλους σας σᾶς πιάνει φρίκη (ἀπό κοινοβουλευτική ἄποψη) ὅταν ἀκοῦτε ὅτι ἐπί σαράντα ὀχτώ ὧρες βομβαρδιζόταν μιά μεγάλη πόλη—καί ἀπό ποιόν; Μήπως ἀπό κανένα ξένο ἐχθρό πού ἀσκοῦσε τό δικαίω-

[1] Παρατσούκλι πού δόθηκε στό βασιλιά τῶν δυό Σικελιῶν Φερδινάνδο Β' γιά τό μανιασμένο βομβαρδισμό τοῦ Παλέρμο. (Σημ. Σύντ.)

μα τοῦ πολέμου; Ὄχι, κύριοι, ἀπό τήν ἴδια της τήν κυβέρνηση. Καί γιατί; Γιατί ἡ δύστυχη αὐτή πόλη διεκδικοῦσε τά δίκαιά της. Καί ἐπειδή διεκδικοῦσε τά δίκαιά της τήν βομβάρδισαν ἐπί σαράντα ὀχτώ ὧρες... Ἐπιτρέψτε μου νά κάνω ἔκκληση στήν κοινή γνώμη τῆς Εὐρώπης. Νομίζω ὅτι προσφέρουμε ὑπηρεσία στήν ἀνθρωπότητα ὅταν ἀπ' τό βῆμα τοῦτο, πού ἴσως νά εἶναι τό μεγαλύτερο στήν Εὐρώπη, κάνουμε ν' ἀντηχήσουν μερικά λόγια (μάλιστα, λόγια) ἀγανάχτησης ἐνάντια σέ τέτιες πράξεις... Ὅταν ὁ ἀντιβασιλιάς Ἐσπαρτέρο, πού εἶχε προσφέρει ὑπηρεσίες στή χώρα του (πράγμα πού δέν τό ἔκανε ποτέ ὁ Θιέρσος) σκόπευε νά βομβαρδίσει τή Βαρκελώνη γιά νά καταστείλει μιά ἐξέγερση, τότες ἀπ' ὅλα τά μέρη τοῦ κόσμου σηκώθηκε γενική κραυγή ἀγανάχτησης».

Δεκαοχτώ μῆνες ἀργότερα, ὁ Θιέρσος ἦταν ἕνας ἀπό τούς πιό λυσασμένους ὑποστηριχτές τοῦ βομβαρδισμοῦ τῆς Ρώμης ἀπ' τό γαλλικό στρατό[1]. Στήν πραγματικότητα, τό λάθος τοῦ βασιλιᾶ Μπόμπα φαίνεται μόνο νά ἦταν ὅτι περιόρισε τό βομβαρδισμό του σέ σαράντα ὀχτώ ὧρες.

Λίγες μέρες πρίν ἀπό τήν ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη, δυσαρεστημένος γιατί ὁ Γκιζό τόν εἶχε ἀπομακρύνει χρόνια ὁλόκληρα ἀπό τήν ἐξουσία καί ἀπό τίς καταχρήσεις, καί ἐπειδή μυριζόταν ὅτι πλησίαζε ἕνα λαϊκό κίνημα, ὁ Θιέρσος δήλωσε στή βουλή τῶν ἀντιπροσώπων μέ τό ψευτοηρωϊκό του ὕφος πού τοῦ ἔδοσε τό παρατσούκλι Μιραμπώ-ὁ μυῖγας:

«*Ἀνήκω στό κόμμα τῆς ἐπανάστασης*, ὄχι μονάχα στή Γαλλία, μά στήν Εὐρώπη. Εὔχομαι ἡ κυβέρνηση τῆς ἐπανάστασης νά μείνει σέ μετριοπαθῆ χέρια... ἄν ὅμως ἡ κυβέρνηση αὐτή ἔπεφτε σέ χέρια θερμόαιμων ἀνθρώπων, ἀκόμα καί σέ χέρια ριζοσπαστῶν, παρ' ὅλα αὐτά ἐγώ δέ θά ἀπαρνιόμουνα τήν ὑπόθεσή μου. Θά ἀνήκω πάντα στό κόμμα τῆς ἐπανάστασης».

Ἦρθε ἡ ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη. Ἀντίς ν' ἀντικαταστήσει τήν κυβέρνηση Γκιζό μέ μιά κυβέρνηση Θιέρσου, ὅπως ὀνειροπολοῦσε ὁ ἀνθρωπάκος αὐτός, ἡ ἐπανάσταση ἀντικατάστησε

---

[1] Τόν Ἀπρίλη τοῦ 1849 στάλθηκαν γαλλικά στρατεύματα στήν Ἰταλία γιά νά καταπνίξουν τήν ἰταλική ἐπανάσταση. Τά γαλλικά στρατεύματα βομβάρδισαν τήν ἐπαναστατημένη Ρώμη, παραβιάζοντας κατάφωρα τό γαλλικό σύνταγμα πού ὅριζε ὅτι ἡ δημοκρατία δέ θά χρησιμοποιήσει ποτέ τή δύναμή της γιά νά καταπνίξει τήν ἐλευθερία ὁποιουδήποτε ἄλλου λαοῦ. (Σημ. Σύντ.)

τό Λουδοβίκο Φίλιππο μέ τή δημοκρατία. Τήν πρώτη μέρα τῆς λαϊκῆς νίκης κρύφτηκε προσεχτικά, ξεχνώντας ὅτι ἡ καταφρόνια πού ἔνιωθαν γι' αὐτόν οἱ ἐργάτες τόν προφύλαγε ἀπό τό μίσος τους. Ὡστόσο, μέ τό θρυλικό θάρρος του, ἐξακολουθοῦσε ν' ἀποφεύγει τή δημόσια κονίστρα, ὡσότου ἡ σφαγή τοῦ Ἰούνη[1] καθάρισε τόν τόπο γιά ἀνθρώπους τοῦ εἴδους του. Τότες ἔγινε τό ἡγετικό μυαλό τοῦ κόμματος τῆς τάξεως μέ τήν κοινοβουλευτική του δημοκρατία, ἐκείνη δηλ. τήν ἀνώνυμη μισοβασιλεία ὅπου ὅλες οἱ ἀνταγωνιστικές ὁμάδες τῆς κυρίαρχης τάξης συνωμοτοῦσαν *ἀναμεταξύ τους* γιά νά τσακίσουν τό λαό καί ραδιουργοῦσαν ἡ μιά *ἐνάντια* στήν ἄλλη γιά νά παλινορθώσουν ἡ κάθε μιά τους τή δική της μοναρχία. Τότε, ὅπως καί τώρα, ὁ Θιέρσος κατηγοροῦσε τούς δημοκρατικούς σάν τό μοναδικό ἐμπόδιο γιά τό στέριωμα τῆς δημοκρατίας. Τότε, ὅπως καί τώρα, μιλοῦσε στή δημοκρατία ὅπως μίλησε ὁ δήμιος στό Ντόν Κάρλος: «Θά σέ δολοφονήσω, μά γιά τό καλό σου». Τώρα, ὅπως καί τότες, θά ὑποχρεωθεῖ τήν ἐπομένη τῆς νίκης του νά φωνάξει: «L' Empire est fait»-ἡ αὐτοκρατορία εἶναι ἕτοιμη. Παρά τά ὑποκριτικά του κηρύγματα γιά «ἀναγκαῖες ἐλευθερίες» καί παρά τήν προσωπική του μνησικακία ἐνάντια στό Λουδοβίκο Βοναπάρτη πού τόν κορόιδεψε καί ἐξοστράκισε τόν κοινοβουλευτισμό—καί ἔξω ἀπό τήν τεχνητή ἀτμόσφαιρα τοῦ κοινοβουλευτισμοῦ τό ἀνθρωπάριο αὐτό μαραζώνει καί καταντάει μηδενικό καί αὐτό τό ξέρει πολύ καλά—παρ' ὅλα αὐτά, ὁ Θιέρσος εἶχε τό δαχτυλάκι του σ' ὅλες τίς ἀτιμίες τῆς δεύτερης αὐτοκρατορίας, ἀπό τήν κατάληψη τῆς Ρώμης μέ γαλλικά στρατεύματα ὥς τόν πόλεμο ἐνάντια στήν Πρωσία, πού τόν ὑποδαύλισε μέ τίς ἄγριες ἐπιθέσεις του ἐνάντια στή γερμανική ἑνότητα—ὄχι γιατί ἦταν τό πρόσχημα τοῦ πρωσικοῦ δεσποτισμοῦ, ἀλλά σάν ἐπέμβαση στό κληρονομικό δικαίωμα τῆς Γαλλίας νά κρατᾶ διαιρεμένη τή Γερμανία. Αὐτοῦ τοῦ νάνου πού τοῦ ἄρεσε νά κραδαίνει μπρός στήν Εὐρώπη τό ξίφος τοῦ πρώτου Ναπολέοντα, τοῦ ὁποίου ἔγινε ὁ ἱστορικός του λοῦστρος, ἡ ἐξωτερική του πολιτική κορυφωνόταν πάντοτε στήν ἔσχατη ταπείνωση τῆς Γαλλίας, ἀπό τή σύμβαση τοῦ Λονδίνου τό 1841 ὥς τή συνθηκολόγηση τοῦ Παρισιοῦ τό 1871, καί ὥς τόν τωρινό ἐμφύλιο πόλεμο στόν ὁποῖο ἔστελνε ἐνάντια

---

[1] Ἐννοεῖ τήν καταστολή τῆς ἐξέγερσης τοῦ παρισινοῦ προλεταριάτου τόν Ἰούνη τοῦ 1848. (Σημ. Σύντ.)

στό Παρίσι, μέ τήν ὑψηλή συγκατάθεση τοῦ Βίσμαρκ, τούς αἰχμαλώτους τοῦ Σεντάν καί τοῦ Μέτς. Παρά τήν εὐστροφία τοῦ ταλέντου του καί τό εὐμετάβλητο τῶν σκοπῶν του, αὐτός ὁ ἄνθρωπος ἔμεινε ἁλυσοδεμένος σ' ὅλη του τή ζωή στήν πιό απολιθωμένη ρουτίνα. Εἶναι ὁλοφάνερο ὅτι τοῦ ἔμεναν γιά πάντα μυστικά τά βαθύτερα ρεύματα τῆς σύγχρονης κοινωνίας. Μά ἀκόμα καί οἱ πιό χειροπιαστές ἀλλαγές στήν κοινωνική ἐπιφάνεια ἐναντιώνονταν σέ ἕνα μυαλό πού ὅλη του ἡ ζωτικότητα εἶχε μαζευτεῖ στή γλώσσα. Ἔτσι, ποτέ δέν κουραζόταν νά καταγγέλλει σάν ἱεροσυλία κάθε παρέκκλιση ἀπό τό ἀπαρχαιωμένο γαλλικό προστατευτικό δασμολογικό σύστημα. Ὅταν ἦταν ὑπουργός τοῦ Λουδοβίκου Φιλίππου κορόϊδευε τούς σιδηροδρόμους σάν θεότρελη χίμαιρα. Σάν ἀντιπολιτευόμενος, τόν καιρό τοῦ Λουδοβίκου Βοναπάρτη, καυτηρίαζε σάν βεβήλωση κάθε προσπάθεια μεταρρύθμισης τοῦ σάπιου συστήματος τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ. Ποτέ στή μακρόχρονη πολιτική του σταδιοδρομία δέν πῆρε οὔτε ἕνα, ἔστω καί τό παραμικρό, μέτρο πού νά εἶναι πραχτικά ὠφέλιμο. Ὁ Θιέρσος ἦταν συνεπής μονάχα στήν ἀπληστεία του γιά πλούτη καί στό μίσος του ἐνάντια στούς ἀνθρώπους πού τά παράγουν. Μπῆκε στό πρῶτο του ὑπουργεῖο ἐπί Λουδοβίκου Φιλίππου, φτωχός σάν τόν Ἰώβ, κι ἔφυγε ἀπ' αὐτό σάν ἑκατομμυριοῦχος. Ὅταν γιά τήν τελευταία του ὑπουργία ἐπί Λουδοβίκου Φιλίππου (ἀπό τήν 1η τοῦ Μάρτη 1840), κατηγορήθηκε ἀνοιχτά στή βουλή γιά καταχρήσεις, ἀρκέστηκε ν' ἀπαντήσει στίς κατηγορίες αὐτές μέ δάκρυα—ἕνα ἐμπόρευμα πού τό διέθετε τόσο φτηνά ὅσο καί ὁ Ζύλ Φάβρ ἤ ὁποιοσδήποτε ἄλλος κροκόδειλος. Στό Μπορντώ, τό 1871, τό πρῶτο του μέτρο γιά τή σωτηρία τῆς Γαλλίας ἀπό τήν ἐπερχόμενη οἰκονομική καταστροφή ἦταν νά προικίσει τόν ἑαυτό του μέ τρία ἑκατομμύρια τό χρόνο καί ἦταν αὐτή ἡ πρώτη καί ἡ τελευταία λέξη τῆς «οἰκονομικῆς δημοκρατίας» του, πού τήν πρόβαλλε σάν προοπτική τό 1869 στούς ἐκλογεῖς του τοῦ Παρισιοῦ. Ἕνας ἀπό τούς πρώην συναδέλφους του τῆς βουλῆς τοῦ 1830, πού ἦταν ὁ ἴδιος κεφαλαιοκράτης—πράγμα πού δέν τόν ἐμπόδισε νά γίνει ἀφοσιωμένο μέλος τῆς Κομμούνας—ὁ κ. Μπελαί, σέ μιά ἀπό τίς τελευταῖες διακηρύξεις του πού τοιχοκολλήθηκε ἀπευθύνεται στόν Θιέρσο μέ τά παρακάτω λόγια: «Ἡ ὑποδούλωση τῆς ἐργασίας ἀπό τό κεφάλαιο ὑπῆρξε πάντα ὁ ἀκρογωνιαῖος λίθος τῆς πολιτικῆς σας, καί ἀπό τήν ἡμέρα πού εἴδατε νά ἐγκαθίσταται

στό δημαρχεῖο τοῦ Παρισιοῦ ἡ δημοκρατία τῆς ἐργασίας, δέν πάψατε ποτέ νά φωνάζετε πρός τή Γαλλία: „Τούς βλέπετε, αὐτοί εἶναι ἐγκληματίες!"» Μάστορας στίς μικρές κρατικές παλιανθρωπιές, δεξιοτέχνης στήν ἐπιορκία καί στήν προδοσιά, εἰδικευμένος σ' ὅλα τά ποταπά στρατηγήματα, τά ὕπουλα κόλπα καί τίς πρόστυχες ἀπιστίες τῆς κοινοβουλευτικῆς κομματικῆς πάλης, πάντα ἕτοιμος ὅταν ἦταν διωγμένος ἀπό τήν ἐξουσία ν' ἀνάψει μιά ἐπανάσταση γιά νά τήν πνίξει στό αἷμα μόλις ἔρθει στήν ἐξουσία, γεμάτος ἀπό ταξικές προλήψεις ἀντί γιά ἰδέες, ἀπό ματαιοδοξία ἀντί γιά καρδιά, μέ μιά ἰδιωτική ζωή πού εἶναι τόσο ἄτιμη ὅσο σιχαμερή εἶναι ἡ δημόσια ζωή του—δέ μποροῦσε νά μήν αὐξαίνει ὁ Θιέρσος τή βδελυρότητα τῶν πράξεών του μέ τό γελοῖο κομπασμό του, ἀκόμα καί τώρα πού παίζει τό ρόλο τοῦ γάλλου Σύλλα.

Ἡ συνθηκολόγηση τοῦ Παρισιοῦ, πού παρέδιδε στήν Πρωσία ὄχι μόνο τό Παρίσι, μά ὁλόκληρη τή Γαλλία, τερμάτισε τίς μακρόχρονες προδοτικές ραδιουργίες μέ τόν ἐχθρό, πού κατά τά λεγόμενα τοῦ ἴδιου τοῦ Τροσύ εἶχαν ἀρχίσει οἱ σφετεριστές τῆς 4 τοῦ Σεπτέμβρη τήν ἴδια μέρα πού κατέλαβαν τήν ἐξουσία. Ἀπό τήν ἄλλη, αὐτή ἡ συνθηκολόγηση ἐγκαινίασε τόν ἐμφύλιο πόλεμο πού τόν ἔκαναν τώρα μέ τή βοήθεια τῆς Πρωσίας ἐνάντια στή δημοκρατία καί στό Παρίσι. Ἡ παγίδα εἶχε στηθεῖ κιόλας μέ τούς ὅρους τῆς συνθηκολόγησης. Τή στιγμή ἐκείνη πάνω ἀπό τό ἕνα τρίτο τῆς χώρας βρισκόταν στά χέρια τοῦ ἐχθροῦ, ἡ πρωτεύουσα ἦταν ἀποκομένη ἀπό τίς ἐπαρχίες, ὅλες οἱ συγκοινωνίες ἦταν ξεχαρβαλωμένες. Ἦταν ἀδύνατο μέσα σ' αὐτές τίς συνθῆκες νά ἐκλεγεῖ μιά πραγματική ἀντιπροσωπεία τῆς Γαλλίας, χωρίς τόν ἀπαιτούμενο χρόνο προετοιμασίας. Ἀκριβῶς γι' αὐτό τό λόγο ἡ συνθηκολόγηση ὅρισε νά ἐκλεγεῖ μέσα σέ 8 μέρες μιά ἐθνοσυνέλευση, ἔτσι πού σέ πολλά μέρη τῆς Γαλλίας ἡ εἴδηση γιά τίς ἐπικείμενες ἐκλογές ἔφτασε μόλις τήν παραμονή τους. Κι ἀκόμα, ἡ συνέλευση αὐτή θά ἐκλεγόταν, σύμφωνα μέ ἕναν ρητό ὅρο τῆς συνθηκολόγησης, μέ μοναδικό σκοπό ν' ἀποφασίσει γιά τόν πόλεμο ἤ τήν εἰρήνη, καί σέ περίπτωση ἀνάγκης νά κλείσει τή συνθήκη εἰρήνης. Ὁ πληθυσμός ἔπρεπε νά νιώσει ὅτι οἱ ὅροι τῆς ἀνακωχῆς ἔκαναν ἀδύνατη τή συνέχιση τοῦ πολέμου καί ὅτι οἱ χειρότεροι ἄνθρωποι τῆς Γαλλίας ἦταν οἱ καταλληλότεροι γιά νά ὑπογράψουν τήν εἰρήνη πού ἐπέβαλε ὁ Βίσμαρκ. Μά ἐπειδή δέν ἱκανοποιήθηκε μ' ὅλα αὐτά τά

προφυλαχτικά μέτρα, πρίν ἀκόμα ἀνακοινωθεῖ στούς παρισινούς τό μυστικό τῆς ἀνακωχῆς, ὁ Θιέρσος ξεκίνησε σέ ἐκλογική περιοδεία στίς ἐπαρχίες γιά νά ξαναζωντανέψει τό κόμμα τῶν νομιμοφρόνων, πού τώρα μαζί μέ τούς ὀρλεανικούς ἔπρεπε νά πάρει τή θέση τῶν βοναπαρτικῶν πού ἦταν ἀδύνατο νά σταθοῦν πιά. Δέ φοβόταν τούς νομιμόφρονες. Ἦταν ἀδύνατο νά σταθοῦν σάν κυβέρνηση τῆς σύγχρονης Γαλλίας καί γι' αὐτό, τώρα πού ἦταν καταφρονητέοι ἀντίπαλοι, ποιό ἄλλο κόμμα ἦταν πιό κατάλληλο σάν ὄργανο τῆς ἀντεπανάστασης ἀπό τό κόμμα αὐτό, πού ἡ δράση του, σύμφωνα μέ τά λόγια τοῦ ἴδιου τοῦ Θιέρσου (στή συνεδρίαση τῆς βουλῆς τῶν ἀντιπροσώπων τῆς 5 τοῦ Γενάρη 1833), «εἶχε πάντα περιοριστεῖ στίς τρεῖς βοηθητικές πηγές: στήν ξένη ἐπέμβαση, στόν ἐμφύλιο πόλεμο καί στήν ἀναρχία»; Οἱ νομιμόφρονες πάλι, πίστευαν πραγματικά στόν ἐρχομό καί στήν ἐπανάληψη τῆς χιλιόχρονης βασιλείας τους. Καί πραγματικά, οἱ μπότες τῆς ξένης εἰσβολῆς τσαλαπατοῦσαν ξανά τή Γαλλία, εἶχε πάλι πέσει μιά αὐτοκρατορία, εἶχε πάλι αἰχμαλωτιστεῖ ἕνας Βοναπάρτης, καί ἀναστήθηκαν ξανά καί οἱ νομιμόφρονες. Ὁ τροχός τῆς ἱστορίας εἶχε γυρίσει ὁλοφάνερα πρός τά πίσω ὥς τήν «chambre introuvable»[1] τοῦ 1816. Στίς συνελεύσεις τῆς δημοκρατίας ἀπό τό 1848 ὥς τό 1851 τούς ἀντιπροσώπευαν οἱ μορφωμένοι καί ἔμπειροι κοινοβουλευτικοί ἀρχηγοί τους. Τώρα ὅμως προωθήθηκαν στό προσκήνιο οἱ πεζικάριοι τοῦ κόμματος — ὅλοι οἱ pourceaugnacs[2] τῆς Γαλλίας.

Μόλις συνῆλθε στό Μπορντώ ἡ συνέλευση αὐτή τῶν «γαιοχτημόνων»[3], ὁ Θιέρσος τούς ξεκαθάρισε ὅτι ἔπρεπε νά ψηφίσουν ἀμέσως τούς προκαταρκτικούς ὅρους εἰρήνης καί μάλιστα χωρίς τίς τιμές μιᾶς κοινοβουλευτικῆς συζήτησης, σάν τόν μοναδικό ὅρο γιά νά τούς ἐπιτρέψει ἡ Πρωσία νά ἀρχίσουν τόν πόλεμο ἐνάντια στή δημοκρατία καί τό προπύργιό της, τό Παρίσι. Ἡ ἀντεπανάσταση πραγματικά δέν εἶχε καιρό γιά χάσιμο.

[1] Βλέπε τήν ὑποσημείωση στή σελ. 246.

[2] Pourceaugnac: πρόσωπο ἀπό μιά κωμωδία τοῦ Μολιέρου, τύπος τοῦ κουτοῦ, στενοκέφαλου μικροτσιφλικᾶ. (Σημ. Σύντ.)

[3] Ἡ ἐθνοσυνέλευση πού ἄρχισε τίς ἐργασίες της στό Μπορντώ στίς 12 τοῦ Φλεβάρη 1871, στή μεγάλη της πλειοψηφία ἀποτελιόταν ἀπό μοναρχικούς (ἀπό τούς 750 βουλευτές, οἱ 450 ἦταν μοναρχικοί), πού ἀντιπροσώπευαν τούς τσιφλικάδες καί τά ἀντιδραστικά στρώματα τῆς πόλης καί τοῦ χωριοῦ. Γι' αὐτό πῆρε τό ὄνομα «συνέλευση τῶν ἀγροτικῶν ἤ συνέλευση τῶν γαιοχτημόνων». (Σημ. Σύντ.)

Ἡ δεύτερη αὐτοκρατορία εἶχε διπλασιάσει τό ἐθνικό χρέος καί εἶχε βουτήξει σέ βαριά τοπικά χρέη ὅλες τίς μεγάλες πόλεις. Ὁ πόλεμος εἶχε αὐξήσει τρομερά τίς ἀπαιτήσεις πρός τό ἔθνος καί εἶχε καταστρέψει ἀνελέητα τίς ἐθνικές πλουτοπαραγωγικές πηγές. Καί γιά νά ὁλοκληρωθεῖ ἡ καταστροφή, παρουσιάστηκε ὁ πρῶσος Σάϊλοκ[1] μέ τό γραμμάτιό του γιά τή συντήρηση μισοῦ ἑκατομμυρίου στρατιωτῶν του στό γαλλικό ἔδαφος, γιά τήν πολεμική ἀποζημίωσή του ἀπό πέντε δισεκατομμύρια καί γιά τόν τόκο 5% στίς ἀπλήρωτες δόσεις τῆς ἀποζημίωσης. Ποιός θά πλήρωνε τό λογαριασμό; Μόνο μέ τή βίαια ἀνατροπή τῆς δημοκρατίας μποροῦσαν οἱ σφετεριστές τοῦ πλούτου νά ἐλπίζουν ὅτι θά φορτώσουν στούς ὤμους τῶν δημιουργῶν αὐτοῦ τοῦ πλούτου τά ἔξοδα ἑνός πολέμου πού τόν εἶχαν προκαλέσει αὐτοί οἱ ἴδιοι. Ἔτσι ἀκριβῶς ἡ ἀπέραντη καταστροφή τῆς Γαλλίας παρότρυνε αὐτούς τούς πατριῶτες ἐκπροσώπους τῆς γαιοχτησίας καί τοῦ κεφαλαίου νά συμπληρώσουν μπρός στά μάτια καί μέ τήν ὑψηλή προστασία τοῦ ξένου καταχτητῆ τόν ἐξωτερικό πόλεμο μέ ἕναν ἐμφύλιο πόλεμο — μέ μιά ἐξέγερση τῶν δουλοχτητῶν.

Αὐτή ἡ συνωμοσία σκόνταφτε μονάχα σ' ἕνα μεγάλο ἐμπόδιο — τό Παρίσι. Ὁ ἀφοπλισμός τοῦ Παρισιοῦ ἦταν ὁ πρῶτος ὅρος τῆς ἐπιτυχίας. Γι' αὐτό ὁ Θιέρσος κάλεσε τό Παρίσι νά καταθέσει τά ὅπλα του. Ἀκόμα ἐξερέθιζαν τό Παρίσι μέ τίς λυσσασμένες ἀντιδημοκρατικές ἐκδηλώσεις τῆς «συνέλευσης τῶν γαιοχτημόνων» καί μέ τίς διφορούμενες ἐκφράσεις τοῦ ἴδιου τοῦ Θιέρσου γιά τή νόμιμη ὕπαρξη τῆς δημοκρατίας, τό ἐξερέθιζαν ἀκόμα μέ τήν ἀπειλή ὅτι θά ἀποκεφαλίσουν τό Παρίσι καί θά τό καταργήσουν σάν πρωτεύουσα (décapiter et décapitaliser), μέ τό διορισμό ὀρλεανικῶν πρεσβευτῶν, μέ τούς νόμους τοῦ Ντυφόρ γιά τά ἐκπρόθεσμα γραμμάτια καί νοίκια, πού ἀπειλοῦσαν νά καταστρέψουν τό ἐμπόριο καί τή βιομηχανία τοῦ Παρισιοῦ, μέ τό φόρο τῶν 2 ἑκατοστῶν πού ἐπέβαλε ὁ Πουαγιέ-Κερτιέ σέ κάθε ἀντίτυπο ὁποιουδήποτε ἔντυπου, μέ τίς θανατικές καταδίκες τοῦ Μπλανκί καί τοῦ Φλουράνς, μέ τήν ἀπαγόρευση τῶν δημοκρατικῶν ἐφημερίδων, μέ τή μεταφορά τῆς ἐθνοσυνέλευσης στίς Βερσαλλίες, μέ τήν ἀνανέωση τῆς κατάστασης πο-

[1] Σάϊλοκ: τύπος τοκογλύφου στό σαιξπηρικό δράμα «Ὁ ἔμπορος τῆς Βενετίας». (Σημ. Σύντ.)

λιορκίας πού εἶχε κηρύξει ὁ Παλικαό καί πού εἶχε λήξει στίς 4 τοῦ Σεπτέμβρη, μέ τό διορισμό τοῦ δεκεμβριανοῦ ἥρωα Βινουά στή θέση τοῦ κυβερνήτη τοῦ Παρισιοῦ, τοῦ βοναπαρτικοῦ χωροφύλακα Βαλαντέν στή θέση τοῦ διευθυντῆ τῆς ἀστυνομίας τοῦ Παρισιοῦ καί τοῦ ἰησουΐτη στρατηγοῦ Παλαντίν στή θέση τοῦ ἀνώτατου διοικητῆ τῆς ἐθνοφυλακῆς τοῦ Παρισιοῦ.

Καί τώρα ἔχουμε νά ἀπευθύνουμε μιά ἐρώτηση στόν κ. Θιέρσο καί στούς ὑποταχτικούς του, τούς κυρίους τῆς ἐθνικῆς ἄμυνας. Εἶναι γνωστό ὅτι ὁ Θιέρσος ἔβαλε τόν ὑπουργό του τῶν οἰκονομικῶν κ. Πουαγιέ-Κερτιέ νά συνάψει ἕνα δάνειο δυό δισεκατομμυρίων μέ τόν ὅρο νά πληρωθεῖ ἀμέσως. Λοιπόν, εἶναι αὐτό ἀλήθεια ἤ ὄχι:

1) Ὅτι ἡ ἐπιχείρηση αὐτή κλείστηκε ἔτσι πού μιά προμήθεια ἀπό κάμποσες ἑκατοντάδες ἑκατομμύρια πῆγε στίς τσέπες τοῦ Θιέρσου, τοῦ Ζύλ Φάβρ, τοῦ Ἐρνέστ Πικάρ, τοῦ Πουαγιέ-Κερτιέ καί τοῦ Ζύλ Σιμόν; καί

2) Ὅτι ἀναστέλλονται ὅλες οἱ πληρωμές, ὥς τήν ἑ π ο μ έ ν η τῆς «εἰρήνευσης» τοῦ Παρισιοῦ;

Ὁπωσδήποτε κάτι πρέπει νά τούς ἔκανε νά βιάζονται πάρα πολύ, γιατί ὁ Θιέρσος καί ὁ Ζύλ Φάβρ, στό ὄνομα τῆς πλειοψηφίας τῆς συνέλευσης τοῦ Μπορντώ ζητοῦσαν ξεδιάντροπα ἀπό τά πρωσικά στρατεύματα νά καταλάβουν τό Παρίσι. Ὡστόσο αὐτό δέ συμφωνοῦσε μέ τήν πολιτική τοῦ Βίσμαρκ, ὅπως ὁ ἴδιος διηγήθηκε κοροϊδευτικά καί δημόσια στούς ἔκθαμβους φιλισταίους τῆς Φρανκφούρτης ὅταν γύρισε στή Γερμανία.

II

Τό ὁπλισμένο Παρίσι ἦταν τό μόνο σοβαρό ἐμπόδιο στό δρόμο τῆς ἀντεπαναστατικῆς συνωμοσίας. Τό Παρίσι ἔπρεπε λοιπόν ν' ἀφοπλιστεῖ. Στό σημεῖο αὐτό ἡ συνέλευση τοῦ Μπορντώ ἦταν ἡ εἰλικρίνεια προσωποποιημένη. Κι ἄν ἀκόμα δέν ἀκούγονταν καθαρά τά λυσσασμένα οὐρλιαχτά τῶν βουλευτῶν «τῆς βουλῆς τῶν γαιοχτημόνων», ἡ παράδοση τοῦ Παρισιοῦ ἀπό τόν Θιέρσο στά χέρια τῆς τριανδρίας—τοῦ Βινουά, τοῦ δεκεμβριανοῦ δολοφόνου, τοῦ Βαλαντέν, τοῦ βοναπαρτικοῦ χωροφύλακα καί τοῦ Ὠρέλ ντέ Παλαντίν, τοῦ ἰησουΐτη στρατηγοῦ —ἦταν ἀρκετή γιά νά σβήσει καί τό τελευταῖο ἴχνος ἀμφιβολίας. Καί ἐνῶ οἱ συνωμότες ἔβγαζαν αὐθάδικα στά φόρα τόν ἀληθινό σκοπό τοῦ ἀφοπλισμοῦ τοῦ Παρισιοῦ, τό καλοῦσαν νά καταθέσει τά ὅπλα, μέ ἕνα πρόσχημα πού ἀποτελοῦσε τό πιό φωναχτό καί ξεδιάντροπο ψέμα. Τό πυροβολικό τῆς ἐθνοφυλακῆς τοῦ Παρισιοῦ, εἶπε ὁ Θιέρσος, ἀνήκει στό κράτος, καί πρέπει νά ἐπιστραφεῖ στό κράτος. Ἡ ἀλήθεια ὅμως ἦταν τούτη: Ἀπό τή μέρα τῆς συνθηκολόγησης, ἀπό τή μέρα δηλ. πού οἱ αἰχμάλωτοι τοῦ Βίσμαρκ εἶχαν παραδόσει τή Γαλλία στό Βίσμαρκ μά πού εἶχαν κρατήσει γιά τόν ἑαυτό τους μιά μεγάλη προσωπική φρουρά μέ τό ρητό σκοπό νά καταβάλουν τό Παρίσι, ἀπό τή μέρα αὐτή τό Παρίσι βρισκόταν σ' ἐπιφυλακή. Ἡ ἐθνοφυλακή αναδιοργανώθηκε καί ἐμπιστεύθηκε τήν ἀνώτατη διοίκησή της σέ μιά κεντρική ἐπιτροπή, πού τήν ἐξέλεξε ὅλη ἡ μάζα τῆς ἐθνοφυλακῆς, ἐκτός ἀπό μερικούς παλιούς βοναπαρτικούς σχηματισμούς. Τήν παραμονή τῆς εἰσόδου τῶν πρώσων στό Παρίσι, ἡ κεντρική ἐπιτροπή φρόντισε νά μεταφερθοῦν στή Μονμάρτρη, στήν Μπελβίλ καί στή Λά Βιλλιέτ, τά κανόνια καί τά πολυβόλα πού προδοτικά εἶχαν ἐγκαταλείψει οἱ συνθηκολόγοι μέσα καί κοντά στίς συνοικίες πού ἐπρόκειτο νά καταλάβουν οἱ πρῶσοι. Τό πυροβολικό α ὐ τ ό εἶχε ἀγοραστεῖ μέ χρήματα πού μαζεύτηκαν ἀπό συνεισφορές τῆς ἴδιας τῆς ἐθνοφυλακῆς. Εἶχε ἐπίσημα ἀναγνωριστεῖ σάν ἰδιοχτησία της στούς ὅρους τῆς συνθηκολόγησης τῆς 28 τοῦ Γενάρη, καί σάν τέτιο εἶχε ἐξαιρεθεῖ ἀπό τή γενική παράδοση στόν καταχτητή τῶν ὅπλων πού ἀνῆκαν στό κράτος. Καί ὁ Θιέρσος δέν εἶχε οὔτε καί τήν παραμικρότερη πρόφαση γιά νά ξαπολύσει τόν πόλεμο ἐνάντια στό Παρίσι, καί γι' αὐτό χρειάστηκε νά καταφύγει στό κατάφωρο ψέμα ὅτι τό πυροβολικό τῆς ἐθνοφυλακῆς εἶναι κρατική ἰδιοχτησία!

Ἡ κατάσχεση τοῦ πυροβολικοῦ θά χρησίμευε μονάχα σάν πρόλογος γιά τό γενικό ἀφοπλισμό τοῦ Παρισιοῦ, καί μαζί μ' αὐτό, γιά τόν ἀφοπλισμό τῆς ἐπανάστασης τῆς 4 τοῦ Σεπτέμβρη. Ἡ ἐπανάσταση ὅμως αὐτή εἶχε γίνει ἡ νόμιμη κατάσταση τῆς Γαλλίας. Ἡ δημοκρατία, τό ἔργο της, εἶχε ἀναγνωριστεῖ ἀπό τόν καταχτητή στούς ὅρους τῆς συνθηκολόγησης. Ὕστερα ἀπ' τή συνθηκολόγηση εἶχε ἀναγνωριστεῖ ἀπό ὅλες τίς ξένες δυνάμεις. Ἡ ἐθνική συνέλευση εἶχε συγκληθεῖ στό ὄνομά της. Ἡ ἐπανάσταση τῶν ἐργατῶν τοῦ Παρισιοῦ τῆς 4 τοῦ Σεπτέμβρη ἦταν ὁ μόνος νόμιμος τίτλος τῆς ἐθνοσυνέλευσης τοῦ Μπορντώ καί τῆς ἐκτελεστικῆς της ἐξουσίας. Χωρίς τήν ἐπανάσταση τῆς 4 τοῦ Σεπτέμβρη, ἡ ἐθνοσυνέλευση θά ἔπρεπε

ἀμέσως νά παραχωρήσει τή θέση της στό νομοθετικό σῶμα πού εἶχε ἐκλεγεῖ τό 1869 μέ βάση τό γενικό ἐκλογικό δικαίωμα κάτω ἀπό γαλλική καί ὄχι πρωσική κυριαρχία καί πού διαλύθηκε βίαια ἀπό τήν ἐπανάσταση. Ὁ Θιέρσος καί οἱ tickets-of-leave-ἄνθρωποί του θά ἦταν ὑποχρεωμένοι νά συνθηκολογήσουν γιά νά ἐφοδιαστοῦν μέ τά φύλλα πορείας, ὑπογραμμένα ἀπό τό Λουδοβίκο Βοναπάρτη, πού θά τούς γλύτωναν ἀπό ἕνα ταξίδι στήν Καγιέν[1]. Τό νά κλείσει ἡ ἐθνοσυνέλευση μέ τήν πληρεξουσιότητά της εἰρήνη μέ τήν Πρωσία, αὐτό δέν ἦταν παρά ἕνα μεμονωμένο ἐπεισόδιο αὐτῆς τῆς ἐπανάστασης πού ἡ πραγματική της ἐνσάρκωση ἐξακολουθοῦσε ἀκόμα νά εἶναι τό ὁπλισμένο Παρίσι, τό ἴδιο Παρίσι πού ἔκανε αὐτή τήν ἐπανάσταση, πού εἶχε ὑποστεῖ γιά χάρη της μιά πολιορκία πέντε μηνῶν μέ ὅλες τίς φρίκες τῆς πείνας, καί πού, παρά τό «σχέδιο» τοῦ Τροσύ, μέ τήν παρατεινόμενη ἀντίστασή του πρόσφερε τή βάση γιά ἕναν ἐπίμονο ἀμυντικό πόλεμο στίς ἐπαρχίες. Καί τώρα τό Παρίσι εἴτε ἔπρεπε νά καταθέσει τά ὅπλα του σύμφωνα μέ τήν προσβλητική διαταγή τῶν ἐξεγερμένων δουλοχτητῶν τοῦ Μπορντώ καί νά παραδεχτεῖ ὅτι ἡ ἐπανάσταση τῆς 4 τοῦ Σεπτέμβρη σήμαινε μονάχα τήν ἁπλή μεταβίβαση τῆς κρατικῆς ἐξουσίας ἀπό τό Λουδοβίκο Βοναπάρτη στούς βασιλικούς ἀντιπάλους του, —εἴτε ἔπρεπε νά ἐμφανιστεῖ σάν ὁ γεμάτος αὐτοθυσία πρόμαχος τῆς Γαλλίας πού ἦταν ἀδύνατο νά σωθεῖ ἀπό τήν καταστροφή καί νά ἀναγεννηθεῖ χωρίς νά ἀνατραποῦν ἐπαναστατικά οἱ πολιτικοί καί κοινωνικοί ὅροι πού εἶχαν γεννήσει τή δεύτερη αὐτοκρατορία καί πού, κάτω ἀπό τή στοργική της προστασία, εἶχαν ὡριμάσει ὥς τό ὁλοκληρωτικό σάπισμά τους. Τό Παρίσι, ἄν καί ἐξαντλημένο ἀπό τήν πεντάμηνη πείνα, δέ δίστασε οὔτε στιγμή. Ἀποφάσισε ἡρωϊκά νά ὑπομείνει ὅλους τούς κινδύνους τῆς ἀντίστασης ἐνάντια στούς γάλλους συνωμότες, παρ' ὅλο πού τά πρωσικά κανόνια ἔχασκαν κατ' ἀπάνω του ἀπό τά ἴδια τά δικά του φρούρια. Παράλληλα ὅμως, ἐξαιτίας τῆς ἀποστροφῆς πού ἔνιωθε γιά τόν ἐμφύλιο πόλεμο στόν ὁποῖο θά ὁδηγιόταν τό Παρίσι, ἡ κεντρική ἐπιτροπή ἐξακολούθησε νά ἐπιμένει σέ μιά στάση καθαρά ἀμυντική, παρά τίς προκλήσεις τῆς ἐθνοσυνέλευσης, παρά τίς ἐπεμβάσεις τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας

[1] Καγιέν: πρωτεύουσα τῆς γαλλικῆς Γουϊάνας στή Νότια Ἀμερική. Τόπος ἐξορίας καί καταναγκαστικῆς ἐργασίας. (Σημ. Σύντ.)

καί παρά τήν ἀπειλητική συγκέντρωση στρατευμάτων μέσα καί γύρω ἀπό τό Παρίσι.

Ὁ ἴδιος ὁ Θιέρσος ἄρχισε λοιπόν τόν ἐμφύλιο πόλεμο στέλνοντας ἕνα τμῆμα ἀστυνομικούς καί μερικά συντάγματα τακτικοῦ στρατοῦ μέ τό Βινουά ἐπικεφαλῆς σέ μιά νυχτερινή πειρατική ἐκστρατεία ἐνάντια στήν Μονμάρτρη, γιά νά ἁρπάξει αἰφνιδιαστικά ἀπό κεῖ τό πυροβολικό τῆς ἐθνοφυλακῆς. Εἶναι γνωστό πῶς ἀπότυχε ἡ προσπάθεια αὐτή μπρός στήν ἀντίσταση τῆς ἐθνοφυλακῆς καί χάρη στή συναδέλφωση τοῦ στρατοῦ μέ τό λαό. Ὁ Ὠρέλ ντέ Παλαντίν εἶχε προκαταβολικά τυπώσει τό ἀνακοινωθέν τῆς νίκης καί ὁ Θιέρσος εἶχε ἕτοιμες τίς ἀγγελίες πού θά γνωστοποιοῦσαν τά πραξικοπηματικά του μέτρα. Τώρα καί τά δυό ἔπρεπε νά ἀντικατασταθοῦν μέ τίς ἐκκλήσεις τοῦ Θιέρσου, πού ἀνακοίνωναν τή γενναιόφρονη ἀπόφασή του ν' ἀφήσει στήν ἐθνοφυλακή τά ὅπλα της. Καί ἦταν βέβαιος, ὅπως ἔλεγε, ὅτι ἡ ἐθνοφυλακή θά τά χρησιμοποιοῦσε γιά νά ὑπερασπίσει τήν κυβέρνηση, ἐνάντια στούς στασιαστές. Ἀπό τούς 300.000 ἐθνοφύλακες μόνο 300 ἀπάντησαν σ' αὐτές τίς ἐκκλήσεις νά προσχωρήσουν στόν μικρό Θιέρσο, ἐνάντια στόν ἴδιο τόν ἑαυτό τους. Ἡ ἔνδοξη ἐργατική ἐπανάσταση τῆς 18 τοῦ Μάρτη κατάχτησε ἀδιαφιλονίκητα τό Παρίσι. Ἡ κεντρική ἐπιτροπή ἦταν ἡ προσωρινή της κυβέρνηση. Ἡ Εὐρώπη φάνηκε σάν νά ἀμφέβαλλε γιά μιά στιγμή ἄν οἱ τελευταῖες μεγάλες πολιτικές καί πολεμικές πράξεις της ἦταν πραγματικά ἀληθινές ἤ μήπως ἦταν ὄνειρα ἑνός παρελθόντος πού ἀπό καιρό εἶχε σβήσει.

Ἀπό τίς 18 τοῦ Μάρτη ὥς τήν εἴσοδο τῶν στρατευμάτων τῶν Βερσαλλιῶν στό Παρίσι, ἡ προλεταριακή ἐπανάσταση ἦταν τόσο ἀπαλλαγμένη ἀπό πράξεις βίας, πού εἶναι γεμάτες οἱ ἐπαναστάσεις κι ἀκόμα περισσότερο οἱ ἀντεπαναστάσεις τῶν «ἀνώτερων τάξεων», πού οἱ ἀντίπαλοί της δέ μποροῦν νά βροῦν κανένα ἄλλο πάτημα γιά νά καταφερθοῦν ἐναντίον της ἐκτός ἀπό τήν ἐκτέλεση τῶν στρατηγῶν Λεκόντ καί Κλεμάν Τομά καί τή συμπλοκή στήν πλατεία τῆς Βαντόμ.

Ἕνας ἀπό τούς βοναπαρτικούς ἀξιωματικούς πού εἶχε παίξει κάποιο ρόλο στή νυχτερινή ἐπίθεση ἐνάντια στή Μονμάρτρη, ὁ στρατηγός Λεκόντ, εἶχε τέσσερις φορές διατάξει τό 81 σύνταγμα στρατοῦ ν' ἀνοίξει πῦρ ἐνάντια σέ μιά συγκέντρωση ἄοπλου λαοῦ στήν πλατεία Πιγκάλ, καί ὅταν οἱ ἄντρες ἀρνήθηκαν νά ἐκτελέσουν τίς διαταγές του, τούς ἔβρισε λυσσασμένος.

Κι ἀντί νά τουφεκίσουν γυναῖκες καί παιδιά, οἱ ἴδιοι οἱ στρατιῶτες του τουφέκισαν αὐτόν τόν ἴδιο. Οἱ ριζωμένες συνήθειες πού οἱ στρατιῶτες τίς διδάχτηκαν στήν ἐκπαίδευσή τους ἀπό τούς ἐχθρούς τῆς ἐργατικῆς τάξης, εἶναι αὐτονόητο ὅτι δέ σβήνουν ἀμέσως μόλις οἱ στρατιῶτες αὐτοί περάσουν μέ τό μέρος τῶν ἐργατῶν. Οἱ ἴδιοι αὐτοί ἄντρες ἐκτέλεσαν καί τόν Κλεμάν Τομά.

Ὁ «στρατηγός» Κλεμάν Τομά, ἕνας δυσαρεστημένος πρώην ἐπιλοχίας τοῦ ἱππικοῦ, τόν τελευταῖο καιρό τῆς βασιλείας τοῦ Λουδοβίκου Φιλίππου, εἶχε πιάσει δουλιά στή σύνταξη τῆς δημοκρατικῆς ἐφημερίδας «Νασιονάλ», ὅπου εἶχε διπλή θέση, ἦταν ὑπεύθυνος συντάχτης πού εἶχε ἀναλάβει νά ἐκτίει τίς ποινές φυλάκισης πού ἐπιβάλλονταν στήν ἐφημερίδα καί μονομάχος τῆς ἐριστικῆς αὐτῆς ἐφημερίδας. Ὅταν, ὕστερα ἀπό τήν ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη, οἱ ἄνθρωποι τῆς «Νασιονάλ» ἦρθαν στήν ἐξουσία, μεταμόρφωσαν αὐτόν τόν πρώην λοχία τοῦ ἱππικοῦ σέ στρατηγό. Αὐτό ἔγινε τήν παραμονή τῆς σφαγῆς τοῦ Ἰούνη, πού τή σχεδίασε μαζί μέ τό Ζύλ Φάβρ καί πού στή σφαγή αὐτή ἀνάλαβε καί ἔπαιξε τό ρόλο τοῦ πιό ἐπαίσχυντου δήμιου. Κατόπιν ἐξαφανίστηκε μαζί μέ τό στρατηγηλίκι του γιά ἕνα μεγάλο χρονικό διάστημα γιά νά ξαναβγεῖ στήν ἐπιφάνεια τήν 1η τοῦ Νοέμβρη 1870. Τήν παραμονή, ἡ κυβέρνηση τῆς ἐθνικῆς ἄμυνας πού εἶχε πιαστεῖ εἶχε πανηγυρικά δόσει στό δημαρχεῖο τό λόγο της στούς Μπλανκί, Φλουράνς καί σ' ἄλλους ἀντιπροσώπους τῆς ἐργατικῆς τάξης ὅτι θά παρέδιδε τήν ἐξουσία που εἶχε σφετεριστεῖ στά χέρια μιᾶς Κομμούνας πού θά ἐκλεγόταν ἐλεύθερα ἀπό τό Παρίσι. Ἀντίς νά κρατήσει τό λόγο της ξαπόλυσε ἐνάντια στό Παρίσι τούς βρετόνους τοῦ Τροσύ, πού ἔπαιζαν τώρα τό ρόλο τῶν κορσικανῶν τοῦ Βοναπάρτη. Μόνο ὁ στρατηγός Ταμιζιέ ἀρνήθηκε νά κηλιδώσει τό ὄνομά του μέ μιά τέτια παράβαση τοῦ λόγου του καί παραιτήθηκε ἀπό ἀνώτατος διοικητής τῆς ἐθνοφυλακῆς. Τόν ἀντικατάστησε ὁ Κλεμάν Τομά πού ξανάγινε στρατηγός. Σέ ὅλο τό διάστημα πού εἶχε στά χέρια του τή διοίκηση, ἔκανε πόλεμο, ὄχι ἐνάντια στούς πρώσους, μά ἐνάντια στήν παρισινή ἐθνοφυλακή. Ἐμπόδιζε τό γενικό ἐξοπλισμό της, ὑποκινοῦσε τά ἀστικά τάγματα ἐνάντια στά ἐργατικά τάγματα, απομάκρυνε τούς ἀξιωματικούς πού ἔπαιρναν ἐχθρική θέση στό «σχέδιο» τοῦ Τροσύ, καί διάλυσε στιγματίζοντάς τα σάν δειλά ἀκριβῶς ἐκεῖνα τά προλεταριακά τάγματα, πού ὁ ἡρωϊσμός τους ἔχει ἀποσπάσει τό θαυμασμό καί τῶν πιό φανατικῶν ἐχθρῶν

τους. Ὁ Κλεμάν Τομά ἦταν πολύ περήφανος πού ξανακέρδισε τά παλιά του πρωτεῖα τοῦ Ἰούνη σάν προσωπικός ἐχθρός τῆς ἐργατικῆς τάξης τοῦ Παρισιοῦ. Λίγες μέρες ἀκόμα πρίν ἀπό τίς 18 τοῦ Μάρτη, ὑπέβαλε στόν ὑπουργό τῶν στρατιωτικῶν Λεφλό ἕνα σχέδιό του «γιά τό ξεπάστρεμα τοῦ ἄνθους τῶν καθαρμάτων τοῦ Παρισιοῦ». Ὕστερα ἀπό τήν ἥττα τοῦ Βινουά δέ μποροῦσε νά ἀρνηθεῖ στόν ἑαυτό του τήν ἱκανοποίηση νά ἐμφανιστεῖ στή σκηνή σάν ἐρασιτέχνης κατάσκοπος. Ἡ κεντρική ἐπιτροπή καί οἱ ἐργάτες τοῦ Παρισιοῦ ἦταν τόσο ὑπεύθυνοι γιά τό φόνο τοῦ Κλεμάν Τομά καί τοῦ Λεκόντ ὅσο καί ἡ πριγκίπισσα τῆς Οὐαλίας γιά τή μοίρα τῶν ἀνθρώπων πού τσαλαπατήθηκαν καί πέθαναν ἀπό τό πλῆθος τή μέρα πού ἔκανε τήν εἴσοδό της στό Λονδίνο.

Ἡ δῆθεν σφαγή τῶν ἄοπλων πολιτῶν στήν πλατεία τῆς Βαντόμ εἶναι ἕνα παραμύθι πού ὁ Θιέρσος καί οἱ γαιοχτήμονες τό ἀποσιώπησαν ἐπίμονα στή βουλή, ἐμπιστευόμενοι τή διάδοσή του ἀποκλειστικά στούς ὑπηρέτες τῆς εὐρωπαϊκῆς δημοσιογραφίας. Οἱ «ἄνθρωποι τῆς τάξεως», οἱ ἀντιδραστικοί τοῦ Παρισιοῦ, τρέμανε γιά τή νίκη τῆς 18 τοῦ Μάρτη. Γι' αὐτούς ἦταν τό προμήνυμα ὅτι πλησίαζε ἐπιτέλους ἡ λαϊκή ἐκδίκηση. Τά φαντάσματα τῶν θυμάτων, πού δολοφονήθηκαν ἀπ' αὐτούς ἀπό τίς ἡμέρες τοῦ Ἰούνη 1848 ὥς τίς 22 τοῦ Γενάρη 1871, ὀρθώνονταν μπροστά τους. Ὁ τρόμος τους ἦταν ἡ μόνη τους τιμωρία. Ἀκόμα καί οἱ χωροφύλακες — ἀντί νά ἀφοπλιστοῦν καί νά συλληφθοῦν ὅπως τούς ἄξιζε — βρῆκαν ὀρθάνοιχτες τίς πόρτες τοῦ Παρισιοῦ γιά νά ἀποσυρθοῦν μέ ἀσφάλεια στίς Βερσαλλίες. Τούς ἀνθρώπους τῆς τάξεως ὄχι μόνο δέν τούς ἐνόχλησαν μά τούς ἔδοσαν τή δυνατότητα νά ξανασυνταχτοῦν καί νά καταλάβουν πολλές ἰσχυρές θέσεις μέσα στήν καρδιά τοῦ Παρισιοῦ. Ἡ ἐπιείκεια αὐτή τῆς κεντρικῆς ἐπιτροπῆς — αὐτή ἡ μεγαλοψυχία τῶν ὁπλισμένων ἐργατῶν — πού βρίσκεται σέ τόσο παράξενη ἀντίθεση μέ τίς συνήθειες τοῦ κόμματος τῆς τάξεως, παρερμηνεύτηκε ἀπό τό κόμμα αὐτό σάν ἔνδειξη συνειδητῆς ἀδυναμίας. Νά γιατί πῆγαν μέ τό ἀνόητο σχέδιό τους, μέ τό πρόσχημα μιᾶς ἄοπλης διαδήλωσης, νά ἐπιχειρήσουν ἀκόμα μιά φορά νά πετύχουν αὐτό πού ὁ Βινουά δέν εἶχε κατορθώσει μέ τά κανόνια καί τά πολυβόλα του. Στίς 22 τοῦ Μάρτη, ἀπό τίς πλούσιες συνοικίες τοῦ Παρισιοῦ, ξεκίνησε ἕνας θορυβώδης ὄχλος ἀπό «κομψούς

κυρίους» πού περιλάβαινε στίς γραμμές του ὅλους τούς λιμοκοντόρους, μέ ἐπικεφαλῆς τούς γνωστούς τρόφιμους τῆς αὐτοκρατορίας — τούς Χεκερέν, τούς Κοετλογκέν, τόν Ἐρρίκο ντέ Πέν κλπ. Μέ τό ἄνανδρο πρόσχημα μιᾶς εἰρηνικῆς διαδήλωσης, ἡ συμμορία αὐτή, κρυφά ὁπλισμένη μέ ὅπλα πού χρησιμοποιοῦν οἱ δολοφόνοι, μπῆκε σέ διάταξη, κακοποίησε καί ἀφόπλισε τίς ἀπομονωμένες περιπολίες καί τούς σκοπούς τῆς ἐθνοφυλακῆς πού συνάντησε στό δρόμο της, καί φωνάζοντας: «Κάτω ἡ κεντρική ἐπιτροπή! Κάτω οἱ δολοφόνοι! Ζήτω ἡ ἐθνοσυνέλευση!» προχώρησε ἀπό τήν ὁδό Ντελαπαί στήν πλατεία τῆς Βαντόμ καί ἐπιχείρησε νά διασπάσει τή γραμμή τῆς φρουρᾶς πού ἦταν τοποθετημένη ἐκεῖ καί νά καταλάβει ἔτσι αἰφνιδιαστικά τό γενικό ἐπιτελεῖο τῆς ἐθνοφυλακῆς στήν πλατεία τῆς Βαντόμ. Ὅταν οἱ διαδηλωτές ἄρχισαν νά πυροβολοῦν μέ τά πιστόλια τους, κλήθηκαν νά διαλυθοῦν σύμφωνα μέ τούς νόμους καί τούς κανονισμούς. Κι ὅταν οἱ ἐκκλήσεις νά διαλυθοῦν ἔμειναν χωρίς ἀποτέλεσμα ὁ στρατηγός τῆς ἐθνοφυλακῆς διέταξε πῦρ. Μιά καί μόνη ὁμοβροντία σκόρπισε σ' ἄταχτη φυγή τούς γελοίους αὐτούς κουφιοκεφαλάκηδες πού περίμεναν ὅτι μιά ἁπλή ἐπίδειξη τῆς «καθώς πρέπει κοινωνίας» τους θά εἶχε τό ἴδιο ἀποτέλεσμα στήν ἐπανάσταση τοῦ Παρισιοῦ πού εἶχαν οἱ σάλπιγγες τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ στά τείχη τῆς Ἱεριχοῦς. Φεύγοντας ἄφησαν πίσω τους δυό σκοτωμένους ἐθνοφύλακες, ἐννιά βαριά τραυματισμένους (ἀνάμεσά τους καί ἕνα μέλος τῆς κεντρικῆς ἐπιτροπῆς) καί ὅλο τό θέατρο τοῦ ἀνδραγαθήματός τους σπαρμένο μέ πιστόλια, στιλέτα, ξιφολόγχες, σάν ἀπόδειξη τοῦ «ἄοπλου» χαρακτήρα τῆς «εἰρηνικῆς» τους διαδήλωσης. Ὅταν στίς 13 τοῦ Ἰούνη 1849 ἡ (παρισινή) ἐθνοφυλακή εἶχε κάνει μιά πραγματικά εἰρηνική διαδήλωση γιά νά διαμαρτυρηθεῖ γιά τή ληστρική ἐπίθεση τῶν γαλλικῶν στρατευμάτων ἐνάντια στή Ρώμη, ἡ ἐθνοσυνέλευση καί ἰδιαίτερα ὁ Θιέρσος ἀνακήρυξαν τό Σανγκαρνιέ, πού ἦταν τότε ὁ στρατηγός τοῦ κόμματος τῆς τάξεως, σωτήρα τῆς κοινωνίας, ἐπειδή εἶχε ξαπολύσει ἀπ' ὅλες τίς μεριές τά στρατεύματά του ἐνάντια στούς ἄοπλους αὐτούς ἀνθρώπους, γιά νά τούς σκοτώσουν μέ τά τουφέκια τους, νά τούς πετσοκόψουν μέ τά σπαθιά τους καί νά τούς ποδοπατήσουν μέ τά ἄλογά τους. Τό Παρίσι κηρύχτηκε τότε σέ κατάσταση πολιορκίας. Ὁ Ντυφόρ πέρασε στά βιαστικά ἀπό τήν ἐθνοσυνέλευση νέους κατασταλτικούς νόμους. Νέες συλλήψεις, νέες

προγραφές — μιά νέα περίοδος τρομοκρατίας ἄρχισε. Μά οἱ «κατώτερες τάξεις» ἐνεργοῦν διαφορετικά σέ παρόμοιες περιπτώσεις. Ἡ κεντρική ἐπιτροπή τοῦ 1871 ἁπλούστατα δέν ἔδοσε σημασία στούς ἥρωες τῆς «εἰρηνικῆς διαδήλωσης» καί ἔτσι μόλις δυό μέρες ἀργότερα ἦταν πάλι σέ θέση νά συγκεντρωθοῦν κάτω ἀπό τίς διαταγές τοῦ ναύαρχου Σαισέ στήν ἔνοπλη ἐκείνη διαδήλωση πού κατάληξε στήν περίφημη πανικόβλητη φυγή πρός τίς Βερσαλλίες. Στήν ἐπίμονη ἀπροθυμία της νά συνεχίσει τόν ἐμφύλιο πόλεμο, πού τόν εἶχε ἀρχίσει ὁ Θιέρσος μέ τή νυχτερινή ἐπιδρομή στή Μονμάρτρη, ἡ κεντρική ἐπιτροπή ἔκανε ἕνα ἀποφασιστικό λάθος, ὅτι δέν βάδισε ἀμέσως ἐνάντια στίς τότε ὁλότελα ἀνυπεράσπιστες Βερσαλλίες καί δέν ἔβαλε ἔτσι τελεία καί παύλα στίς συνωμοσίες τοῦ Θιέρσου καί τῶν γαιοχτημόνων του. Ἀντίς γι' αὐτό ἐπέτρεψαν ξανά στό κόμμα τῆς τάξεως νά δοκιμάσει ἀκόμα μιά φορά τή δύναμή του στίς κάλπες, ὅταν στίς 26 τοῦ Μάρτη, ἔγιναν οἱ ἐκλογές τῆς Κομμούνας. Τή μέρα αὐτή στά δημαρχεῖα τῶν διαμερισμάτων τοῦ Παρισιοῦ οἱ ἄνθρωποι τῆς «τάξεως» ἀντάλλαξανε καλοπροαίρετα λόγια συμφιλίωσης μέ τούς πάρα πολύ γενναιόψυχους νικητές τους, ὁρκιζόμενοι ταυτόχρονα ἀπό μέσα τους νά τούς ἐκδικηθοῦν μέ τόν πιό αἱματηρό τρόπο, ὅταν θά ἔρθει ἡ ὥρα τους.

Κοιτάξτε τώρα καί τήν ἄλλη ὄψη τοῦ νομίσματος! Ὁ Θιέρσος ἄρχισε τή δεύτερη ἐκστρατεία του ἐνάντια στό Παρίσι στίς ἀρχές τοῦ Ἀπρίλη. Τήν πρώτη συνοδεία ἀπό παρισινούς αἰχμαλώτους, πού ἔφτασε στίς Βερσαλλίες, τήν μεταχειρίστηκαν μέ μιά ἀγριότητα πού προκαλεῖ τήν ἀγανάχτηση. Ὁ Ἐρνέστ Πικάρ μέ τά χέρια του στίς τσέπες τοῦ παντελονιοῦ του ἔκοβε βόλτες χλευάζοντάς τους καί οἱ κυρίες Θιέρσου καί Φάβρ περιτριγυρισμένες ἀπό τίς κυρίες τους τῆς τιμῆς (;) χειροκροτοῦσαν ἀπό τό μπαλκόνι τίς αἰσχρότητες τοῦ βερσαλλιέζικου ὄχλου. Τούς ἄνδρες τοῦ τακτικοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ πού πιάστηκαν τούς τουφέκισαν χωρίς διαδικασία. Τό γενναῖο φίλο μας, τό στρατηγό Ντυβάλ, τό χύτη, τόν τουφέκισαν χωρίς καμιά διαδικασία καί διατύπωση. Ὁ Γκαλλιφέ, ὁ «ζιγκολό» τῆς γυναίκας του, πού ἦταν πασίγνωστη γιά τίς ξεδιάντροπες ἐπιδείξεις τοῦ σώματός της στά ὄργια τῆς δεύτερης αὐτοκρατορίας, καυχιόταν σέ μιά προκήρυξη ὅτι αὐτός ὁ ἴδιος διέταξε νά δολοφονηθοῦν οἱ ἐθνοφύλακες ἑνός μικροῦ ἀποσπάσματος μαζί μέ τό λοχαγό καί τόν ὑπολοχαγό τους, πού τούς εἶχαν αἰφνιδιάσει καί ἀφοπλίσει οἱ ἱππεῖς του.

Ὁ Θιέρσος ἔδοσε στό Βινουά, τό λιποτάχτη, τό μεγάλο σταυρό τῆς λεγεώνας τῆς τιμῆς γιά τή γενική διαταγή του νά τουφεκίζεται ἐπιτόπου κάθε στρατιώτης τοῦ ταχτικοῦ στρατοῦ πού ὑπηρετεῖ στούς κομμουνάρους καί πιάνεται αἰχμάλωτος. Ὁ Δ. Ντεμαρέ, ὁ χωροφύλακας, παρασημοφορήθηκε γιατί σάν χασάπης κομάτιασε προδοτικά τόν μεγαλόκαρδο καί ἱπποτικό Φλουράνς πού στίς 31 τοῦ Ὀχτώβρη 1870 εἶχε γλυτώσει τά κεφάλια τῶν μελῶν τῆς κυβέρνησης τῆς ἄμυνας. Τίς «ἐνθαρρυντικές λεπτομέρειες» τοῦ φόνου του τίς ἀφηγήθηκε διεξοδικά μέ καταφανῆ εὐχαρίστηση ὁ Θιέρσος στήν ἐθνοσυνέλευση. Μέ τή φουσκωμένη ματαιοδοξία ἑνός κοινοβουλευτικοῦ ἀνθρωπάριου, πού τοῦ ἐπιτράπηκε νά παίξει τό ρόλο τοῦ Ταμερλάνου, ἀρνήθηκε στούς ἀνθρώπους πού ἐξεγέρθηκαν ἐνάντια στή μικρότητά του κάθε δικαίωμα πολιτισμένης διεξαγωγῆς πολέμου, ἀκόμα καί τό δικαίωμα τῆς οὐδετερότητας γιά τούς σταθμούς ἐπίδεσής τους. Δέν ὑπάρχει πιό ἀπαίσιο πράγμα ἀπό τή μαϊμοῦ αὐτή, πού τήν εἶχε κιόλας περιγράψει ὁ Βολταῖρος, καί πού τήν ἄφησαν γιά λίγον καιρό νά ἱκανοποιεῖ τά ἔνστιχτά της τῆς τίγρης[1].

Ὅμως καί ὕστερα ἀπό τό διάταγμα τῆς Κομμούνας, τῆς 7 τοῦ Ἀπρίλη, πού διέταζε ἀντίποινα καί δήλωνε ὅτι ἦταν καθῆκον της «νά προστατέψει τό Παρίσι ἀπό τούς καννιβαλισμούς τῶν βερσαλλιέρων ληστῶν καί ν' ἀνταποδόσει ὀφθαλμόν ἀντί ὀφθαλμοῦ, καί ὀδόντα ἀντί ὀδόντος», ὁ Θιέρσος δέ σταμάτησε τή βάρβαρη μεταχείριση τῶν αἰχμαλώτων, μάλιστα τούς πρόσβαλλε ἀκόμα στίς ἐκθέσεις του μέ τά παρακάτω λόγια: «Ποτέ τό θλιμένο βλέμα τίμιων ἀνθρώπων δέν ἔπεσε πάνω σέ τόσο ἀτιμασμένα πρόσωπα μιᾶς ἀτιμασμένης δημοκρατίας» — τό βλέμα τίμιων ἀνθρώπων σάν τόν Θιέρσο καί τούς ticket-of-leave ὑπουργούς του. Ὡστόσο σταμάτησαν γιά λίγο οἱ τουφεκισμοί αἰχμαλώτων. Μόλις ὅμως ὁ Θιέρσος καί οἱ δεκεμβριανοί στρατηγοί του ἀντιλήφθηκαν ὅτι τό διάταγμα τῆς Κομμούνας γιά τά ἀντίποινα δέν ἦταν παρά κούφια ἀπειλή, ὅτι ἀκόμα καί οἱ κατάσκοποι χωροφύλακές τους πού πιάνονταν στό Παρίσι μεταμφιεσμένοι σέ ἐθνοφύλακες, ὅτι ἀκόμη καί οἱ ἀστυνομικοί πού τούς ἔπιαναν νά κουβαλοῦν ἐμπρηστικές χειροβομβίδες, ὅτι ὅλοι αὐτοί δέν πάθαιναν τίποτα ὅταν τούς ἔπιαναν — ξανάρχισαν πάλι οἱ μαζικοί τουφεκισμοί αἰχμαλώτων καί συνεχίστηκαν ὥς τό

[1] Βλέπε τά «Παραρτήματα» στή σελ. 651 τούτου τοῦ τόμου. (Σημ. Σύντ.)

τέλος χωρίς διακοπή. Τά σπίτια ὅπου εἶχανε καταφύγει ἐθνοφύλακες, τά περικύκλωναν χωροφύλακες, τά περιέχυναν μέ πετρέλαια (πού γιά πρώτη φορά χρησιμοποιεῖται σέ τοῦτο τόν πόλεμο) καί τά ἔβαζαν φωτιά. Τά μισοαπανθρακωμένα πτώματα τά ἔβγαζε ὕστερα τό κινητό χειρουργεῖο τῶν ἐργατῶν τύπου τῆς συνοικίας Τέρν. Τέσσερις ἐθνοφύλακες πού παραδόθηκαν στίς 25 τοῦ Ἀπρίλη σ' ἕνα ἀπόσπασμα ἔφιππων κυνηγῶν στή Μπέλ Ἐπίν, τούς τουφέκισε ἀργότερα τόν ἕνα ὕστερα ἀπό τόν ἄλλο ὁ ἴλαρχος, πού ἦταν ἀντάξιο κοπέλι τοῦ Γκαλλιφέ. Ἕνα ἀπό τά τέσσερα θύματά του, ὁ Σεφφέρ, πού τόν ἄφησαν ἐκεῖ νομίζοντάς τον πεθαμένο, σύρθηκε ἕρποντας ὥς τίς ἐμπροσθοφυλακές τοῦ Παρισιοῦ καί κατάθεσε τό γεγονός αὐτό μπροστά σέ μιά ἐπιτροπή τῆς Κομμούνας. Ὅταν ὁ Τολαίν ἔκανε ἐπερώτηση στόν ὑπουργό τῶν στρατιωτικῶν πάνω στήν ἔκθεση αὐτῆς τῆς ἐπιτροπῆς, οἱ γαιοχτήμονες ἔπνιξαν μέ τά οὐρλιαχτά τους τή φωνή του καί ἀπαγόρευσαν στό Λεφλό νά ἀπαντήσει. Θά ἦταν προσβολή γιά τόν «ἔνδοξο» στρατό τους ἄν μιλοῦσε κανείς γιά τά κατορθώματά του. Ὁ ἀδιάφορος τόνος μέ τόν ὁποῖο οἱ ἀνακοινώσεις τοῦ Θιέρσου γνωστοποίησαν τή σφαγή μέ λόγχες τῶν ἐθνοφυλάκων πού τούς αἰφνιδίασαν στόν ὕπνο τους, στό Μουλέν-Σακέ, καθώς καί τούς μαζικούς τουφεκισμούς στό Κλαμάρ, χτύπησε στά νεῦρα ἀκόμα καί τούς «Τάϊμς» τοῦ Λονδίνου πού δέ διακρίνονται γιά ὑπερευαισθησία. Μά θά ἦταν ἀστεῖο νά ἐπιχειρήσουμε σήμερα ν' ἀπαριθμήσουμε ἀκόμα καί τίς προκαταρκτικές ὠμότητες, πού διέπραξαν οἱ βομβαρδιστές τοῦ Παρισιοῦ καί οἱ ὑποκινητές τῆς ἐξέγερσης τῶν δουλοχτητῶν κάτω ἀπό τήν προστασία τοῦ ξένου καταχτητῆ. Καί μέσα σ' ὅλες αὐτές τίς φρικαλεότητες, ὁ Θιέρσος ξεχνᾶ τά κοινοβουλευτικά του μοιρολόγια γιά τήν τρομερή εὐθύνη πού βαραίνει στούς πυγμαίους ὤμους του, καυχιέται στίς ἀνακοινώσεις του ὅτι l'Assemblée siège paisiblement (ἡ ἐθνοσυνέλευση συνεδριάζει εἰρηνικά) καί ἀποδείχνει μέ τά διαρκῆ του συμπόσια, πότε μέ δεκεμβριανούς στρατηγούς, πότε μέ γερμανούς πρίγκιπες ὅτι ἡ χώνεψή του δέ διαταράσσεται καθόλου οὔτε ἀπ' αὐτά τά φαντάσματα τοῦ Λεκόντ καί τοῦ Κλεμάν Τομά.

III

Τά ξημερώματα τῆς 18 τοῦ Μάρτη 1871, τό Παρίσι ξύπνησε μέ τή βροντερή ἰαχή: «Ζήτω ἡ Κομμούνα!» Τί εἶναι ἡ Κομμούνα, αὐτή ἡ σφίγγα πού ὑποβάλλει σέ τόσο σκληρή δοκιμασία τό ἀστικό μυαλό;

«Οἱ προλετάριοι τοῦ Παρισιοῦ, ἔλεγε ἡ κεντρική ἐπιτροπή στή διακήρυξή της τῆς 18 τοῦ Μάρτη, μέσα ἀπό τίς ἀποτυχίες καί τίς προδοσίες τῶν κυρίαρχων τάξεων κατάλαβαν ὅτι ἔφτασε ἡ ὥρα νά σώσουν τήν κατάσταση, παίρνοντας στά χέρια τους τή διεύθυνση τῶν δημόσιων ὑποθέσεων... Κατάλαβαν ὅτι εἶναι ἐπιταχτικό τους καθῆκον καί ἀπόλυτο δικαίωμά τους νά γίνουν κύριοι τῆς τύχης τους καί νά πάρουν στά χέρια τους τήν κυβερνητική ἐξουσία». Μά ἡ ἐργατική τάξη δέ μπορεί ἁπλῶς νά πάρει στά χέρια της τήν ἕτοιμη κρατική μηχανή καί νά τήν βάλει σέ κίνηση γιά τούς δικούς της σκοπούς.

Ἡ συγκεντρωτική κρατική ἐξουσία μέ τά πανταχοῦ παρόντα ὄργανά της—τόν ταχτικό στρατό, τήν ἀστυνομία, τήν γραφειοκρατία, τόν κλῆρο καί τή δικαστική ἐξουσία, ὄργανα πού φτιάχτηκαν σύμφωνα μέ τό σχέδιο ἑνός συστηματικοῦ καί ἱεραρχικοῦ καταμερισμοῦ τῆς ἐργασίας—κατάγεται ἀπό τόν καιρό τῆς ἀπόλυτης μοναρχίας, ὅπου χρησίμευε στήν ἀστική κοινωνία πού γεννιόταν, σάν ἰσχυρό ὅπλο στούς ἀγῶνες της ἐνάντια στή φεουδαρχία. Ὡστόσο, ἡ ἀνάπτυξή της ἐμποδιζόταν ἀπό κάθε λογῆς μεσαιωνικά περιττά πράγματα, δικαιώματα τῶν τσιφλικάδων καί τῶν εὐγενῶν, τοπικά προνόμια, δημοτικά καί συντεχνιακά μονοπώλια καί ἐπαρχιακούς καταστατικούς χάρτες. Ἡ γιγάντια σκούπα τῆς γαλλικῆς ἐπανάστασης τοῦ 18ου αἰώνα, σάρωσε ὅλα αὐτά τά λείψανα περασμένων ἐποχῶν, καί ξεκαθάρισε ἔτσι ταυτόχρονα τό κοινωνικό ἔδαφος ἀπό τά τελευταῖα ἐμπόδια γιά τό χτίσιμο τοῦ οἰκοδομήματος τοῦ σύγχρονου κράτους. Τό οἰκοδόμημα αὐτό ὑψώθηκε τόν καιρό τῆς πρώτης αὐτοκρατορίας, πού μέ τή σειρά της δημιουργήθηκε ἀπό τούς πολέμους συνασπισμοῦ τῆς παλιᾶς μισοφεουδαρχικῆς Εὐρώπης ἐνάντια στή σύγχρονη Γαλλία. Στίς μεταγενέστερες μορφές κυριαρχίας ἡ κυβέρνηση μπῆκε κάτω ἀπό κοινοβουλευτικό ἔλεγχο—δηλ. κάτω ἀπό τόν ἄμεσο ἔλεγχο τῶν ἰδιοχτητριῶν τάξεων. Ἀπό τή μιά, ἡ κυβέρνηση ἐξελίχθηκε σέ θερμοκήπιο κολοσσιαίων ἐθνικῶν χρεῶν καί καταθλιπτικῶν φόρων καί ἔγινε, χάρη στά ἀκαταμάχητα

θέλγητρα τῆς ἐξουσίας της, τῶν ἐσόδων της καί τῶν ἀξιωμάτων, πού διέθετε, τό μῆλο τῆς ἔριδος ἀνάμεσα στίς ἀντίπαλες ὁμάδες καί τούς τυχοδιῶχτες τῶν κυρίαρχων τάξεων. Ἀπό τήν ἄλλη, ἄλλαζε ὁ πολιτικός της χαρακτήρας μαζί μέ τίς οἰκονομικές ἀλλαγές τῆς κοινωνίας. Στό μέτρο πού ἡ πρόοδος τῆς νεότερης βιομηχανίας ἀνάπτυσσε, πλάταινε καί βάθαινε τήν ταξική ἀντίθεση ἀνάμεσα στό κεφάλαιο καί στήν ἐργασία, στό ἴδιο μέτρο ἡ κρατική ἐξουσία ἔπαιρνε ὅλο καί περισσότερο τό χαρακτήρα μιᾶς ἐθνικῆς ἐξουσίας τοῦ κεφαλαίου γιά τήν καταπίεση τῆς ἐργατικῆς τάξης, μιᾶς κοινωνικῆς δύναμης ὀργανωμένης γιά τήν κοινωνική ὑποδούλωση, τό χαρακτήρα μιᾶς μηχανῆς ταξικῆς κυριαρχίας. Ὕστερα ἀπό κάθε ἐπανάσταση, πού σημειώνει μιά πρόοδο τῆς ταξικῆς πάλης, προβάλλει ὅλο καί πιό ἀνοιχτά ὁ καθαρά καταπιεστικός χαρακτήρας τῆς κρατικῆς ἐξουσίας. Ἡ ἐπανάσταση τοῦ 1830 μεταβίβασε τήν κυβέρνηση ἀπό τούς τσιφλικάδες στούς κεφαλαιοκράτες, δηλαδή ἀπό τούς ἀπώτερους, στούς ἀμεσότερους ἀντιπάλους τῶν ἐργατῶν. Οἱ ἀστοί δημοκράτες, πού πῆραν τήν κρατική ἐξουσία στό ὄνομα τῆς ἐπανάστασης τοῦ Φλεβάρη, τή χρησιμοποίησαν γιά νά προκαλέσουν τίς σφαγές τοῦ Ἰούνη, γιά νά ἀποδείξουν στήν ἐργατική τάξη ὅτι ἡ «κοινωνική» δημοκρατία δέ σημαίνει τίποτε ἄλλο παρά τήν κοινωνική της ὑποδούλωση ἀπό τή δημοκρατία καί γιά νά ἀποδείξουν στή μάζα τῆς βασιλικῆς ἀστικῆς τάξης καί τῶν γαιοχτημόνων ὅτι οἱ φροντίδες καί τά χρηματικά ὀφέλη τῆς κυβέρνησης μποροῦν νά ἀνατεθοῦν ἥσυχα στούς ἀστούς δημοκράτες. Ὡστόσο ὕστερα ἀπ' τή μοναδική ἡρωϊκή τους πράξη τοῦ Ἰούνη, στούς ἀστούς δημοκράτες δέν ἀπόμεινε παρά νά περάσουν ἀπό τήν πρώτη σειρά στίς τελευταῖες γραμμές «τοῦ κόμματος τῆς τάξεως» — τοῦ κόμματος πού ἀποτελεῖ ἕνα συνασπισμό συγκροτημένο ἀπό ὅλες τίς ἀντίπαλες ὁμάδες καί μερίδες τῶν τάξεων πού ἰδιοποιοῦνται τά ἀγαθά καί βρίσκονται σέ ἀνοιχτά πιά ἐκδηλωμένη ἀντίθεση πρός τίς παραγωγικές τάξεις. Ἡ κατάλληλη μορφή τῆς κοινῆς κυβέρνησής τους ἦταν ἡ **κοινοβουλευτική δημοκρατία** μέ πρόεδρο τό Λουδοβίκο Βοναπάρτη. Μιά κυβέρνηση ἀπροκάλυπτης ταξικῆς τρομοκρατίας καί ἐσκεμμένου ἐξευτελισμοῦ τοῦ «χυδαίου ὄχλου». Ἄν ἡ κοινοβουλευτική δημοκρατία ἦταν, ὅπως ἔλεγε ὁ Θιέρσος, «ἡ κρατική μορφή πού διαιροῦσε λιγότερο ἀπό κάθε ἄλλη μορφή τίς διάφορες ὁμάδες τῆς ἄρχουσας τάξης» ἄνοιγε ὅμως ἀντίθετα μιάν ἄβυσσο ἀνάμεσα σ' αὐτή τήν τάξη καί

ὁλόκληρο τόν κοινωνικό ὀργανισμό πού ζοῦσε ἔξω ἀπό τίς ἀραιές γραμμές της. Οἱ περιορισμοί, πού στίς προηγούμενες κυβερνήσεις ἔβαζαν στήν κρατική ἐξουσία οἱ διαιρέσεις μέσα σ' αὐτή τήν τάξη, ἐξαφανίστηκαν τώρα μέ τή συνένωσή τους. Καί μπροστά στήν ἀπειλή τῆς ἐξέγερσης τοῦ προλεταριάτου ἡ ἑνωμένη ἰδιοχτήτρια τάξη χρησιμοποιοῦσε τώρα ἀνελέητα καί αὐθάδικα τήν κρατική ἐξουσία, σάν τό ἐθνικό πολεμικό ὅπλο τοῦ κεφαλαίου ἐνάντια στήν ἐργασία. Ἡ ἀδιάκοπη ὅμως σταυροφορία της ἐνάντια στίς παραγωγικές μάζες δέν τήν ὑποχρέωνε μονάχα νά προικίζει τήν ἐκτελεστική ἐξουσία μέ μιάν ὁλοένα μεγαλύτερη καταπιεστική δύναμη, μά τήν ὑποχρέωνε ἐπίσης νά ἀπογυμνώνει σιγά-σιγά καί τό δικό της κοινοβουλευτικό φρούριο—τήν ἐθνοσυνέλευση—ἀπ' ὅλα τά μέσα ἄμυνας ἐνάντια στήν ἐκτελεστική ἐξουσία. Ἡ ἐκτελεστική ἐξουσία, συγκεντρωμένη στό πρόσωπο τοῦ Λουδοβίκου Βοναπάρτη, πέταξε ἔξω τούς ἀντιπροσώπους τῆς ἰδιοχτήτριας τάξης. Ὁ φυσικός ἀπόγονος τῆς δημοκρατίας τοῦ «κόμματος τῆς τάξεως» ἦταν ἡ δεύτερη αὐτοκρατορία.

Ἡ αὐτοκρατορία, μέ πιστοποιητικό γεννήσεως τό πραξικόπημα, μέ ἐπικύρωση τό γενικό ἐκλογικό δικαίωμα καί μέ σκῆπτρο τό σπαθί, ἰσχυριζόταν ὅτι στηρίζεται στούς ἀγρότες, στίς πλατιές ἐκεῖνες μάζες τῶν παραγωγῶν πού δέν ἦταν ἄμεσα μπλεγμένοι στόν ἀγώνα ἀνάμεσα στό κεφάλαιο καί στήν ἐργασία. Ἰσχυριζόταν ὅτι σώζει τήν ἐργατική τάξη, τσακίζοντας τόν κοινοβουλευτισμό καί μαζί του τήν ἀπροκάλυπτη ὑποταγή τῆς κυβέρνησης στίς κατέχουσες τάξεις. Ἰσχυριζόταν ὅτι σώζει τίς κατέχουσες τάξεις διατηρώντας τήν οἰκονομική τους κυριαρχία πάνω στήν ἐργατική τάξη. Καί τέλος ἰσχυριζόταν ὅτι ἑνώνει ὅλες τίς τάξεις μέ τό ξαναζωντάνεμα τῆς χίμαιρας τῆς ἐθνικῆς δόξας. Στήν πραγματικότητα ἡ αὐτοκρατορία ἦταν ἡ μόνη δυνατή μορφή διακυβέρνησης σέ μιά ἐποχή, πού ἡ ἀστική τάξη εἶχε χάσει πιά τήν ἱκανότητα νά κυβερνᾶ τό ἔθνος καί ἡ ἐργατική τάξη δέν εἶχε ἀκόμα ἀποχτήσει αὐτή τήν ἱκανότητα. Ὅλος ὁ κόσμος ἐπευφήμησε τήν αὐτοκρατορία σάν σωτήρα τῆς κοινωνίας. Κάτω ἀπ' τήν κυριαρχία της, ἡ ἀστική κοινωνία, ἀπαλλαγμένη ἀπό ὅλες τίς πολιτικές φροντίδες, ἔφτασε σέ τέτιο σημεῖο ἀνάπτυξης πού δέν τό φανταζόταν οὔτε ἡ ἴδια. Ἡ βιομηχανία της, τό ἐμπόριό της, πῆραν κολοσσιαῖες διαστάσεις. Ἡ χρηματιστηριακή κερδοσκοπία ἔκανε κοσμοπολιτικά ὄργια. Ἡ ἀθλιότητα τῶν μαζῶν ξεχώριζε χτυπητά πλάϊ στήν ξεδιάντροπη λαμπρότητα μιᾶς φανταχτερῆς παραφουσκωμένης καί διεφθαρμένης πολυτέλειας. Ἡ ἴδια ἡ κρατική ἐξουσία, πού φαινομενικά κρεμόταν πολύ πάνω ἀπ' τήν κοινωνία, ἦταν ὡστόσο τό σκανδαλωδέστερο σκάνδαλο αὐτῆς τῆς κοινωνίας καί ταυτόχρονα ἡ ἑστία ὅλης τῆς διαφθορᾶς της. Ἡ δική της ἡ σαπίλα καί ἡ σαπίλα τῆς κοινωνίας πού εἶχε σώσει, ἀποκαλύφθηκε ἀπό τίς λόγχες τῆς Πρωσίας, πού κι αὐτή φλεγόταν ἀπό τήν ἐπιθυμία νά μεταφέρει τό κέντρο βάρους αὐτοῦ τοῦ καθεστῶτος ἀπό τό Παρίσι στό Βερολίνο. Ὁ αὐτοκρατορισμός εἶναι συνάμα ἡ πιό ἐκπορνευμένη καί ἡ τελική μορφή τῆς κρατικῆς ἐξουσίας πού τήν εἶχε δημιουργήσει ἡ γεννώμενη ἀστική κοινωνία, σάν ἕνα ὄργανο γιά τή δική της χειραφέτηση ἀπό τή φεουδαρχία καί τήν ὁποία ἡ ὁλότελα ἀναπτυγμένη ἀστική κοινωνία τήν μετάτρεψε σέ ὄργανο γιά τήν ὑποδούλωση τῆς ἐργασίας ἀπό τό κεφάλαιο.

Ἡ ἄμεση ἀντίθεση τῆς αὐτοκρατορίας ἦταν ἡ Κομμούνα. Ἡ φωνή γιά «κοινωνική δημοκρατία» μέ τήν ὁποία τό προλεταριάτο τοῦ Παρισιοῦ εἶχε ἀρχίσει τήν ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη, ἐξέφραζε μόνο τόν ἀκαθόριστο πόθο γιά μιά δημοκρατία, πού δέ θά παραμέριζε μόνο τή μοναρχική μορφή τῆς ταξικῆς κυριαρχίας, μά κι αὐτή τήν ἴδια τήν ταξική κυριαρχία. Ἡ Κομμούνα ἦταν ἡ καθορισμένη μορφή αὐτῆς τῆς δημοκρατίας.

Τό Παρίσι, τό κέντρο καί ἡ ἕδρα τῆς παλιᾶς κυβερνητικῆς ἐξουσίας καί ταυτόχρονα τό κοινωνικό κέντρο βάρους τῆς γαλλικῆς ἐργατικῆς τάξης, τό Παρίσι εἶχε πάρει τά ὅπλα ἐνάντια στήν ἀπόπειρα τοῦ Θιέρσου καί τῶν γαιοχτημόνων του νά παλινορθώσουν καί νά διαιωνίσουν αὐτή τήν παλιά κυβερνητική ἐξουσία πού τούς εἶχε κληροδοτήσει ἡ αὐτοκρατορία. Τό Παρίσι μπόρεσε ν' ἀντισταθεῖ μόνο καί μόνο γιατί, ἐξαιτίας τῆς πολιορκίας, εἶχε ἀπαλλαχθεῖ ἀπό τό στρατό, πού τόν εἶχε ἀντικαταστήσει μέ μιά ἐθνοφυλακή πού ἀποτελιόταν κυρίως ἀπό ἐργάτες. Τό γεγονός αὐτό ἔπρεπε τώρα νά μετατραπεῖ σέ μόνιμο θεσμό. Γι' αὐτό, τό πρῶτο διάταγμα τῆς Κομμούνας ἦταν τό διάταγμα γιά τήν κατάργηση τοῦ μόνιμου στρατοῦ καί γιά τήν ἀντικατάστασή του μέ τόν ὁπλισμένο λαό.

Ἡ Κομμούνα σχηματιζόταν ἀπό τούς δημοτικούς συμβούλους πού εἶχαν ἐκλεγεῖ μέ βάση τό γενικό ἐκλογικό δικαίωμα στά διάφορα διαμερίσματα τοῦ Παρισιοῦ. Ἦταν ὑπεύθυνοι καί μποροῦσαν νά ἀνακληθοῦν σ' ὁποιαδήποτε στιγμή. Ἡ πλειοψηφία τους ἀποτελιόταν φυσικά ἀπό ἐργάτες ἤ ἀπό ἀναγνωρισμένους

ἐκπροσώπους τῆς ἐργατικῆς τάξης. Ἡ Κομμούνα δέν ἐπρόκειτο νά εἶναι ἕνα κοινοβουλευτικό ἀλλά ἕνα ἐργαζόμενο σῶμα, ἐκτελεστικό καί νομοθετικό ταυτόχρονα. Ἡ ἀστυνομία, πού ὥς τότε ἦταν τό ὄργανο τῆς κεντρικῆς κυβέρνησης, ἀπογυμνώθηκε ἀμέσως ἀπό ὅλες τίς πολιτικές της ἰδιότητες καί μετατράπηκε σέ ὑπεύθυνο ὄργανο τῆς Κομμούνας, πού μποροῦσε νά ἀνακληθεῖ σ' ὁποιαδήποτε στιγμή. Τό ἴδιο ἔγινε καί μέ τούς δημόσιους ὑπαλλήλους σ' ὅλους τούς κλάδους τῆς διοίκησης. Ἀπό τά μέλη τῆς Κομμούνας ὥς τούς κατώτερους ὑπαλλήλους ἡ δημόσια ὑπηρεσία ἔπρεπε νά ἀμείβεται μέ ἐ ρ γ α τ ι κ ο ύ ς μ ι σ θ ο ύ ς. Ὅλα τά ἀποχτημένα δικαιώματα καί οἱ ἐπιχορηγήσεις γιά ἔξοδα παραστάσεως στούς ἀνώτερους ἀξιωματούχους τοῦ κράτους καταργήθηκαν μαζί μέ τούς ἴδιους τούς ἀξιωματούχους. Οἱ δημόσιες θέσεις ἔπαψαν νά εἶναι ἀτομική ἰδιοχτησία τῶν βοηθῶν τῆς κεντρικῆς κυβέρνησης. Ὄχι μόνο ἡ διοίκηση τοῦ δήμου, μά καί ὅλα τά καθήκοντα πού ὥς τότε ἐξασκοῦσε τό κράτος, πέρασαν στά χέρια τῆς Κομμούνας.

Ὅταν παραμερίστηκαν πιά ὁ μόνιμος στρατός καί ἡ ἀστυνομία, τά ὄργανα αὐτά τῆς ὑλικῆς βίας τῆς παλιᾶς κυβέρνησης, ἡ Κομμούνα καταπιάστηκε ἀμέσως νά τσακίσει τό πνευματικό ὄργανο καταπίεσης, τήν ἐξουσία τῶν παπάδων. Χώρισε τήν ἐκκλησία ἀπό τό κράτος καί ἀπαλλοτρίωσε ὅλες τίς ἐκκλησιές, πού ἀποτελοῦσαν ὀργανισμούς μέ ἰδιόχτητη περιουσία. Οἱ παπάδες στάλθηκαν στήν ἡσυχία τῆς ἀτομικῆς ζωῆς, γιά νά ζήσουν ἐκεῖ ἀπό τίς ἐλεημοσύνες τῶν πιστῶν, ὅπως οἱ πρόδρομοί τους, οἱ ἀπόστολοι. Ὅλα τά ἐκπαιδευτικά ἱδρύματα ἄνοιξαν δωρεάν γιά τό λαό καί ταυτόχρονα ξεκαθαρίστηκαν ἀπό κάθε ἐπέμβαση τῆς ἐκκλησίας καί τοῦ κράτους. Ἔτσι, ὄχι μόνο ἡ ἐκπαίδευση ἔγινε προσιτή σέ ὅλους, μά καί ἡ ἴδια ἡ ἐπιστήμη λευτερώθηκε ἀπό τά δεσμά πού τῆς εἶχαν ἐπιβάλει ἡ ταξική πρόληψη καί ἡ κυβερνητική ἐξουσία.

Οἱ δικαστικοί λειτουργοί χάσανε ἐκείνη τή φαινομενική ἀνεξαρτησία τους, πού χρησίμευε μόνο καί μόνο γιά νά σκεπάζει τή χαμερπῆ τους ὑποταγή σέ ὅλες τίς ἀλληλοδιάδοχες κυβερνήσεις, στίς ὁποῖες ἔδιναν μέ τή σειρά ὅρκο πίστης καί τόν ἀθετοῦσαν κάθε φορά. Ὅπως ὅλοι οἱ ἄλλοι δημόσιοι ὑπάλληλοι, ἔπρεπε στό ἑξῆς κι αὐτοί νά ἐκλέγονται, νά εἶναι ὑπεύθυνοι καί νά μποροῦν νά ἀνακληθοῦν.

Φυσικά ἡ Κομμούνα τοῦ Παρισιοῦ θά χρησίμευε σάν πρότυπο γιά ὅλα τά μεγάλα βιομηχανικά κέντρα τῆς Γαλλίας. Μόλις θά ἐγκαθιδρυόταν τό καθεστώς τῆς Κομμούνας στό Παρίσι καί στά δευτερεύοντα κέντρα, ἡ παλιά συγκεντρωτική κυβέρνηση θά ἔπρεπε καί στίς ἐπαρχίες ἐπίσης νά παραχωρήσει τή θέση της στήν αὐτοκυβέρνηση τῶν παραγωγῶν. Σέ ἕνα σύντομο πρόχειρο σχέδιο γιά τήν ἐθνική ὀργάνωση πού ἡ Κομμούνα δέν πρόλαβε νά τό ἐπεξεργαστεῖ παραπέρα, καθορίζεται ρητά ὅτι ἡ Κομμούνα θά ἀποτελοῦσε τήν πολιτική μορφή ἀκόμα καί τοῦ πιό μικροῦ χωριοῦ καί ὅτι στήν ὕπαιθρο ὁ ταχτικός στρατός θά ἀντικατασταινόταν ἀπό μιά λαϊκή πολιτοφυλακή μέ ἐξαιρετικά σύντομο χρόνο θητείας. Οἱ ἀγροτικές κοινότητες κάθε νομοῦ θά διαχειρίζονταν τίς κοινές τους ὑποθέσεις μέ μιά συνέλευση ἀπό ἀντιπροσώπους τους στήν πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ, καί οἱ νομαρχιακές αὐτές συνελεύσεις, μέ τή σειρά τους, θά στέλνανε βουλευτές στήν ἐθνική ἀντιπροσωπεία στό Παρίσι. Οἱ βουλευτές θά μποροῦσαν κάθε στιγμή νά ἀνακληθοῦν καί θά ἔπρεπε νά δεσμεύονται ἀπό τίς καθορισμένες ἐντολές τῶν ἐκλογέων τους. Οἱ λίγες μά σπουδαῖες λειτουργίες πού θά ἀπόμεναν γιά τήν κεντρική κυβέρνηση δέ θά καταργοῦνταν, ὅπως σκόπιμα τό παραποίησαν, ἀλλά θά μεταβιβάζονταν σέ ὑπαλλήλους τῆς Κομμούνας, δηλαδή σέ αὐστηρά ὑπεύθυνους ὑπαλλήλους. Ἡ ἑνότητα τοῦ ἔθνους δέ θά ἔσπαζε, μά, ἀντίθετα, θά ὀργανωνόταν μέ τό καθεστώς τῆς Κομμούνας καί θά γινόταν πραγματικότητα μέ τήν ἐκμηδένιση τῆς κρατικῆς ἐκείνης ἐξουσίας πού παρουσιαζόταν σάν ἡ ἐνσάρκωση αὐτῆς τῆς ἑνότητας, πού ἤθελε ὅμως νά εἶναι ἀνεξάρτητη καί ἀνώτερη ἀπό τό ἴδιο τό ἔθνος. Στήν πραγματικότητα, ἡ κρατική ἐξουσία δέν ἦταν παρά ἕνα παρασιτικό καρκίνωμα στό σῶμα τοῦ ἔθνους. Ἐνῶ τό ζήτημα ἦταν νά περικόψουν ἁπλῶς τά καταπιεστικά ὄργανα τῆς παλιᾶς κυβερνητικῆς ἐξουσίας, νά ἀποσπάσουν τίς δικαιολογημένες λειτουργίες της ἀπό μιάν ἐξουσία πού εἶχε τήν ἀξίωση νά στέκεται πάνω ἀπό τήν κοινωνία καί νά τίς ξαναδόσουν στούς ὑπεύθυνους ὑπηρέτες τῆς κοινωνίας. Ἀντί νά ἀποφασίζεται μιά φορά κάθε τρία ἤ ἕξι χρόνια, ποιό μέλος τῆς ἄρχουσας τάξης θά ἐκπροσωπεῖ καί θά τσαλαπατᾶ τό λαό στή βουλή, τό γενικό ἐκλογικό δικαίωμα, θά ἐξυπηρετοῦσε τόν ὀργανωμένο σέ κομμοῦνες λαό, ὅπως τό ἀτομικό δικαίωμα ἐκλογῆς χρησιμεύει σέ κάθε ἐργοδότη γιά νά ἀναζητεῖ ἐργάτες, ἐπιστάτες καί λογιστές γιά τήν ἐπιχείρησή του. Καί εἶναι ἀρκετά γνωστό ὅτι τόσο οἱ

έταιρίες όσο καί τά άτομα, όταν πρόκειται γιά τίς πραγματικές ύποθέσεις τους, ξέρουν συνήθως νά βρίσκουν καί νά τοποθετοῦν τόν κατάλληλο ἄνθρωπο στήν κατάλληλη θέση καί, ἄν καμιά φορά γελαστοῦν, τότε ξέρουν πῶς θά ἐπανορθώσουν γρήγορα τό λάθος τους. Ἀπ' τήν ἄλλη μεριά, τίποτε δέ μποροῦσε νά εἶναι πιό ξένο μέ τό πνεῦμα τῆς Κομμούνας ὅσο ἡ ἀντικατάσταση τοῦ γενικοῦ ἐκλογικοῦ δικαιώματος μέ τόν ἱεραρχικό διορισμό τῶν ὑπαλλήλων.

Ἡ συνηθισμένη μοίρα τῶν νέων ἱστορικῶν δημιουργημάτων εἶναι νά τά νομίζουν ταίρι παλιότερων ἤ ἀκόμα καί ξεπερασμένων μορφῶν τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, μέ τίς ὁποῖες μοιάζουν κάπως. Ἔτσι τή νέα αὐτή Κομμούνα, πού τσακίζει τή σύγχρονη κρατική ἐξουσία, τή θεώρησαν ξαναζωντάνεμα τῶν μεσαιωνικῶν κοινοτήτων, πού προηγήθηκαν ἀπό τή σύγχρονη κρατική ἐξουσία καί πού ἀποτέλεσαν κατόπιν τό θεμέλιό της. Τό καθεστώς τῆς Κομμούνας τό πῆραν σάν μιά προσπάθεια νά μπεῖ μιά ὁμοσπονδία μικρῶν κρατιδίων, ὅπως τήν ὀνειρεύτηκαν ὁ Μοντεσκιέ καί οἱ Γιρονδῖνοι, στή θέση τῆς ἑνότητας ἐκείνης τῶν μεγάλων ἐθνῶν, πού, ὅσο κι ἄν πραγματοποιήθηκε ἀρχικά μέ τή βία, ὡστόσο ἔγινε τώρα ἕνας ἰσχυρός παράγοντας τῆς κοινωνικῆς παραγωγῆς. Τήν ἀντίθεση τῆς Κομμούνας πρός τήν κρατική ἐξουσία τήν πῆραν γιά ὑπερβολική μορφή τοῦ παλιοῦ ἀγώνα ἐνάντια στόν ὑπερσυγκεντρωτισμό. Εἰδικές ἱστορικές συνθῆκες μπορεῖ σέ ἄλλες χῶρες νά ἐμπόδισαν νά ἐξελιχτεῖ κλασικά, ὅπως στή Γαλλία, ἡ ἀστική μορφή διακυβέρνησης, καί μπορεῖ νά ἐπέτρεψαν, ὅπως στήν Ἀγγλία, νά συμπληρωθοῦν τά κεντρικά κρατικά ὄργανα μέ διεφθαρμένες ἐνοριακές συνελεύσεις, μέ καπήλους δημοτικούς συμβούλους, μέ λυσσασμένους ἐπιστάτες τῶν φτωχῶν στίς πόλεις καί μέ πραγματικούς κληρονομικούς εἰρηνοδίκες στά χωριά. Τό καθεστώς τῆς Κομμούνας ἀντίθετα, θά ἀπέδιδε στό κοινωνικό σῶμα ὅλες ἐκεῖνες τίς δυνάμεις πού τίς κατανάλωσε ὥς τώρα ἡ παρασιτική ἀπέφυση, τό «κράτος», πού τρέφεται σέ βάρος τῆς κοινωνίας καί τήν ἐμποδίζει νά κινεῖται ἐλεύθερα. Καί μόνο μ' αὐτή τήν πράξη θά ἔβαζε μπρός τήν ἀναγέννηση τῆς Γαλλίας. Ἡ ἀστική τάξη τῶν ἐπαρχιακῶν πόλεων εἶδε στήν Κομμούνα μιά προσπάθεια νά ἀποκατασταθεῖ ἡ κυριαρχία της πού ἐξασκοῦσε στήν ὕπαιθρο ἐπί Λουδοβίκου Φιλίππου καί πού εἶχε ὑποσκελιστεῖ ἐπί Λουδοβίκου Βοναπάρτη ἀπό τή δῆθεν κυριαρχία τῆς ὑπαίθρου πάνω στίς πόλεις. Στήν πραγματικότητα, τό καθεστώς τῆς Κομμούνας θά ἔθετε τούς ἀγρότες παραγωγούς κάτω ἀπ' τήν πνευματική καθοδήγηση τῶν νομαρχιακῶν πόλεων καί ἐκεῖ, στίς πόλεις αὐτές, θά τούς ἐξασφάλιζε, στό πρόσωπο τῶν ἐργατῶν τῶν πόλεων, τούς πραγματικούς ἐκπροσώπους τῶν συμφερόντων τους. Καί μόνο ἡ ὕπαρξη τῆς Κομμούνας εἶχε σάν αὐτονόητη συνέπεια τήν τοπική αὐτοκυβέρνηση, ὄχι ὅμως πιά σάν ἀντίβαρο στήν κρατική ἐξουσία πού εἶχε γίνει πιά περιττή. Μόνο σ' ἕνα Βίσμαρκ, πού, ὅταν δέν εἶναι ἀπασχολημένος μέ τίς αἱματηρές πολεμικές μηχανορραφίες του, τοῦ ἀρέσει πάντα νά ἐπανέρχεται στό παλιό του ἐπάγγελμα, πού τόσο ταιριάζει στό πνευματικό του ἀνάστημα, στό ἐπάγγελμα τοῦ συνεργάτη τοῦ «Κλαντεραντάτς»[1] (τοῦ βερολινέζικου αὐτοῦ «Πάντς»[2]), μόνο σ' ἕνα Βίσμαρκ μποροῦσε νά κατέβει ἡ ἰδέα ν' ἀποδόσει στήν Παρισινή Κομμούνα τή νοσταλγία γιά τήν πρωσική δημοτική ὀργάνωση πού ἀποτελεῖ τή γελοιογραφία τῆς παλιᾶς δημοτικῆς ὀργάνωσης τῆς Γαλλίας τοῦ 1791, καί πού ὑποβιβάζει τίς διοικήσεις τῶν πόλεων σέ ἁπλούς δευτερεύοντες τροχούς τοῦ ἀστυνομικοῦ μηχανισμοῦ τοῦ πρωσικοῦ κράτους. Ἡ Κομμούνα ἔκανε πραγματικότητα τό σύνθημα ὅλων τῶν ἀστικῶν ἐπαναστάσεων, τό σύνθημα γιά φτηνή κυβέρνηση, καταργώντας τίς δυό μεγαλύτερες πηγές ἐξόδων—τόν ταχτικό στρατό καί τήν ὑπαλληλοκρατία. Καί μόνο ἡ ὕπαρξή της προϋπόθετε τήν ἀνυπαρξία τῆς μοναρχίας πού, τουλάχιστον στήν Εὐρώπη, ἀποτελεῖ τήν κανονική σαβούρα καί τό ἀπαραίτητο κάλυμα τῆς ταξικῆς κυριαρχίας. Ἡ Κομμούνα ἔδοσε στή δημοκρατία τή βάση πραγματικά δημοκρατικῶν θεσμῶν. Ὅμως ὁ τελικός της σκοπός δέν ἦταν οὔτε ἡ «φτηνή κυβέρνηση», οὔτε ἡ «ἀληθινή δημοκρατία». Καί τά δυό ὑπῆρξαν ἁπλά συνακόλουθά της.

Ἡ ποικιλία τῶν ἑρμηνειῶν πού δόθηκαν στήν Κομμούνα καί ἡ ποικιλία τῶν συμφερόντων πού ἐκφράζονταν μ' αὐτήν, ἀποδείχνουν ὅτι ἦταν μιά πέρα γιά πέρα εὐλύγιστη πολιτική μορφή, ἐνῶ ὅλες οἱ προηγούμενες μορφές κυβέρνησης ἦταν στήν οὐσία καταπιεστικές. Τό πραγματικό της μυστικό ἦταν ὅτι ἦταν οὐσιαστικά μιά κυβέρνηση τῆς ἐργατικῆς τάξης, τό ἀποτέλεσμα τῆς πάλης τῆς παραγωγικῆς τάξης ἐνάντια στήν

[1] «Kladderadatsch»: γερμανικό σατιρικό περιοδικό, πού ἔβγαινε στό Βερολίνο ἀπό τό 1848. (Σημ. Σύντ.)

[2] «Punch»: ἀγγλικό σατιρικό περιοδικό πού ἔβγαινε στό Λονδίνο ἀπό τό 1841. (Σημ. Σύντ.)

τάξη τῶν αφετεριστῶν, ἡ ἀνοιχτή τελικά πολιτική μορφή μέ τήν ὁποία μποροῦσε νά συντελεστεῖ ἡ οἰκονομική ἀπελευθέρωση τῆς ἐργασίας.

Χωρίς τόν τελευταῖο αὐτό ὅρο τό καθεστώς τῆς Κομμούνας θά ἦταν κάτι τό ἀκατόρθωτο καί μιά ἀπάτη. Ἡ πολιτική κυριαρχία τοῦ παραγωγοῦ δέ μπορεῖ νά ὑπάρχει παράλληλα μέ τή διαιώνιση τῆς κοινωνικῆς του ὑποδούλωσης. Γι' αὐτό ἡ Κομμούνα θά ἔπρεπε νά χρησιμεύσει σάν μοχλός, γιά νά ἀνατραποῦν οἱ οἰκονομικές βάσεις, πού πάνω τους στηρίζεται ἡ ὕπαρξη τῶν τάξεων καί ἑπομένως καί ἡ ταξική κυριαρχία. Ὅταν θά ἔχει πιά χειραφετηθεῖ ἡ ἐργασία, κάθε ἄνθρωπος γίνεται ἐργάτης καί ἡ παραγωγική δουλιά παύει νά ἀποτελεῖ ταξική ἰδιότητα.

Χαρακτηριστικό εἶναι τό γεγονός, ὅτι: παρ' ὅλα τά μεγάλα λόγια καί τήν τεράστια φιλολογία τῶν τελευταίων ἑξῆντα χρόνων σχετικά μέ τή χειραφέτηση τῶν ἐργατῶν, μόλις οἱ ἐργάτες πάρουν κάπου ἀποφασιστικά τήν ὑπόθεσή στά χέρια τους, ἀντηχεῖ ἀμέσως ξανά ἡ ἀπολογητική φρασεολογία τῶν συνηγόρων τῆς σημερινῆς κοινωνίας μέ τούς δυό πόλους της: τό κεφάλαιο καί τή μισθωτή ἐργασία (ὁ γαιοχτήμονας σήμερα εἶναι ἁπλά ὁ σιωπηλός συνέταιρος τοῦ κεφαλαιοκράτη) σάν νά βρισκόταν ἀκόμα ἡ κεφαλαιοκρατική κοινωνία στήν κατάσταση τῆς πιό ἁγνῆς παρθενικῆς ἀθωότητας, χωρίς νά ἔχουν ἀκόμα ἀναπτυχθεῖ ὅλες οἱ ἀντιθέσεις της, χωρίς νά ἔχουν ἀκόμα ἀποκαλυφθεῖ οἱ αὐταπάτες της, χωρίς νά ἔχει ἀκόμα ξεμασκαρευτεῖ ἡ ἐκπορνεμένη της πραγματικότητα! Ἡ Κομμούνα, ξεφωνίζουν, θέλει νά καταργήσει τήν ἰδιοχτησία, τή βάση κάθε πολιτισμοῦ! Μάλιστα, κύριοι, ἡ Κομμούνα ἤθελε νά καταργήσει ἐκείνη τήν ταξική ἰδιοχτησία πού τήν ἐργασία τῶν πολλῶν τή μετατρέπει σέ πλοῦτο τῶν λίγων. Ἡ Κομμούνα σκόπευε νά ἀπαλλοτριώσει τούς ἀπαλλοτριωτές. Ἤθελε νά κάνει πραγματικότητα τήν ἀτομική ἰδιοχτησία, μετατρέποντας σέ ἁπλά ὄργανα τῆς ἐλεύθερης καί ὀργανωμένης ἐργασίας τά μέσα παραγωγῆς, τή γῆ καί τό κεφάλαιο, πού σήμερα εἶναι πρίν ἀπ' ὅλα μέσα γιά τήν ὑποδούλωση καί τήν ἐκμετάλλευση τῆς ἐργασίας. Μά αὐτό εἶναι κομμουνισμός, ὁ «ἀκατόρθωτος» κομμουνισμός! Ὡστόσο, οἱ ἐκπρόσωποι ἐκεῖνοι τῶν κυρίαρχων τάξεων—κι αὐτοί εἶναι πολλοί—πού εἶναι ἀρκετά ἔξυπνοι γιά νά καταλάβουν ὅτι εἶναι ἀδύνατο νά διαιωνίζεται τό σημερινό σύστημα, ἐμφανίστηκαν σάν ὀχληροί καί μεγαλόστομοι ἀπόστολοι τῆς συνεταιριστικῆς παραγωγῆς. Ἀλλά

ἄν ἡ συνεταιριστική παραγωγή δέν πρόκειται νά παραμείνει ἄδειος τύπος καί ξεγέλασμα, ἄν πρόκειται νά παραμερίσει τό κεφαλαιοκρατικό σύστημα, ἄν τό σύνολο τῶν συνεταιρισμένων πρόκειται νά ρυθμίζει τήν ἐθνική παραγωγή σύμφωνα μέ ἕνα κοινό σχέδιο, παίρνοντάς την ἔτσι κάτω ἀπό τήν καθοδήγησή του καί βάζοντας τέλος στή διαρκῆ ἀναρχία καί στίς περιοδικά ἐπαναλαμβανόμενες ἀναταραχές, πού ἀποτελοῦν τήν ἀναπόφευγη μοίρα τῆς κεφαλαιοκρατικῆς παραγωγῆς—τί ἄλλο θά ἦταν αὐτό, κύριοί μου, ἐκτός ἀπό κομμουνισμός, ἀπό «κατορθωτός» κομμουνισμός;

Ἡ ἐργατική τάξη δέν περίμενε θαύματα ἀπό τήν Κομμούνα. Δέν πρόκειται νά ἐφαρμόσει μέ ἀπόφαση τοῦ λαοῦ ἕτοιμες, ἐπεξεργασμένες οὐτοπίες. Ξέρει ὅτι γιά νά πετύχει τήν ἀπελευθέρωσή της καί μαζί μ' αὐτήν νά πραγματοποιήσει τήν ἀνώτερη ἐκείνη μορφή τῆς ζωῆς, πρός τήν ὁποία τείνει ἀκατάσχετα ἡ σημερινή κοινωνία μέ τήν οἰκονομική της ἀνάπτυξη, ἡ ἐργατική τάξη πρέπει νά περάσει ἀπό μακρόχρονους ἀγῶνες καί μιά σειρά ἀπό ἱστορικές πορεῖες, πού θά ἀλλάξουν ὁλότελα καί τίς συνθῆκες καί τούς ἀνθρώπους. Δέν πρόκειται νά πραγματοποιήσει ἰδανικά μά νά ἐλευθερώσει μονάχα τά στοιχεῖα τῆς νέας κοινωνίας πού ἀναπτύχθηκαν πιά στούς κόλπους τῆς ἀστικῆς κοινωνίας πού καταρρέει. Ἔχοντας πλήρη συνείδηση τῆς ἱστορικῆς της ἀποστολῆς καί μέ τήν ἡρωϊκή ἀπόφαση νά σταθεῖ στό ὕψος της, ἡ ἐργατική τάξη μπορεῖ ν' ἀπαντήσει μέ περιφρονητικό χαμόγελο στίς χοντροκομένες βρισιές τῶν λακέδων τῆς δημοσιογραφίας καί στή δασκαλίστικη κηδεμονία καλοθελητῶν ἀστῶν θεωρητικῶν, πού κηρύσσουν σέ ὕφος ἀλάθητου ἐπιστημονικοῦ χρησμοῦ τίς ἀνίδεες κοινοτοπίες τους καί τίς αἱρετικές παραξενιές τους.

Ὅταν ἡ Κομμούνα τοῦ Παρισιοῦ πῆρε στά χέρια της τήν καθοδήγηση τῆς ἐπανάστασης, ὅταν ἁπλοί ἐργάτες ἀποτόλμησαν γιά πρώτη φορά νά θίξουν τό κυβερνητικό προνόμιο τῶν «φυσικῶν ἀνωτέρων» τους, τῶν ἰδιοχτητριῶν τάξεων καί μέσα σέ πρωτοφανεῖς δύσκολες συνθῆκες ἐκπλήρωσαν τό ἔργο τους σεμνά, εὐσυνείδητα καί ἀποτελεσματικά—καί τό ἔκαναν αὐτό μέ μισθούς, πού ὁ μεγαλύτερός τους μόλις ἔφθανε, σύμφωνα μέ τά λεγόμενα μιᾶς ἐπιστημονικῆς αὐθεντίας (τοῦ καθηγητῆ Χάξλεϋ), τό ἕνα πέμπτο τοῦ κατώτερου μισθοῦ τοῦ γραμματέα ἑνός σχολικοῦ συμβουλίου τοῦ Λονδίνου— ὁ παλιός κόσμος ἔβγαζε

ἀφρούς λύσας μπροστά στήν Κόκκινη Σημαία, τό σύμβολο τῆς δημοκρατίας τῆς ἐργασίας, πού ἀνέμιζε στό δημαρχεῖο.

Κι ὅμως ἦταν ἡ πρώτη ἐπανάσταση μέ τήν ὁποία ἡ ἐργατική τάξη ἀναγνωρίστηκε ἀνοιχτά, σάν ἡ μόνη τάξη πού ἦταν ἀκόμα ἱκανή γιά κοινωνική πρωτοβουλία. 'Αναγνωρίστηκε ἀκόμα καί ἀπό τή μεγάλη μάζα τῆς μεσαίας τάξης τοῦ Παρισιοῦ —ἀπό τούς μαγαζάτορες, τούς βιοτέχνες, τούς ἐμπόρους—ἐκτός μόνο ἀπ' τούς πλούσιους κεφαλαιοκράτες. 'Η Κομμούνα τούς εἶχε σώσει μέ μιά σοφή ρύθμιση τῆς ἀδιάκοπα ἐπαναλαμβανόμενης αἰτίας διαφωνιῶν μέσα στήν ἴδια τή μεσαία τάξη—τή ρύθμιση τῶν σχέσεων ἀνάμεσα στούς ὀφειλέτες καί τούς πιστωτές[1]. 'Η ἴδια αὐτή μερίδα τῆς μεσαίας τάξης εἶχε πάρει μέρος στή συντριβή τῆς ἐργατικῆς ἐξέγερσης τόν 'Ιούνη τοῦ 1848, καί ἀμέσως μετά, χωρίς πολλές διαδικασίες, εἶχε παραδοθεῖ ἀπό τή συνταχτική συνέλευση στά νύχια τῶν πιστωτῶν της. Μά δέν ἦταν αὐτή ἡ μοναδική αἰτία πού τήν ἔκανε νά πάει τώρα μέ τήν ἐργατική τάξη. Ἔνιωθε ὅτι εἶχε νά ἐκλέξει μόνο ἀνάμεσα στήν Κομμούνα καί στήν αὐτοκρατορία, ἀδιάφορο μέ ποιό ὄνομα θά ἐμφανιζόταν. 'Η αὐτοκρατορία εἶχε καταστρέψει οἰκονομικά τή μεσαία αὐτή τάξη μέ τήν κατασπατάληση τοῦ δημόσιου πλούτου, μέ τίς οἰκονομικές ἀπάτες πού ὑπόθαλπε, μέ τή βοήθεια πού πρόσφερε γιά νά ἐπιταχυνθεῖ τεχνητά ἡ συγκεντροποίηση τοῦ κεφαλαίου καί μέ τήν ἀπαλλοτρίωση μεγάλου τμήματος τῆς μεσαίας τάξης πού ἦταν συνέπεια αὐτῆς τῆς συγκεντροποίησης. 'Η αὐτοκρατορία τήν καταπίεζε πολιτικά, προκάλεσε τήν ἠθική της ἀγανάχτηση μέ τά ὄργιά της, εἶχε προσβάλει τό βολταιρισμό της παραδίνοντας τήν ἐκπαίδευση τῶν παιδιῶν της στούς «ἀμαθεῖς ἀδελφούς»[2], εἶχε ἐξεγείρει τό ἐθνικό της αἴσθημα τοῦ γάλλου ρίχνοντάς την κατακέφαλα σ' ἕναν πόλεμο πού γιά ὅλες τίς καταστροφές πού προξένησε, ἄφησε μόνον ἕνα ἀντιστάθμισμα—τήν κατάλυση τῆς αὐτοκρατορίας. Καί πραγματικά, ὕστερα ἀπό τήν ἔξοδο ἀπό τό Παρίσι τῆς ἀνώτατης βοναπαρτικῆς καί κεφαλαιοκρατικῆς γυφτοσυμμορίας, πρόβαλε τό πραγματικό κόμμα τῆς τάξεως τῆς μεσαίας τάξης, μέ τό ὄνομα «Δημοκρατική Ἕνωση» καί τάχθηκε κάτω ἀπό τή σημαία τῆς Κομμούνας, πού τήν ὑπεράσπισε ἐνάντια στίς σκόπιμες διαστρεβλώσεις τοῦ Θιέρσου. 'Ο χρόνος θά δείξει ἄν ἡ εὐγνωμοσύνη τῆς μεγάλης αὐτῆς μάζας τῆς μεσαίας τάξης θά ἀντέξει στή σημερινή σκληρή δοκιμασία.

[1] Στίς 18 τοῦ 'Απρίλη ἡ Κομμούνα δημοσίευσε ἕνα διάταγμα πού παρέτεινε γιά τρία χρόνια τήν προθεσμία πληρωμῆς τῶν χρεωστικῶν ὑποχρεώσεων. (Σημ. Σύντ.)

[2] Παπάδες. (Σημ. Σύντ.)

'Η Κομμούνα εἶχε ἀπόλυτα δίκιο ὅταν ἔλεγε στούς ἀγρότες ὅτι: «'Η νίκη μας εἶναι ἡ ἐλπίδα σας!». 'Από ὅλα τά ψέματα πού ξεφουρνίστηκαν στίς Βερσαλλίες καί διασαλπίστηκαν παραπέρα ἀπό τούς φημισμένους εὐρωπαίους βασιβουζούκους τῆς δημοσιογραφίας, ἕνα ἀπό τά πιό τερατώδικα ἦταν ὅτι οἱ γαιοχτήμονες τῆς ἐθνοσυνέλευσης ἦταν οἱ ἐκπρόσωποι τῶν γάλλων ἀγροτῶν. Φανταστῆτε τί ἀγάπη μποροῦσε νά ἔχει ὁ γάλλος ἀγρότης στούς ἀνθρώπους στούς ὁποίους ὕστερα ἀπό τά 1815 ὑποχρεώθηκε νά πληρώσει ἕνα δισεκατομμύριο ἀποζημίωση! Στά μάτια τοῦ γάλλου χωρικοῦ ἀκόμα καί ἡ ὕπαρξη μόνο τοῦ μεγαλοτσιφλικᾶ ἀποτελεῖ μιά παρέμβαση στίς καταχτήσεις του τοῦ 1789. 'Ο ἀστός εἶχε ἐπιβαρύνει τό 1848 τό μικρό κλῆρο τοῦ χωρικοῦ μέ τόν πρόσθετο φόρο τῶν 45 ἑκατοστῶν τοῦ φράγκου γιά κάθε φράγκο φόρο πού πλήρωνε, μά τό εἶχε κάνει αὐτό στό ὄνομα τῆς ἐπανάστασης. Τώρα εἶχε ἀνάψει ἕναν ἐμφύλιο πόλεμο ἐνάντια στήν ἐπανάσταση γιά νά φορτώσει στούς ἀγρότες τό κύριο βάρος τῶν πέντε δισεκατομμυρίων τῆς ἀποζημίωσης πού συγκατατέθηκε νά πληρώσει στούς πρώσους. 'Αντίθετα, ἡ Κομμούνα σέ μιά ἀπ' τίς πρῶτες της διακηρύξεις δήλωσε, ὅτι τά ἔξοδα τοῦ πολέμου θά ἔπρεπε νά τά πληρώσουν οἱ πραγματικοί του αἴτιοι. 'Η Κομμούνα θά ἀπάλλασε τό χωρικό ἀπό τό φόρο τοῦ αἵματος—θά τοῦ ἔδινε μιά φτηνή κυβέρνηση καί θά μετάτρεπε τίς τωρινές του βδέλες, τό συμβολαιογράφο, τό δικηγόρο, τό δικαστικό κλητήρα καί τούς ἄλλους δικαστικούς βρυκόλακές του σέ μισθωτούς κοινοτικούς ὑπαλλήλους πού θά τούς ἐξέλεγε ὁ ἴδιος καί πού θά ἦταν ὑπεύθυνοι ἀπέναντί του. Θά τόν ἀπελευθέρωνε ἀπό τήν αὐθαιρεσία τοῦ ἀγροφύλακα, τοῦ χωροφύλακα καί τοῦ νομάρχη. Θά εἶχε ἀντικαταστήσει τήν ἀποβλάκωσή του ἀπό τόν παπά μέ τό διαφωτισμό του ἀπό τό δάσκαλο. Καί ὁ γάλλος χωρικός εἶναι πρίν ἀπ' ὅλα ἕνας ἄνθρωπος πού λογαριάζει. Θά τό ἔβρισκε ἐξαιρετικά λογικό, ἡ πληρωμή τοῦ παπᾶ, ἀντίς νά εἰσπράττεται ἀπό τό φορατζή, νά ἐξαρτᾶται μόνο ἀπό τήν ἐθελοντική ἄσκηση τῶν θρησκευτικῶν λειτουργιῶν τῆς ἐνορίας του. Αὐτές ἦταν οἱ μεγάλες ἄμεσες εὐεργεσίες πού ἡ ἐξουσία τῆς Κομμούνας—καί μόνο τῆς Κομμούνας—

εἶχε βάλει σάν προοπτική μπρός στούς γάλλους ἀγρότες. Εἶναι ἑπομένως ὁλότελα περιττό νά ἐπεκταθοῦμε ἐδῶ στά πιό πολύπλοκα, πραγματικά ζωτικά προβλήματα, πού μόνον ἡ Κομμούνα ἦταν ἱκανή καί συνάμα ἀναγκασμένη νά λύσει πρός ὄφελος τοῦ χωρικοῦ—ὅπως λχ, τό ἐνυπόθηκο χρέος πού βάραινε σάν βραχνάς πάνω στόν κλῆρο του, τό ζήτημα τοῦ ἀγροτικοῦ προλεταριάτου πού καθημερινά μεγαλώνει σέ βάρος του καί τήν ἀπαλλοτρίωση τοῦ κλήρου του πού ἐπιβαλλόταν μέ ὅλο καί μεγαλύτερη ταχύτητα ἀπό τήν ἴδια τήν ἀνάπτυξη τῆς σύγχρονης γεωργίας καί ἀπό τό συναγωνισμό τῆς κεφαλαιοκρατικῆς καλλιέργειας τῆς γῆς.

Ὁ γάλλος χωρικός εἶχε ἐκλέξει τό Λουδοβίκο Βοναπάρτη πρόεδρο τῆς δημοκρατίας, μά τό κόμμα τῆς τάξεως δημιούργησε τή δεύτερη αὐτοκρατορία. Τί πραγματικά χρειάζεται ὁ γάλλος χωρικός, ἄρχισε νά τό δείχνει τό 1849 καί τό 1850, ὅταν ἀντιπαράταξε παντοῦ τό δήμαρχό του στόν κυβερνητικό νομάρχη, τό δάσκαλό του στόν κυβερνητικό παπά καί τόν ἑαυτό του στόν κυβερνητικό χωροφύλακα. Ὅλοι οἱ νόμοι πού ἔβγαλε τό κόμμα τῆς τάξεως τό Γενάρη καί τό Φλεβάρη τοῦ 1850 ἦταν ὁμολογημένα καταπιεστικά μέτρα ἐνάντια στούς ἀγρότες. Ὁ χωρικός ἦταν βοναπαρτικός, γιατί ἡ μεγάλη ἐπανάσταση μέ ὅλα της τά ὀφέλη γι' αὐτόν ἐνσαρκωνόταν στά μάτια του στό πρόσωπο τοῦ Ναπολέοντα. Πῶς θά μποροῦσε ἡ πλάνη αὐτή πού διαλυόταν γρήγορα στό καθεστώς τῆς δεύτερης αὐτοκρατορίας (καί πού ἀπ' αὐτή τή φύση της ἦταν ἐχθρική πρός τούς γαιοχτήμονες βουλευτές), πῶς θά μποροῦσε ἡ πρόληψη αὐτή τοῦ παρελθόντος νά ἀντέξει στήν ἔκκληση πού ἔκανε ἡ Κομμούνα πρός τά ζωτικά συμφέροντα καί τίς ἐπείγουσες ἀνάγκες τῶν ἀγροτῶν;

Οἱ γαιοχτήμονες βουλευτές ξέραν—κι αὐτός ἦταν ὁ κύριος φόβος τους—ὅτι τρεῖς μῆνες ἐλεύθερης ἐπικοινωνίας τῆς παρισινῆς Κομμούνας μέ τίς ἐπαρχίες, θά ὁδηγοῦσαν σέ μιά γενική ἀγροτική ἐξέγερση. Καί γι' αὐτό βιάστηκαν νά περιβάλουν τό Παρίσι μέ ἕναν ἀστυνομικό ἀποκλεισμό καί νά παρεμποδίσουν τό ξάπλωμα τῆς πανούκλας.

Ἄν λοιπόν ἡ Κομμούνα ἦταν ὁ ἀληθινός ἐκπρόσωπος ὅλων τῶν ὑγιῶν στοιχείων τῆς γαλλικῆς κοινωνίας καί ἑπομένως ἡ πραγματικά ἐθνική κυβέρνηση, ἦταν ταυτόχρονα καί διεθνής σ' ὅλη τή σημασία τῆς λέξης, σάν ἐργατική κυβέρνηση πού

ἦταν, σάν τολμηρός πρόμαχος τῆς ἀπελευθέρωσης τῆς ἐργασίας. Κάτω ἀπό τά μάτια τοῦ πρωσικοῦ στρατοῦ, πού εἶχε προσαρτήσει στή Γερμανία δυό γαλλικές ἐπαρχίες, ἡ Κομμούνα προσάρτησε στή Γαλλία τούς ἐργάτες ὅλου τοῦ κόσμου.

Ἡ δεύτερη αὐτοκρατορία ἦταν τό μεγάλο πανηγύρι τῆς κοσμοπολιτικῆς ἐξαπάτησης, οἱ τυχοδιῶχτες ὅλων τῶν χωρῶν ὅρμησαν στό κάλεσμά της γιά νά συμμετάσχουν στά ὄργιά της καί στήν καταλήστεψη τοῦ γαλλικοῦ λαοῦ. Ἀκόμα καί τή στιγμή αὐτή τό δεξί χέρι τοῦ Θιέρσου εἶναι ὁ Γκανέσκο, ὁ ἀχρεῖος βλάχος, καί τ' ἀριστερό του χέρι εἶναι ὁ Μαρκόβσκι, ὁ ρῶσος κατάσκοπος. Ἡ Κομμούνα ἐπέτρεψε σ' ὅλους τούς ξένους νά συμμετάσχουν στήν τιμή νά πέσουν γιά μιάν ἀθάνατη ὑπόθεση. Στό χρονικό διάστημα ἀνάμεσα στόν ἐξωτερικό πόλεμο πού χάθηκε ἐξαιτίας τῆς προδοσίας της καί στόν ἐμφύλιο πόλεμο πού τόν ἄναψε μέ τή συνωμοσία της μέ τόν ξένο εἰσβολέα, ἡ ἀστική τάξη εἶχε βρεῖ τόν καιρό νά ἐκδηλώσει τόν πατριωτισμό της, ὀργανώνοντας ἀστυνομικά κυνηγητά ἐνάντια στούς γερμανούς πού βρίσκονταν στή Γαλλία. Ἡ Κομμούνα διόρισε ἕνα γερμανό ἐργάτη ὑπουργό τῆς ἐργασίας. Ὁ Θιέρσος, ἡ ἀστική τάξη, ἡ δεύτερη αὐτοκρατορία, ξεγελοῦσαν ἀδιάκοπα τήν Πολωνία μέ θορυβώδικες ἐπαγγελίες συμπόνιας, ἐνῶ στήν πραγματικότητα τήν πρόδιναν στή Ρωσία καί ἐκτελοῦσαν τό βρωμερό ἔργο τῆς Ρωσίας. Ἡ Κομμούνα τίμησε τά ἡρωϊκά παιδιά τῆς Πολωνίας βάζοντάς τα ἐπικεφαλῆς τῶν ὑπερασπιστῶν τοῦ Παρισιοῦ. Καί γιά νά χαρακτηρίσει πέρα γιά πέρα ξεκάθαρα τή νέα ἐποχή τῆς ἱστορίας πού ἐγκαινίαζε συνειδητά, ἡ Κομμούνα γκρέμισε κάτω ἀπ' τά μάτια τῶν πρώσων νικητῶν, ἀπό τή μιά, καί τοῦ βοναπαρτικοῦ στρατοῦ πού τόν διοικοῦσαν βοναπαρτικοί στρατηγοί, ἀπό τήν ἄλλη, τό κολοσσιαῖο σύμβολο τῆς πολεμικῆς δόξας, τή στήλη τῆς Βαντόμ.

Τό μεγάλο κοινωνικό μέτρο τῆς Κομμούνας ἦταν ἡ ἴδια της ἡ ὕπαρξη, ἡ ἐργασία της. Τά εἰδικά μέτρα της μποροῦσαν μόνο νά ὑποδείξουν τήν κατεύθυνση πρός τήν ὁποία κινεῖται μιά κυβέρνηση τοῦ λαοῦ ἀπό τόν ἴδιο τό λαό. Τέτια μέτρα ἦταν ἡ κατάργηση τῆς νυχτερινῆς δουλιᾶς τῶν ἀρτεργατῶν, ἡ ἐπί ποινῆ ἀπαγόρευση τῆς συνήθειας πού εἶχαν οἱ ἐργοδότες νά ἐλαττώνουν τά μεροκάματα ἐπιβάλλοντας πρόστιμα στούς ἐργάτες τους μέ λογῆς-λογῆς προσχήματα — μιά μέθοδος ὅπου ὁ ἐργοδότης συνδυάζει στό πρόσωπό του τούς ρόλους τοῦ νομο-

θέτη, τοῦ δικαστῆ καί τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας καί ἐπιπλέον τσεπώνει τά λεφτά γιά λογαριασμό του. Ἕνα ἄλλο μέτρο αὐτοῦ τοῦ εἴδους ἦταν ἡ παράδοση ὅλων τῶν κλειστῶν ἐργαστηρίων καί ἐργοστασίων σέ συνεταιρισμούς ἐργατῶν, μέ τήν ἐπιφύλαξη ὅτι θά ἀποζημιωθοῦν, ἀδιάφορο ἄν ὁ ἐνδιαφερόμενος κεφαλαιοκράτης εἶχε δραπετεύσει ἤ εἶχε προτιμήσει νά σταματήσει τή δουλειά.

Τά οἰκονομικά μέτρα τῆς Κομμούνας, πού ἦταν θαυμάσια γιά τή φρόνηση καί τή μετριοπάθειά τους, μποροῦσαν νά περιοριστοῦν μόνο στά μέτρα πού συμβιβάζονταν μέ τήν κατάσταση μιᾶς πολιορκημένης πόλης. Μπροστά στίς τεράστιες κλεψιές πού εἶχαν κάνει σέ βάρος τῆς πόλης τοῦ Παρισιοῦ οἱ μεγάλες τραπεζιτικές ἑταιρίες καί οἱ ἐργολάβοι κάτω ἀπό τή διεύθυνση τοῦ Ὡσμάν[1]· ἡ Κομμούνα θά εἶχε ἀσύγκριτα μεγαλύτερα δικαιώματα νά δημεύσει τήν περιουσία τους ἀπό τά δικαιώματα πού εἶχε ὁ Λουδοβίκος Βοναπάρτης, ὅταν δήμευε τήν περιουσία τῆς οἰκογένειας τῶν Ὀρλεανῶν. Οἱ Χοεντζόλλερν καί οἱ ἄγγλοι ὀλιγαρχικοί, πού ἕνα μεγάλο μέρος ἀπ' τά κτήματα καί τῶν δυό προέρχονται ἀπό λεηλασίες τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας, καταγανάχτησαν φυσικά γιατί ἡ Κομμούνα εἰσέπραξε συνολικά μόνο 8.000 φράγκα ἀπό τή δήμευση τῶν ἐκκλησιαστικῶν χτημάτων.

Ἀντίθετα ἡ κυβέρνηση τῶν Βερσαλλιῶν μόλις δυνάμωσε λίγο καί πῆρε θάρρος χρησιμοποιοῦσε τά πιό βίαια μέσα ἐνάντια στήν Κομμούνα, καταργοῦσε τήν ἐλευθερία τῆς γνώμης σ' ὁλόκληρη τή Γαλλία καί ἀπαγόρευε ἀκόμα καί τίς συγκεντρώσεις τῶν ἀντιπροσώπων τῶν μεγάλων πόλεων. Ὑπόβαλε τίς Βερσαλλίες καί τήν ὑπόλοιπη Γαλλία σ' ἕνα σύστημα κατασκοπείας, πού ἦταν πολύ χειρότερη ἀπό τήν κατασκοπεία τῆς δεύτερης αὐτοκρατορίας. Μέ τούς χωροφύλακες-ἱεροεξεταστές της ἔκαιγε ὅλες τίς ἐφημερίδες πού τυπώνονταν στό Παρίσι καί ἄνοιγε ὅλα τά γράμματα πού στέλνονταν στό Παρίσι ἤ ἀπό τό Παρίσι. Στήν ἐθνοσυνέλευση καί οἱ πιό δειλές ἀπόπειρες, νά πεῖ

[1] Ὁ βαρῶνος Ὡσμάν (Haussmann) ἦταν στήν περίοδο τῆς δεύτερης αὐτοκρατορίας νομάρχης τοῦ νομοῦ τοῦ Σηκουάνα, δηλ. τῆς πόλης τοῦ Παρισιοῦ. Κάτω ἀπό τή διεύθυνσή του ἔγιναν μιά σειρά ἔργα γιά τόν ἀνακαινισμό τῆς πόλης, γιά νά διευκολυνθεῖ ἡ καταπολέμηση ἐργατικῶν ἐξεγέρσεων. (Σημείωση τοῦ Β. Ι. Λένιν στή ρωσική μετάφραση πού τή θεώρησε ὁ ἴδιος.)

κανείς μιά λέξη εὐνοϊκή γιά τό Παρίσι, πνίγονταν μέσα σέ οὐρλιαχτά μέ ἕνα τρόπο ἀνήκουστο ἀκόμα καί γιά τή «μοναδική στά χρονικά» βουλή τοῦ 1816. Ἔξω ἀπό τό Παρίσι οἱ βερσαλλιέζοι διεξήγαγαν ἕναν αἱμοχαρῆ πόλεμο, ἐνῶ μέσα στό ἴδιο τό Παρίσι δωροδοκοῦσαν καί συνωμοτοῦσαν. Δέ θά σήμαινε, λοιπόν, ὅτι ἡ Κομμούνα προδίνει ἐπαίσχυντα τήν ἀποστολή της, ἄν τηροῦσε ὅλους τούς τύπους καί τά προσχήματα τοῦ φιλελευθερισμοῦ ὅπως στούς πιό εἰρηνικούς καιρούς; Ἄν ἡ κυβέρνηση τῆς Κομμούνας ἦταν ὅμοια μέ τήν κυβέρνηση τοῦ Θιέρσου, δέ θά ὑπῆρχε λόγος νά ἀπαγορευθοῦν οἱ ἐφημερίδες τοῦ κόμματος τῆς τάξεως στό Παρίσι καί οἱ ἐφημερίδες τῆς Κομμούνας στίς Βερσαλλίες.

Ἦταν ἀλήθεια δυσάρεστο γιά τούς «γαιοχτήμονες τῆς βουλῆς» τό γεγονός ὅτι, ἀκριβῶς τή στιγμή πού δήλωναν ὅτι ὁ μόνος τρόπος γιά τή σωτηρία τῆς Γαλλίας ἦταν ἡ ἐπιστροφή στήν ἐκκλησία, ἡ ἄπιστη Κομμούνα ἀποκάλυψε τά ἰδιόμορφα μυστήρια τοῦ μοναστηριοῦ τῶν καλογριῶν τοῦ Πικπούς καί τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Λαυρέντιου[1]. Μήπως δέν ἀποτελοῦσε καυστική σάτιρα γιά τό Θιέρσο τό γεγονός ὅτι ἐνῶ αὐτός ἔδινε ἀράδα μεγαλόσταυρους στούς βοναπαρτικούς στρατηγούς σ' ἀναγνώριση τῆς μαστοριᾶς τους νά χάνουν μάχες, νά ὑπογράφουν συνθηκολογήσεις καί νά στρίβουν τσιγάρα στό Βιλχελμσχέε, ἡ Κομμούνα καθαιροῦσε καί συνελάμβανε τούς στρατηγούς της, μόλις γίνονταν ὕποπτοι ὅτι παραμελοῦσαν τά καθήκοντά τους; Μήπως τό γεγονός ὅτι ἡ Κομμούνα ἔδιωξε καί ἔδωσε διαταγή νά συλληφθεῖ ἕνα ἀπό τά μέλη της πού εἶχε καταφέρει νά τρυπώσει στήν Κομμούνα μέ ψεύτικο ὄνομα καί εἶχε κάνει παλιότερα ἔξι μέρες φυλακή στή Λυόν γιά ἁπλή χρεωκοπία—μήπως τό γεγονός αὐτό δέν ἀποτελοῦσε προμελετημένη προσβολή κατά πρόσωπο τοῦ πλαστογράφου Ζύλ Φάβρ, πού ἐξακολουθοῦσε τότε ἀκόμα νά εἶναι ὑπουργός τῶν ἐξωτερικῶν τῆς Γαλλίας, πού ἐξακολουθοῦσε τότε ἀκόμα νά πουλᾶ τή Γαλλία στό Βίσμαρκ, πού ἐξακολουθοῦσε τότε ἀκόμα νά ὑπαγορεύει διαταγές στήν ἀμίμητη βελγική κυβέρνηση; Ὅμως στήν πραγματικότητα ἡ Κομμούνα δέν ὑποστήριζε πώς ἦταν ἀλάθητη, ὅπως τό ὑποστήριζαν ὅλες, χωρίς ἐξαίρεση, οἱ παλιές κυ-

[1] Στήν ἐκκλησία τοῦ Ἅγ. Λαυρέντιου ἀνακαλύφθηκαν σκελετοί γυναικῶν, πού ἀφοῦ τίς βίασαν καλόγεροι τίς ἔθαψαν ζωντανές στά ὑπόγεια. Στό μοναστήρι τοῦ Πικπούς εἶχαν τήν ἴδια τύχη γυναῖκες πού τίς κρατοῦσαν ἐκεῖ μέ τό πρόσχημα ὅτι ἦταν τρελές. (Σημ. Σύντ.)

βερνήσεις. Δημοσίευε ὅλα τά πραχτικά τῶν συνεδριάσεων της, ἀνακοίνωνε ὅλες τίς πράξεις της, μυοῦσε τό κοινό σ' ὅλες της τίς ἀτέλειες.

Σέ κάθε ἐπανάσταση δίπλα στούς ἀληθινούς ἐκπροσώπους της προωθοῦνται καί ἄνθρωποι διαφορετικῆς κοψιᾶς. Μερικοί ἀπ' αὐτούς εἶναι οἱ ἐπιζῶντες προηγούμενων ἐπαναστάσεων πού ἔμειναν πιστοί σ' αὐτές, χωρίς κατανόηση τοῦ τωρινοῦ κινήματος, μά διατηρώντας ἀκόμα μεγάλη ἐπιροή στό λαό χάρη στή γνωστή τους τιμιότητα καί τό γνωστό τους θάρρος ἤ ἁπλῶς καί μόνο χάρη στή δύναμη τῆς παράδοσης. Ἄλλοι πάλι εἶναι ἁπλοί φωνακλάδες πού ἐπαναλαβαίνοντας χρόνια συνέχεια τίς ἴδιες στερεότυπες ἀπαγγελίες ἐνάντια στήν κυβέρνηση τῆς ἡμέρας, ἀπόχτησαν τή φήμη καθαρόαιμων ἐπαναστατῶν. Ὕστερα ἀπ' τίς 18 τοῦ Μάρτη ἐμφανίστηκαν ἐπίσης τέτιου εἴδους ἄνθρωποι καί σ' ὁρισμένες περιπτώσεις ἔπαιξαν μάλιστα σημαντικό ρόλο. Ὅσο περνοῦσε ἀπό τό χέρι τους ἐμπόδιζαν τήν πραγματική δράση τῆς ἐργατικῆς τάξης, ἀκριβῶς ὅπως ἄνθρωποι αὐτοῦ τοῦ εἴδους ἐμπόδισαν τήν πλήρη ἀνάπτυξη κάθε προηγούμενης ἐπανάστασης. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοί ἀποτελοῦν ἕνα ἀναπόφευγο κακό. Μέ τόν καιρό τούς ξεφορτώνεται κανείς, μά ἴσα-ἴσα καιρός δέ δόθηκε στήν Κομμούνα.

Ἦταν, ἀλήθεια, θαυμάσια ἡ ἀλλαγή πού εἶχε φέρει στό Παρίσι ἡ Κομμούνα! Οὔτε ἴχνος πιά ἀπό τό ἀκόλαστο Παρίσι τῆς δεύτερης αὐτοκρατορίας. Δέν ἦταν πιά τό Παρίσι τόπος συνάντησης γιά τούς βρετανούς τσιφλικάδες, τούς ἰρλανδούς ἀμπσεντηρς[1], τούς ἀμερικάνους πρώην δουλοχτῆτες καί νεόπλουτους, τούς ρώσους πρώην φεουδάρχες καί τούς μπογιάρους τῆς Βλαχίας. Δέν ἐκθέτανε πιά πτώματα στά νεκροτομεῖα γιά ἀναγνώριση, δέ γίνονταν πιά νυχτερινές διαρήξεις καί σταμάτησαν σχεδόν ὁλότελα οἱ κλοπές. Γιά πρώτη φορά ἀπό τίς μέρες τοῦ Φλεβάρη τοῦ 1848 οἱ δρόμοι τοῦ Παρισιοῦ ἤτανε πάλι πραγματικά ἀσφαλεῖς, κι αὐτό χωρίς κανενός εἴδους ἀστυνομία. «Δέν ἀκοῦμε πιά νά γίνεται λόγος — εἶπε ἕνα μέλος τῆς Κομμούνας — γιά φόνους, ληστεῖες καί ἐπιθέσεις σέ πρόσωπα. Φαίνεται πραγματικά σάν νά τράβηξε μαζί της ἡ ἀστυνομία στίς Βερσαλλίες ὅλους τούς συντηρητικούς φίλους της». Οἱ κοκότες ξαναβρῆκαν τά ἴχνη τῶν προστατῶν

[1] Ἀμπσεντηρς: (ἀπό τή λέξη absent-ἀπών): ἰρλανδοί τσιφλικάδες πού ποτέ σχεδόν δέ ζοῦσαν στά χτήματά τους. (Σημ. Σύντ.)

τους πού τό εἶχαν σκάσει, τούς ἀνθρώπους τῆς οἰκογένειας, τῆς θρησκείας καί πάνω ἀπ' ὅλα τῆς ἰδιοχτησίας. Στή θέση τους ξαναβγῆκαν στήν ἐπιφάνεια οἱ πραγματικές γυναῖκες τοῦ Παρισιοῦ — ἡρωϊκές, ἀνοιχτόκαρδες καί ἀφοσιωμένες σάν τίς γυναῖκες τῆς ἀρχαιότητας. Ἦταν τό Παρίσι πού ἐργαζόταν, πού σκεφτόταν, πού μαχόταν, πού μάτωνε, πού ἀφοσιωμένο ὅπως ἦταν στή δημιουργία μιᾶς νέας κοινωνίας, ξεχνοῦσε σχεδόν τούς κανίβαλους πού βρίσκονταν ἔξω ἀπό τίς πύλες του, πού ἀχτινοβολοῦσε μέσα στόν ἐνθουσιασμό τῆς ἱστορικῆς του πρωτοβουλίας.

Καί τώρα σέ σύγκριση μέ τό νέο αὐτόν κόσμο στό Παρίσι, ἄς δοῦμε τόν παλιό κόσμο στίς Βερσαλλίες — τή σύναξη τούτη τῶν βρυκολάκων ὅλων τῶν πεθαμένων καθεστώτων, τῶν νομιμοφρόνων καί ὀρλεανικῶν πού μέ ἀπληστεία περίμεναν νά καταβροχθίσουν τό πτῶμα τοῦ ἔθνους — μέ μιά οὐρά ἀπό προκατακλυσμιαίους ρεπουμπλικάνους, πού μέ τήν παρουσία τους καί μόνο στή συνέλευση ἐπιδοκίμαζαν τήν ἐξέγερση τῶν δουλοχτητῶν, πού γιά τή διατήρηση τῆς κοινοβουλευτικῆς τους δημοκρατίας στήριζαν τίς ἐλπίδες τους στή ματαιοδοξία τοῦ γέρο Φασουλῆ πού βρισκόταν ἐπικεφαλῆς τῆς κυβέρνησης καί πού γελοιογραφοῦσαν τό 1789 κάνοντας τίς φαντασματικές τους συνελεύσεις στό Ζέ ντέ Πώμ[1]. Νάτην λοιπόν ἡ ἐθνοσυνέλευση αὐτή πού ἐκπροσωποῦσε καθετί τό νεκρό στή Γαλλία καί πού μονάχα τά σπαθιά τῶν στρατηγῶν τοῦ Λουδοβίκου Βοναπάρτη τή στύλωσαν φαινομενικά στή ζωή. Τό Παρίσι ἦταν ὅλο ἀλήθεια, οἱ Βερσαλλίες ὅλο ψέμα, καί τό ψέμα αὐτό τό διαλαλοῦσε τό στόμα τοῦ Θιέρσου.

Ὁ Θιέρσος λέει σέ μιά ἀντιπροσωπεία ἀπό δημάρχους τοῦ νομοῦ Σηκουάνα-Οὐάζ: «Μπορεῖτε νά βασίζεστε στό λόγο μου, ποτέ δέν τόν ἀθέτησα!» Στήν ἴδια τή συνέλευση λέει ὅτι: «εἶναι ἡ πιό ἐλεύθερα ἐκλεγμένη καί ἡ πιό φιλελεύθερη βουλή πού εἶχε ποτέ ἡ Γαλλία». Στόν παρδαλό στρατό του λέει ὅτι: εἶναι «τό καμάρι τοῦ κόσμου, καί ὁ ὡραιότερος στρατός πού εἶχε ποτέ ἡ Γαλλία». Στίς ἐπαρχίες λέει ὅτι εἶναι παραμύθια ὁ βομβαρδισμός τοῦ Παρισιοῦ καί ὅτι: «ἄν ρίχτηκαν μερικές κανονιές, αὐτό δέν ἔγινε ἀπό τό στρατό τῶν Βερσαλλιῶν, μά

[1] Αἴθουσα γιά τό παιχνίδι τῆς μπάλλας, ὅπου ἡ ἐθνοσυνέλευση τοῦ 1789 εἶχε πάρει τίς περίφημες ἀποφάσεις της. (Σημείωση στή γερμανική ἔκδοση τοῦ 1871).

ἀπό μερικούς στασιαστές πού προσπαθοῦσαν νά κάνουν τόν κόσμο νά πιστέψει ὅτι πολεμᾶνε, ἐνῶ δέν τολμᾶνε νά ξεμυτίσουν πουθενά». Κι ὕστερα λέει πάλι στίς ἐπαρχίες ὅτι «τό πυροβολικό τῶν Βερσαλλιῶν δέ βομβαρδίζει τό Παρίσι μά μονάχα τό κανονιοβολεῖ». Στόν ἀρχιεπίσκοπο τοῦ Παρισιοῦ λέει ὅτι εἶναι καθαρό ψέμα οἱ ἐκτελέσεις καί τά κατασταλτικά μέτρα (!) πού ἀποδίδονται στά στρατεύματα τῶν Βερσαλλιῶν. Στό Παρίσι λέει ὅτι σκοπεύει μονάχα «νά τό λυτρώσει ἀπό τούς ἀπαίσιους τυράννους του πού τό καταπιέζουν» καί ὅτι στήν πραγματικότητα τό Παρίσι τῆς Κομμούνας δέν εἶναι παρά «μιά χούφτα ἀπό ἐγκληματίες».

Τό Παρίσι τοῦ Θιέρσου δέν ἦταν τό πραγματικό Παρίσι τοῦ «χυδαίου ὄχλου», μά ἕνα Παρίσι-φάντασμα, τό Παρίσι τῶν λιποταχτῶν, τό Παρίσι τῶν ἀρσενικῶν καί θηλυκῶν θαμώνων τῶν βουλεβάρτων — τό πλούσιο, τό κεφαλαιοκρατικό, τό χρυσωμένο, τό ἀκαμάτικο Παρίσι, πού κατάκλυζε τώρα μέ τούς λακέδες του, μέ τούς τυχοδιῶχτες του, μέ τή φιλολογική του γυφτοσυμμορία καί μέ τίς κοκότες του τίς Βερσαλλίες, τό Σέν Ντενίς, τό Ρυέϊγ καί τό Σέν Ζερμαίν, τό Παρίσι γιά τό ὁποῖο ὁ ἐμφύλιος πόλεμος ἦταν ἁπλῶς ἕνα εὐχάριστο διάλειμα, πού παρακολουθοῦσε τή διεξαγωγή τῆς μάχης μέ τά κιάλια, πού μετροῦσε τίς κανονιές καί πού ὁρκιζόταν στήν τιμή του καί στήν τιμή τῶν πορνῶν του, ὅτι ἡ παράσταση ἦταν πολύ καλύτερα ἀνεβασμένη ἀπ' ὅτι γινόταν συνήθως στό θέατρο τῆς Πόρτ-Σαίν-Μαρτέν. Οἱ ἄνδρες πού ἔπεφταν, πέθαιναν πραγματικά, οἱ κραυγές τῶν πληγωμένων δέν ἦταν ψεύτικες καί, ἀκόμα, πόσο κοσμοϊστορική ἦταν ὅλη ἡ ὑπόθεση!

Αὐτό εἶναι τό Παρίσι τοῦ κ. Θιέρσου, ἀκριβῶς ὅπως οἱ πρόσφυγες τοῦ Κομπλέντς[1] ἦταν ἡ Γαλλία τοῦ κ. Καλόν*.

IV

Ἡ πρώτη ἀπόπειρα τῆς συνωμοσίας τῶν δουλοχτητῶν νά τσακίσουν τό Παρίσι βάζοντας τούς πρώσους νά τό καταλά-

[1] Κομπλέντς: πόλη τῆς Γερμανίας, τό κέντρο τῶν εὐγενῶν ἀντεπαναστατῶν προσφύγων τόν καιρό τῆς μεγάλης γαλλικῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης τοῦ 1789. (Σημ. Σύντ.)

* Κάρολος-Ἀλέξανδρος ντέ Καλόν (1734-1802): ὑπουργός τῶν οἰκονομικῶν ἐπί Λουδοβίκου XVI καί ἀρχηγός τῶν φυγάδων ἀντεπαναστατῶν στό Κομπλέντς τόν καιρό τῆς γαλλικῆς ἀστικῆς ἐπαναστασης. (Σημ. Μετ.)

βουν ναυάγησε ἐξαιτίας τῆς ἄρνησης τοῦ Βίσμαρκ. Ἡ δεύτερη ἀπόπειρα τῆς 18 τοῦ Μάρτη ἔληξε μέ τήν ἧττα τοῦ στρατοῦ καί μέ τή φυγή τῆς κυβέρνησης στίς Βερσαλλίες ὅπου ὑποχρεώθηκε νά τήν ἀκολουθήσει ὅλη ἡ διοικητική μηχανή. Ὁ Θιέρσος καμωνόταν ὅτι διαπραγματεύεται τήν εἰρήνη μέ τό Παρίσι, καί κέρδιζε καιρό γιά νά προετοιμάσει τόν πόλεμο ἐνάντια στό Παρίσι. Ἀπό ποῦ ὅμως νά βρεῖ στρατό; Τά λείψανα τῶν συνταγμάτων τοῦ ταχτικοῦ στρατοῦ ἦταν ἀριθμητικά λίγα καί οἱ διαθέσεις τους δέν ἦταν σίγουρες. Ἡ ἐπείγουσα ἔκκλησή του πρός τίς ἐπαρχίες νά τρέξουν νά ἐνισχύσουν τίς Βερσαλλίες μέ τίς ἐθνοφυλακές τους καί μέ ἐθελοντές, συνάντησε τήν ἀνοιχτή ἄρνησή τους. Μόνο ἡ Βρεττάνη ἔστειλε μιά χούφτα σουάνους πού πολέμησαν κάτω ἀπό λευκή σημαία, μέ τήν καρδιά τοῦ Ἰησοῦ κεντημένη πάνω σέ ἄσπρο ὕφασμα στό στῆθος καί πού πολέμησαν μέ τήν ἰαχή «Vive le roi!» («ζήτω ὁ βασιλιάς!»). Ὁ Θιέρσος ἀναγκάστηκε λοιπόν νά συγκεντρώσει στά βιαστικά ἕνα παρδαλό στίφος ἀπό ναῦτες, πεζοναῦτες, ζουάβους τοῦ πάπα, χωροφύλακες τοῦ Βαλαντέν, ἀστυφύλακες καί χαφιέδες τοῦ Πιετρί. Ὡστόσο, ὁ στρατός αὐτός θά ἦταν γελοία ἀνεπαρκής χωρίς τούς αὐτοκρατορικούς αἰχμαλώτους πολέμου πού ὁ Βίσμαρκ τούς ἄφηνε κατά δόσεις, ἴσα-ἴσα τόσους, ὅσοι χρειάζονταν γιά νά διατηρεῖ τόν ἐμφύλιο πόλεμο καί νά κρατᾶ τήν κυβέρνηση τῶν Βερσαλλιῶν σέ δουλική ἐξάρτηση ἀπό τήν Πρωσία. Καί στήν πορεία τοῦ πολέμου αὐτοῦ χρειάστηκε ἡ ἀστυνομία τῶν Βερσαλλιῶν νά ἐπιβλέπει τό στρατό τῶν Βερσαλλιῶν, ἐνῶ οἱ χωροφύλακες ἔπρεπε νά τόν παρασέρνουν ἐκθέτοντας τόν ἑαυτό τους παντοῦ σ' ὅλα τά ἐπικίνδυνα σημεῖα. Τά φρούρια πού ἔπεφταν δέν παίρνονταν, ἀλλά ἀγοράζονταν. Ὁ ἡρωϊσμός τῶν κομμουνάρων ἔπεισε τό Θιέρσο ὅτι ἡ ἀντίσταση τοῦ Παρισιοῦ δέ μποροῦσε νά σπάσει μέ τή δική του στρατηγική μεγαλοφυΐα καί μέ τίς ξιφολόγχες πού εἶχε στή διάθεσή του.

Ταυτόχρονα οἱ σχέσεις του μέ τίς ἐπαρχίες γίνονταν ὁλοένα καί πιό δύσκολες. Οὔτε ἕνα χαιρετιστήριο ἐπιδοκιμασίας δέν ἦρθε στίς Βερσαλλίες γιά νά χαροποιήσει τό Θιέρσο καί τούς «γαιοχτήμονες βουλευτές» του. Γινόταν ἀκριβῶς τό ἀντίθετο. Ἀπ' ὅλες τίς πλευρές κατέφθαναν ἀντιπροσωπεῖες καί μηνύματα πού ζητοῦσαν σέ ὕφος κάθε ἄλλο παρά εὐγενικό τή συμφιλίωση μέ τό Παρίσι πάνω στή βάση τῆς χωρίς διφορού-

μενα ἀναγνώρισης τῆς δημοκρατίας, τῆς κατοχύρωσης τῶν ἐλευθεριῶν τῆς Κομμούνας καί τῆς διάλυσης τῆς ἐθνοσυνέλευσης πού ἡ ἐντολή της εἶχε λήξει. Καί κατέφθαναν σέ τέτιο ἀριθμό, πού ὁ Ντυφόρ, ὁ ὑπουργός τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θιέρσου, στήν ἐγκύκλιό του τῆς 23 τοῦ 'Απρίλη πρός τούς εἰσαγγελεῖς τούς διέταξε νά θεωροῦν τό «σύνθημα τῆς συμφιλίωσης» σάν ἔγκλημα. Ὡστόσο, ὁ Θιέρσος, ἔχοντας ὑπόψη τήν ἀπελπιστική προοπτική γιά τήν ἐκστρατεία του ἀποφάσισε ν' ἀλλάξει τήν ταχτική του καί ὅρισε νά διεξαχθοῦν δημοτικές καί κοινοτικές ἐκλογές σ' ὁλόκληρη τή χώρα γιά τίς 30 τοῦ 'Απρίλη, μέ βάση τή νέα δημοτική καί κοινοτική νομοθεσία, πού τήν εἶχε ὑπαγορεύσει ὁ ἴδιος στήν ἐθνοσυνέλευση. 'Αλλοῦ μέ τίς ραδιουργίες τῶν νομαρχῶν του καί ἀλλοῦ μέ τόν ἐκφοβισμό τῆς ἀστυνομίας του ἦταν ὁλότελα σίγουρος πώς ἡ ἐτυμηγορία τῶν ἐπαρχιῶν θά ἔδινε στήν ἐθνοσυνέλευση τήν ἠθική ἐκείνη δύναμη πού δέν τήν εἶχε ποτέ καί ὅτι θά ἔπαιρνε ἀπό τίς ἐπαρχίες τήν ὑλική δύναμη πού χρειαζόταν γιά νά καταχτήσει τό Παρίσι.

'Ο Θιέρσος ἀπό τήν ἀρχή κιόλας θεώρησε ἀναγκαῖο νά συμπληρώσει μέ μιά μικρή κωμωδία συμφιλίωσης, πού προοριζόταν νά ἐξυπηρετήσει πολλούς σκοπούς, τό ληστρικό του πόλεμο ἐνάντια στό Παρίσι, πού τόν ἐξυμνοῦσε στά ἀνακοινωθέντα του καί τίς προσπάθειες τῶν ὑπουργῶν του νά ἐγκαθιδρύσουν σ' ὅλη τή Γαλλία ἕνα νέο τρομοκρατικό καθεστώς. Σκοπός της ἦταν νά ἐξαπατήσει τίς ἐπαρχίες, νά τραβήξει μέ τό μέρος του τή μεσαία τάξη τοῦ Παρισιοῦ καί πρίν ἀπ' ὅλα νά δόσει στούς δῆθεν δημοκρατικούς τῆς ἐθνοσυνέλευσης τήν εὐκαιρία νά κρύψουν τήν προδοσία τους ἐνάντια στό Παρίσι, πίσω ἀπό τήν πίστη τους στό Θιέρσο. Στίς 21 τοῦ Μάρτη, ὅταν δέν εἶχε ἀκόμα στρατό, εἶχε δηλώσει στήν ἐθνοσυνέλευση: «ὅ,τι κι ἄν γίνει, ἐγώ δέ θά στείλω στρατό στό Παρίσι». Στίς 27 τοῦ Μάρτη σηκώθηκε ξανά καί εἶπε: «Βρῆκα τή δημοκρατία σάν τετελεσμένο γεγονός καί εἶμαι σταθερά ἀποφασισμένος νά τή διατηρήσω». Στήν πραγματικότητα, ἐν ὀνόματι τῆς δημοκρατίας κατέστειλε τήν ἐπανάσταση στή Λυόν καί στή Μασσαλία[1], ἐνῶ τά οὐρλιαχτά τῶν «γαιοχτημόνων βουλευτῶν» του δέν ἄφηναν νά ἀκουστεῖ οὔτε ἡ λέξη «δημοκρατία» κάθε φορά πού τήν ἀνάφερνε κανείς στίς Βερσαλλίες. Ὕστερα ἀπ' αὐτό τό ἀνδραγάθημα μετρίασε τό «τετελεσμένο γεγονός» σ' ἕνα ὑποθετικό γεγονός. Οἱ πρίγκιπες τῆς 'Ορλεάνης, πού τούς εἶχε φυγαδέψει προσεχτικά ἀπό τό Μπορντώ μποροῦσαν τώρα νά ραδιουργοῦν στό Ντρέ παραβιάζοντας ἀνοιχτά τό νόμο. Οἱ παραχωρήσεις πού ὑποσχόταν ὁ Θιέρσος στίς ἀτέλειωτες συναντήσεις του μέ τούς ἀντιπροσώπους τοῦ Παρισιοῦ καί τῶν ἐπαρχιῶν — παρ' ὅλο πού διαρκῶς ἄλλαζαν τόνο καί χρῶμα — κατάληγαν πάντα σέ ἕνα πράγμα, ὅτι κατά τά προβλεπόμενα ἡ ἐκδίκησή του θά περιοριστεῖ ἐνάντια στή «χούφτα τῶν ἐγκληματιῶν πού εἶχαν συμμετάσχει στή δολοφονία τοῦ Λεκόντ καί τοῦ Κλεμάν Τομά», μέ τόν ὅρο ἐννοεῖται ὅτι τό Παρίσι καί ἡ Γαλλία θά δεχόταν νά ἀναγνωρίσει ἀνεπιφύλαχτα τόν ἴδιο τόν κύριο Θιέρσο σάν τήν καλύτερη δυνατή δημοκρατία, ἀκριβῶς ὅπως εἶχε κάνει τό 1830 μέ τό Λουδοβίκο Φίλιππο. Μά κι αὐτές τίς παραχωρήσεις ὄχι μόνο φρόντισε νά τίς κάνει ἀμφίβολες μέ τίς ἐπίσημες ἐξηγήσεις πού οἱ ὑπουργοί του ἔδοσαν σχετικά μ' αὐτές στήν ἐθνοσυνέλευση. Ὄχι, εἶχε ἀκόμα καί τόν Ντυφόρ του γιά νά δρᾶ. 'Ο Ντυφόρ, αὐτός ὁ παλιός ὀρλεανικός δικηγόρος, ἦταν κάθε φορά ὁ ἀνώτατος δικαστής τῆς κατάστασης πολιορκίας, τόσο σήμερα τό 1871, ἐπί Θιέρσου, ὅσο καί τό 1839, ἐπί Λουδοβίκου Φιλίππου καί τό 1849 ἐπί προεδρίας τοῦ Λουδοβίκου Βοναπάρτη. Ὅταν ἦταν ἔξω ἀπ' τήν κυβέρνηση πλούτιζε κάνοντας τό συνήγορο τῶν κεφαλαιοκρατῶν τοῦ Παρισιοῦ καί ἀποχτοῦσε πολιτικό κεφάλαιο συνηγορώντας ἐνάντια στούς νόμους πού εἶχε ὁ ἴδιος θεσπίσει. Μή μένοντας τώρα ἱκανοποιημένος μέ τό ὅτι πέρασε στά βιαστικά ἀπό τήν ἐθνοσυνέλευση μιά σειρά ἀπό καταπιεστικούς νόμους, πού ὕστερα ἀπ' τήν πτώση τοῦ Παρισιοῦ θά ἐξάλειφαν καί τά τελευταῖα ὑπολείμματα τῆς δημοκρατικῆς ἐλευθερίας στή Γαλλία, προανάγγειλε καί τήν τύχη τοῦ Παρισιοῦ, συντομεύοντας τή διαδικασία τῶν στρατοδικείων — πού κατά τή γνώμη του ἦταν πολύ ἀργή — καί δημοσίευσε ἕνα νέο δρακόντειο νόμο γιά τίς ἐξορίες. 'Η ἐπανάσταση τοῦ 1848, καταργώντας τή θανατική ποινή γιά πολιτικά ἐγκλήματα, τήν ἀντικατάστησε μέ τήν ἐξορία. 'Ο Λουδοβίκος Βοναπάρτης δέν εἶχε τολμήσει, τουλάχιστο ἀνοιχτά, νά ἐπαναφέρει τό καθεστώς τῆς λαιμητόμου. 'Η «βουλή τῶν γαιοχτημόνων», πού δέν τολμοῦσε καί νά ὑποστη-

[1] Λίγες μέρες ὕστερα ἀπό τίς 18 τοῦ Μάρτη 1871 στή Λυόν καί τήν Μασσαλία ξέσπασαν ἐπαναστατικές ἐξεγέρσεις μέ σκοπό τήν ἀνακήρυξη τῆς Κομμούνας. Τό κίνημα αὐτό καταπνίγηκε ἀπό τήν κυβέρνηση τοῦ Θιέρσου. (Σημ. Σύντ.)

ρίξει ἀκόμα ὅτι οἱ παριζιάνοι δέν ἦταν στασιαστές, ἀλλά δολοφόνοι, ἀναγκάστηκε γι' αὐτό νά περιορίσει τήν προεξοφλημένη ἐκδίκηση ἐνάντια στό Παρίσι στό νέο κώδικα τοῦ Ντυφόρ γιά τίς ἐξορίες. Κάτω ἀπ' ὅλες αὐτές τίς συνθῆκες θά ἦταν ἀδύνατο στό Θιέρσο νά συνεχίσει τόσον καιρό τή συμφιλιωτική κωμωδία του, ἄν ἡ κωμωδία αὐτή δέν προκαλοῦσε, ὅπως τό ἐπιδίωκε, τά λυσασμένα οὐρλιαχτά τῶν «γαιοχτημένων βουλευτῶν» πού τό μυρηκαστικό μυαλό τους δέ μποροῦσε νά καταλάβει οὔτε τό παιχνίδι, οὔτε τήν ἀνάγκη τῆς ὑποκρισίας του, τῆς ὑπουλότητάς του καί τῆς ἀναβλητικότητάς του.

Ἐν ὄψει τῶν ἐπικείμενων δημοτικῶν ἐκλογῶν τῆς 30 τοῦ Ἀπρίλη, ὁ Θιέρσος ἔπαιξε στίς 29 τοῦ Ἀπρίλη μιά ἀπό τίς μεγαλύτερες συμφιλιωτικές σκηνές του. Μέσα σ' ἕνα χείμαρο αἰσθηματικῆς ρητορείας ἀναφώνησε ἀπ' τό βῆμα τῆς ἐθνοσυνέλευσης: «Ἡ μόνη συνωμοσία πού ὑπάρχει ἐνάντια στή δημοκρατία εἶναι ἡ συνωμοσία τοῦ Παρισιοῦ, πού μᾶς ἀναγκάζει νά χύνουμε γαλλικό αἷμα. Τό λέω καί τό ἐπαναλαβαίνω: Φροντίστε νά πέσουν τά ἀνόσια αὐτά ὅπλα ἀπ' τά χέρια πού τά κρατοῦν καί ἡ τιμωρία θά σταματήσει ἀμέσως μέ μιά πράξη εἰρηνική, ἀπ' τήν ὁποία θά ἀποκλειστεῖ μόνον ὁ μικρός ἀριθμός τῶν ἐγκληματιῶν». Στίς λυσασμένες διακοπές τῶν «γαιοχτημόνων βουλευτῶν» ἀπάντησε: «Κύριοι, πῆτε μου σᾶς παρακαλῶ θερμά, μήπως ἔχω ἄδικο; Μήπως λυπᾶστε πραγματικά πού μπόρεσα νά πῶ τήν ἀλήθεια, ὅτι οἱ ἐγκληματίες εἶναι μόνο μιά χούφτα; Μήπως δέν εἶναι εὐτύχημα ὅτι μέσα σ' ὅλη τή συμφορά μας οἱ ἄνθρωποι πού στάθηκαν ἱκανοί νά χύσουν τό αἷμα τοῦ Κλεμάν Τομά καί τοῦ στρατηγοῦ Λεκόντ δέν ἀποτελοῦν παρά σπάνιες ἐξαιρέσεις;»

Ἡ Γαλλία ὅμως δέν ἄκουσε τήν ἀγόρευση αὐτή μέ τήν ὁποία ὁ Θιέρσος κολακευόταν ὅτι κατάφερε νά ψάλει ἕνα κοινοβουλευτικό τραγοῦδι σειρήνων. Ἀπό τούς 700.000 δημοτικούς συμβούλους πού βγῆκαν στίς 35.000 κοινότητες πού εἶχαν ἀπομείνει ἀκόμα στή Γαλλία, οἱ συνασπισμένοι νομιμόφρονες, ὀρλεανικοί καί βοναπαρτικοί δέν πῆραν οὔτε 8.000. Οἱ συμπληρωματικές ἐκλογές πού ἀκολούθησαν ἦταν ἀκόμα πιό ἐχθρικές. Ἔτσι ἡ ἐθνοσυνέλευση ἀντί νά πάρει ἀπό τίς ἐπαρχίες τήν ὑλική δύναμη πού τόσο τῆς χρειαζόταν, ἔχασε κι αὐτή τήν τελευταία της ἀξίωση γιά ἠθική ἰσχή: δηλαδή τήν ἀξίωση ὅτι ἀποτελεῖ τήν ἔκφραση τοῦ γενικοῦ ἐκλογικοῦ δικαιώματος τῆς Γαλλίας. Γιά νά ὁλοκληρωθεῖ ἡ ἧττα, τά νεοεκλεγμένα δημοτικά συμβούλια ὅλων τῶν πόλεων τῆς Γαλλίας ἀπείλησαν ἀνοιχτά τή σφετεριστική συνέλευση τῶν Βερσαλλιῶν μέ μιά ἀντισυνέλευση στό Μπορντώ.

Τότε ἔφτασε γιά τό Βίσμαρκ ἡ στιγμή πού τήν περίμενε ἀπό πολύν καιρό γιά νά ἐπέμβει ἀποφασιστικά. Διέταξε μέ τόνο κυρίαρχου τό Θιέρσο νά στείλει ἀμέσως πληρεξούσιους στή Φρανκφούρτη γιά τό ὁριστικό κλείσιμο τῆς εἰρήνης. Ὑπακούοντας ταπεινά στό κάλεσμα τοῦ κυρίου καί ἀφέντη του ὁ Θιέρσος βιάστηκε νά στείλει τό δοκιμασμένο ἔμπιστό του Ζύλ Φάβρ καί γιά βοηθό του τόν Πουγέ-Κερτιέ. Ὁ Πουγέ-Κερτιέ, ἕνας «ἐπιφανής» ἐργοστασιάρχης-νηματουργός τῆς Ρουένης, ἕνας φλογερός καί ἀκόμα δουλικός ὀπαδός τῆς δεύτερης αὐτοκρατορίας, δέν εἶχε ποτέ του βρεῖ τίποτα τό ἐπιλήψιμο στήν αὐτοκρατορία, ἐκτός ἀπό τήν ἐμπορική της σύμβαση μέ τήν Ἀγγλία, πού ζημίωνε τά συμφέροντά του σάν ἐργοστασιάρχη. Μόλις ἐγκαταστάθηκε στό Μπορντώ σάν ὑπουργός τῶν οἰκονομικῶν τοῦ Θιέρσου, κατηγόρησε ἀμέσως τήν «ἀνίερη» αὐτή σύμβαση, ἔκανε τόν ὑπαινιγμό ὅτι θ' ἀκυρωθεῖ σύντομα κι εἶχε ἀκόμα τήν ἀναίδεια, (ἄν καί ἀνώφελα, γιατί λογάριαζε χωρίς τόν Βίσμαρχ) νά προσπαθήσει νά ξαναεπιβάλει ἀμέσως τούς παλιούς προστατευτικούς δασμούς ἐνάντια στήν Ἀλσατία, ὅπου, ὅπως ἔλεγε, δέν τόν ἐμπόδιζαν ἀκόμα προηγούμενες διεθνεῖς συμβάσεις. Μήπως ὁ ἄνθρωπος αὐτός, πού θεωροῦσε τήν ἀντεπανάσταση σάν ἕνα μέσο γιά νά κατεβάσει τά μεροκάματα στή Ρουένη καί τήν παραχώρηση γαλλικῶν ἐπαρχιῶν σάν μέσο γιά νά ἀνεβάσει τήν τιμή τῶν ἐμπορευμάτων του στή Γαλλία—μήπως ὁ ἄνθρωπος αὐτός δέν ἦταν ἀπό τά πρίν ἐνδεδειγμένος νά γίνει ὁ ἀντάξιος συνεταῖρος τοῦ Ζύλ Φάβρ στήν τελευταία του προδοσία, πού ἐπιστεγάζει ὅλο του τό ἔργο;

Ὅταν ἔφτασε τό ἐξαίρετο αὐτό ζευγάρι τῶν πληρεξούσιων ἀντιπροσώπων στή Φρανκφούρτη ὁ Βίσμαρχ τούς ἀποπῆρε μέ τό πρόσταγμα: Εἴτε παλινόρθωση τῆς αὐτοκρατορίας, εἴτε ἀνεπιφύλαχτη ἀποδοχή τῶν δικῶν μου ὅρων εἰρήνης! Οἱ ὅροι αὐτοί περιεῖχαν τή συντόμευση τῶν προθεσμιῶν πληρωμῆς γιά τίς πολεμικές ἀποζημιώσεις καί τή διαρκῆ κατοχή τῶν φρουρίων τοῦ Παρισιοῦ ἀπό τά πρωσικά στρατεύματα, ἕως ὅτου ὁ Βίσμαρχ νά θεωρήσει ὅτι εἶναι ἱκανοποιημένος ἀπ' τήν κατάσταση τῶν πραγμάτων στή Γαλλία — ἔτσι ἡ Πρωσία ἀναγνωριζόταν ἀνώτατος διαιτητής στίς ἐσωτερικές ὑποθέσεις τῆς

Γαλλίας! Σ' αντάλλαγμα προσφερόταν ν' αφήσει ελεύθερο γιά τήν εξόντωση τοῦ Παρισιοῦ, τόν αιχμαλωτισμένο στρατό τοῦ Βοναπάρτη καί νά τόν ενισχύσει ἄμεσα μέ τά στρατεύματα τοῦ αὐτοκράτορα Γουλιέλμου. Καί σάν ἐγγύηση ὅτι θά κρατήσει τό λόγο του ἐξάρτησε τήν πληρωμή τῆς πρώτης δόσης τῶν ἀποζημιώσεων ἀπό τήν «εἰρήνευση» τοῦ Παρισιοῦ. Φυσικά ὁ Θιέρσος καί οἱ πληρεξούσιοί του κατάπιανε μέ ἀπληστία ἕνα τέτιο δόλωμα. Ὑπογράψανε στίς 10 τοῦ Μάη τή συνθήκη εἰρήνης καί στίς 21 τοῦ Μάη φρόντισαν κιόλας νά τήν ἐπικυρώσει ἡ ἐθνοσυνέλευση τῶν Βερσαλλιῶν.

Στό διάστημα ἀνάμεσα στήν ὑπογραφή τῆς εἰρήνης καί στόν ἐρχομό τῶν βοναπαρτικῶν αἰχμαλώτων, ὁ Θιέρσος αἰσθανόταν τόν ἑαυτό του τόσο περισσότερο ὑποχρεωμένο νά ξαναρχίσει τήν συμφιλιωτική του κωμωδία, πού τά δημοκρατικά τσιράκια του εἶχαν ἀνάγκη ἀπό ἕνα πρόσχημα γιά νά κάνουν τά στραβά μάτια μπροστά στίς προετοιμασίες γιά τή σφαγή τοῦ Παρισιοῦ. Ἀκόμα καί στίς 8 τοῦ Μάη ἀπάντησε σέ μιά ἀντιπροσωπεία ἀπό συμφιλιωτές τῆς μεσαίας τάξης: «Μόλις ἀποφασίσουν οἱ στασιαστές νά συνθηκολογήσουν, γιά μιά ὁλόκληρη βδομάδα οἱ πόρτες τοῦ Παρισιοῦ θά μείνουν ὀρθάνοιχτες γιά ὅλους, ἐκτός ἀπ' τούς δολοφόνους τῶν στρατηγῶν Κλεμάν Τομά καί Λεκόντ».

Λίγες μέρες ἀργότερα, ὅταν οἱ «γαιοχτήμονες βουλευτές» τόν ἐρώτησαν σέ ἔντονο ὕφος γιά τήν ὑπόσχεση πού ἔδωσε, ἀρνήθηκε κάθε ἐξήγηση, ἔκανε ὅμως τήν παρακάτω χαρακτηριστική νύξη: «Σᾶς λέω ὅτι ἀνάμεσά σας ὑπάρχουν ἄνθρωποι ἀνυπόμονοι πού βιάζονται πάρα πολύ. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοί πρέπει νά περιμένουν ἄλλες ὀχτώ μέρες. Ὅταν περάσουν αὐτές οἱ ὀχτώ μέρες δέ θά ὑπάρχει πιά κίνδυνος καί τό καθῆκον θά εἶναι ἀνάλογο μέ τό θάρρος τους καί τίς ἱκανότητές τους». Μόλις ὁ Μάκ-Μαόν εἶναι σέ θέση νά τόν βεβαιώσει ὅτι μπορεῖ σύντομα νά μπεῖ στό Παρίσι, ὁ Θιέρσος δήλωσε στήν ἐθνοσυνέλευση ὅτι «θά μπεῖ στό Παρίσι μέ τό ν ό μ ο στά χέρια καί θά ζητήσει πλήρη ἐξιλασμό ἀπό τούς ἄθλιους πού εἶχαν θυσιάσει τή ζωή στρατιωτῶν καί εἶχαν καταστρέψει δημόσια μνημεῖα». Ὅταν πλησίαζε ἡ στιγμή τῆς ἀπόφασης εἶπε στήν ἐθνοσυνέλευση: «Θά εἶμαι ἀνελέητος». Γιά τό Παρίσι, εἶπε ὅτι βγῆκε ἡ καταδικαστική του ἀπόφαση, καί γιά τούς βοναπαρτικούς ληστές του, ὅτι εἶχαν τήν ἄδεια τοῦ κράτους νά ἐκδικηθοῦν μέ τήν ψυχή τους τό Παρίσι. Τέλος, ὅταν στίς 21 τοῦ Μάη ἡ προδοσία ἄνοιξε τίς

πόρτες τοῦ Παρισιοῦ στό στρατηγό Ντουαί, ὁ Θιέρσος ἀποκάλυπτε στίς 22 τοῦ Μάη στούς «γαιοχτήμονες βουλευτές» του, τό «σκοπό» τῆς συμφιλιωτικῆς του κωμωδίας, πού τήν εἶχαν παρανοήσει τόσο ἐπίμονα: «Σᾶς εἶπα λίγες μέρες προτήτερα ὅτι πλησιάζαμε σ τ ό σ κ ο π ό, σήμερα ἔρχομαι νά σᾶς πῶ ὅτι φτάσαμε σ τ ό σ κ ο π ό. Ἡ νίκη τῆς τάξεως, τῆς δικαιοσύνης καί τοῦ πολιτισμοῦ κερδήθηκε ἐπιτέλους».

Μάλιστα, αὐτή ἦταν ἡ νίκη. Ὁ πολιτισμός καί ἡ δικαιοσύνη τοῦ ἀστικοῦ καθεστῶτος ξεπροβάλλουν στό ἀληθινό δυσοίωνο φῶς του κάθε φορά πού στό καθεστώς αὐτό οἱ σκλάβοι καί οἱ εἵλωτες ξεσηκώνονται ἐνάντια στούς ἀφεντάδες τους. Τότε αὐτός ὁ πολιτισμός καί αὐτή ἡ δικαιοσύνη φανερώνονται σάν ἀπροκάλυπτη ἀγριότητα καί ἄνομη ἐκδίκηση. Κάθε νέα κρίση στήν ταξική πάλη ἀνάμεσα στό σφετεριστή καί στόν παραγωγό τοῦ πλούτου φανερώνει ἀκόμα πιό χτυπητά τό γεγονός αὐτό. Ἀκόμα καί οἱ ὠμότητες τῶν ἀστῶν τόν Ἰούνη τοῦ 1848 ὠχριοῦν μπρός στήν ἀνείπωτη προστυχιά τοῦ 1871. Ἡ ἡρωϊκή αὐτοθυσία μέ τήν ὁποία ἐξακολουθοῦσε νά πολεμᾶ ὁ πληθυσμός τοῦ Παρισιοῦ—ἄνδρες, γυναῖκες καί παιδιά—ὀχτώ ὁλόκληρες μέρες ὕστερα ἀπ' τήν εἴσοδο τῶν βερσαλλιέρων ἀντανακλᾶ τόσο πολύ τό μεγαλεῖο τῆς ὑπόθεσής τους, ὅπως καί οἱ χτηνώδεις πράξεις τοῦ στρατοῦ ἀντανακλοῦν τό ἔμφυτο πνεῦμα αὐτοῦ τοῦ πολιτισμοῦ τοῦ ὁποίου εἶναι μισθοφόρος ἐκδικητής του. Πραγματικά δοξασμένος πολιτισμός, πού τό ζωτικό του πρόβλημα σήμερα εἶναι πῶς θά ξεφορτωθεῖ τούς σωρούς ἀπό τά πτώματα τῶν ἀνθρώπων πού δολοφόνησε ὅταν εἶχε τελειώσει πιά ἡ μάχη!

Γιά νά βροῦμε κάτι τό ἀντίστοιχο μέ τή διαγωγή τοῦ Θιέρσου καί τῶν αἱμοβόρων σκυλιῶν του πρέπει ν' ἀνατρέξουμε στήν ἐποχή τοῦ Σύλλα καί τῶν δυό τριανδριῶν τῆς Ρώμης. Ἡ ἴδια ψύχραιμη μαζική σφαγή, ἡ ἴδια περιφρόνηση τῆς ἡλικίας καί τοῦ φύλου στή σφαγή, τό ἴδιο σύστημα βασανισμοῦ τῶν αἰχμαλώτων, οἱ ἴδιες προγραφές, μά τούτη τή φορά μιᾶς ὁλόκληρης τάξης, ὁ ἴδιος ἄγριος διωγμός ἐνάντια στούς κρυμένους ἡγέτες, μήν τυχόν καί ξεφύγει κανένας, οἱ ἴδιες καταγγελίες ἐνάντια σέ πολιτικούς καί προσωπικούς ἐχθρούς καί ἡ ἴδια ἀδιαφορία μπροστά στή σφαγή ἀνθρώπων ὁλότελα ξένων πρός τόν ἀγώνα. Μόνο μιά διαφορά ὑπάρχει, καί ἡ διαφορά αὐτή εἶναι ὅτι οἱ ρωμαῖοι δέν εἶχαν ἀκόμα πολυβόλα γιά νά ξεκάνουν μαζικά

τούς προγραμμένους καί ὅτι δέν κρατοῦσαν «στά χέρια τό νόμο» οὔτε ἔφεραν στά χείλη τους τήν κραυγή «πολιτισμός».

Κι ὕστερα ἀπ' αὐτές τίς φρικαλεότητες, κοιτᾶχτε τώρα τήν ἄλλη, τήν ἀκόμα ἀπαισιότερη μορφή αὐτοῦ τοῦ ἀστικοῦ πολιτισμοῦ, ὅπως τήν περιγράφει ὁ ἴδιος του ὁ τύπος:

«Ἐνῶ—γράφει ὁ παρισινός ἀνταποκριτής μιᾶς λονδρέζικης συντηρητικῆς ἐφημερίδας—ἀπό μακριά ἀντηχοῦν ἀκόμη ἀραιοί πυροβολισμοί καί ἀφημένοι στήν τύχη τους τραυματίες ξεψυχοῦν ἀνάμεσα στούς τάφους τοῦ νεκροταφείου τοῦ Πέρ Λασαίζ, ἐνῶ 6000 ἐξεγερμένοι, τρομαγμένοι, χάθηκαν μέσα στήν ἀπόγνωση τῆς ἀγωνίας τοῦ θανάτου περιπλανώμενοι στό λαβύρινθο τῶν κατακομβῶν τοῦ Παρισιοῦ καί ἐνῶ κυνηγοῦσαν ἀκόμα στούς δρόμους μάζες ἀπό δυστυχισμένους ἀνθρώπους καί τούς σκότωναν μέ τά πολυβόλα—προκαλεῖ ἀγανάχτηση νά βλέπει κανείς τά καφενεῖα γιομάτα ἀπό ἀνθρώπους πού πίνουν ἀψέντι, καί πού παίζουν μπιλιάρδο καί ντόμινο, προκαλεῖ ἀγανάχτηση νά βλέπει κανείς τή γυναικεία διαφθορά νά περιφέρεται στά βουλεβάρτα καί νά ἀκούει τίς φωνές τοῦ ὀργίου πού βγαίνουνε ἀπό τά σεπαρέ τῶν ἑστιατορίων πολυτελείας νά ταράζουν τή νυχτερινή ἡσυχία». Ὁ κ. Ἐντουάρ Ἑρβέ γράφει στή «Ζουρνάλ ντέ Παρί», μιά βερσαλλιέρικη ἐφημερίδα πού τήν εἶχε κλείσει ἡ Κομμούνα: «Ὁ τρόπος πού ὁ πληθυσμός τοῦ Παρισιοῦ(!) ἐκδήλωσε χθές τήν ἱκανοποίησή του ἦταν πραγματικά κάτι παραπάνω ἀπό ἐπιπόλαιος καί φοβόμαστε ὅτι θά χειροτερεύσει ὅσο θά περνάει ὁ καιρός. Τό Παρίσι ἔχει τώρα ὄψη γιορτῆς, κάτι πού εἶναι πραγματικά ἄτοπο, κι ἄν δέ θέλουμε νά μᾶς ὀνομάσουν „παρισινούς τῆς παρακμῆς“, πρέπει νά δοθεῖ τέλος σ' αὐτή τήν κατάσταση». Ὕστερα ἀπ' αὐτά ὁ Ἑρβέ ἀναφέρει τό χωρίο τοῦ Τάκιτου, πού λέει: «Καί ὅμως τήν ἐπομένη, ὕστερα ἀπό τό φριχτό αὐτόν ἀγώνα, καί πρίν καλά-καλά τελειώσει, ἄρχισε ξανά ἡ Ρώμη—ξεφτελισμένη καί διεφθαρμένη—νά κυλιέται μέσα στό βοῦρκο τῆς ἡδονῆς πού κατάστρεφε τό κορμί της καί μόλυνε τήν ψυχή της—alibi proelia et vulnera, alibi balnea popinaeque (ἐδῶ μάχες καί πληγές, ἐκεῖ λουτρά καί συμπόσια.)»—Ὁ κ. Ἑρβέ ξεχνᾶ μονάχα νά πεῖ ὅτι ὁ «πληθυσμός τοῦ Παρισιοῦ» πού ἀναφέρει, εἶναι μονάχα ὁ πληθυσμός τοῦ Παρισιοῦ τοῦ Θιέρσου, οἱ λιποτάχτες πού ἐπιστρέφουν κατά μάζες, ἀπό τίς Βερσαλλίες, τό Σαίν-Ντενί, τή Ρουέϊγ καί τό Σαίν Ζερμαίν — τό «Παρίσι τῆς παρακμῆς».

Ὁ ἐλεεινός αὐτός πολιτισμός, πού βασίζεται στήν ὑποδούλωση τῆς ἐργασίας, σ' ὅλους τούς αἱματηρούς θριάμβους του πάνω στούς γεμάτους αὐτοθυσία προμάχους μιᾶς νέας, καλύτερης κοινωνίας, πνίγει τά βογγητά τῶν θυμάτων του μέσα σέ οὐρλιαχτά συκοφαντίας πού βρίσκουν πλατιά παγκόσμια ἀπήχηση. Στά χέρια τῶν αἱμοβόρων σκυλιῶν τῆς «τάξεως», τό χαρούμενο ἐργατικό Παρίσι τῆς Κομμούνας μετατρέπεται ξαφνικά σέ πανδαιμόνιο. Καί τί ἀποδείχνει στό ἀστικό πνεῦμα ὅλων τῶν χωρῶν ἡ τρομερή αὐτή μεταβολή; Τίποτα ἄλλο ἐκτός ἀπό τό ὅτι ἡ Κομμούνα συνωμότησε ἐνάντια στόν πολιτισμό! Ὁ λαός τοῦ Παρισιοῦ θυσιάζεται μέ ἐνθουσιασμό γιά τήν Κομμούνα, ὁ ἀριθμός τῶν νεκρῶν του ξεπερνάει τούς νεκρούς ὁποιασδήποτε ἄλλης γνωστῆς μάχης στήν ἱστορία. Τί ἀποδείχνει αὐτό; Τίποτα ἄλλο ἐκτός ἀπό τό ὅτι ἡ Κομμούνα δέν ἦταν κυβέρνηση τοῦ ἴδιου τοῦ λαοῦ, ἀλλά ἡ βίαιη κατάληψη τῆς ἐξουσίας ἀπό μιά χούφτα ἐγκληματίες! Οἱ γυναῖκες τοῦ Παρισιοῦ δίνουν χαρούμενα τή ζωή τους στά ὁδοφράγματα καί στόν τόπο τῆς ἐκτέλεσης. Τί ἀποδείχνει αὐτό; Τίποτα ἄλλο, ἐκτός ἀπό τό ὅτι ὁ δαίμονας τῆς Κομμούνας τίς μετάτρεψε σέ μέγαιρες καί Ἑκάτες! Ἡ μετριοπάθεια τῆς Κομμούνας στό διάστημα μιᾶς δίμηνης ἀναμφισβήτητης κυριαρχίας βρίσκει τό ἀντίστοιχό της μόνο στόν ἡρωϊσμό τῆς ἄμυνάς της. Τί ἀποδείχνει αὐτό; Τίποτα ἄλλο, ἐκτός ἀπό τό ὅτι ἡ Κομμούνα ἐπί δυό ὁλόκληρους μῆνες ἔκρυβε προσεχτικά, κάτω ἀπό τό προσωπεῖο τῆς μετριοπάθειας καί τοῦ ἀνθρωπισμοῦ, τή δίψα γιά αἷμα τῶν σατανικῶν της ἐνστίκτων γιά νά τά ξαμολήσει τήν ὥρα τῆς ἐπιθανάτιας ἀγωνίας της!

Μέσα στό ἡρωϊκό του ὁλοκαύτωμα, τό Παρίσι τῶν ἐργατῶν περιέβαλε μέσα στίς φλόγες του χτίρια καί μνημεῖα. Τή στιγμή πού οἱ κύριοι τοῦ προλεταριάτου κοματιάζουν τό ζωντανό κορμί του δέν πρέπει πιά νά περιμένουν ὅτι θά ξαναγυρίσουν θριαμβευτικά στούς ἄθιχτους τοίχους τῶν σπιτιῶν τους. Ἡ κυβέρνηση τῶν Βερσαλλιῶν φωνάζει: «ἐμπρησμός!» καί ψιθυρίζει τό σύνθημα αὐτό σ' ὅλους τούς πράχτορές της ὥς τό πιό ἀπομακρυσμένο χωριουδάκι, γιά νά κυνηγᾶνε τούς ἐχθρούς της παντοῦ σάν ὕποπτους ἐμπρηστές ἐξ ἐπαγγέλματος. Ἡ ἀστική τάξη ὅλου τοῦ κόσμου βλέπει μέ εὐχαρίστηση τή μα-

ζική αὐτή σφαγή ὕ σ τ ε ρ α ἀπ' τή μάχη, ταράζεται ὅμως ἀπό φρίκη μπροστά στή βεβήλωση τῶν τούβλων καί τοῦ σουβᾶ!

— Ὅταν οἱ κυβερνήσεις δίνουν στόν πολεμικό τους στόλο τήν ἄδεια «νά σκοτώνει, νά καίει καί νά καταστρέφει», μήπως αὐτό δέν εἶναι ἄδεια γιά ἐμπρησμό; Ὅταν τά βρετανικά στρατεύματα βάζουν ἐπίτηδες φωτιά στό Καπιτώλιο τῆς Βάσιγκτον καί στό θερινό ἀνάκτορο τοῦ αὐτοκράτορα τῆς Κίνας, μήπως αὐτό δέν εἶναι ἐμπρησμός; Ὅταν οἱ πρῶσοι, ὄχι γιά στρατιωτικούς λόγους, ἀλλά ἁπλῶς ἀπό ἐκδίκηση, ἔβαζαν φωτιά μέ πετρέλαιο καί καίγανε πόλεις καί πλῆθος ἀπό χωριά, σάν τή Σατωντέν, μήπως αὐτό δέν ἦταν ἐμπρησμός; Ὅταν ὁ Θιέρσος, ἔξι ὁλόκληρες βδομάδες βομβάρδιζε τό Παρίσι, μέ τό πρόσχημα ὅτι ἤθελε νά κάψει μόνο σπίτια στά ὁποῖα βρίσκονταν ἄνθρωποι, μήπως αὐτό δέν ἦταν ἐμπρησμός;—Στόν πόλεμο ἡ φωτιά εἶναι ἕνα πέρα γιά πέρα νόμιμο ὅπλο, ὅπως καί κάθε ἄλλο ὅπλο. Στόν πόλεμο βομβαρδίζουν τά χτίρια πού κατέχει ὁ ἐχθρός γιά νά τά κάψουν. Ἄν οἱ ὑπερασπιστές τους ἀναγκάζονται νά ὑποχωρήσουν καί νά τά ἐγκαταλείψουν, τότε τά βάζουν οἱ ἴδιοι φωτιά γιά νά ἐμποδίσουν τούς ἐπιτιθέμενους νά τά πάρουν καί νά ὀχυρωθοῦν σ' αὐτά. Ἡ μοίρα ὅλων τῶν χτιρίων πού βρίσκονται στό μέτωπο τῆς μάχης ὅλων τῶν ταχτικῶν στρατῶν τοῦ κόσμου ἦταν πάντα νά καίγονται. Μά στόν πόλεμο τῶν ὑποδουλωμένων ἐνάντια στούς ὑποδουλωτές τους, σ' αὐτόν τόν μόνο δίκαιο πόλεμο στήν ἱστορία, αὐτό δέν πρέπει καθόλου νά ἰσχύει! Ἡ Κομμούνα χρησιμοποίησε τή φωτιά σάν μέσο ἄμυνας μέ τήν πιό αὐστηρή ἔννοια τῆς λέξης. Τή χρησιμοποίησε γιά νά φράξει στά στρατεύματα τῶν Βερσαλλιῶν ἐκείνους τούς μακριούς ὁλόϊσους δρόμους πού ὁ Ὡσμάν τούς εἶχε ἐπίτηδες ἀνοίξει γιά νά εἶναι κατάλληλοι γ ι ά π υ ρ ά π υ ρ ο β ο λ ι κ ο ῦ. Τή χρησιμοποίησε γιά νά καλύψει τήν ὑποχώρησή της, κατά τόν ἴδιο τρόπο πού οἱ βερσαλλιέροι χρησιμοποίησαν στήν προώθησή τους τίς ὀβίδες τους πού κατάστρεψαν τουλάχιστον τόσα χτίρια ὅσα καί ἡ φωτιά τῆς Κομμούνας. Ἀκόμα καί σήμερα συζητιέται σέ ποιά χτίρια βάλαν φωτιά οἱ ἀμυνόμενοι καί σέ ποιά οἱ ἐπιτιθέμενοι. Καί οἱ ἀμυνόμενοι κατέφυγαν στή φωτιά μόνον ὅταν τά βερσαλλιέρικα στρατεύματα εἶχαν πιά ἀρχίσει νά δολοφονοῦν μαζικά τούς αἰχμαλώτους. Ἐξάλλου ἡ Κομμούνα, πολύ προτήτερα, εἶχε δημόσια διακηρύξει ὅτι ἄν τήν ἔσπρωχναν ὡς τά ἄκρα, θά θαβόταν κάτω ἀπό τά ἐρείπια τοῦ Παρισιοῦ, καί θά ἔκανε τό Παρίσι μιά δεύτερη Μόσχα, ὅπως τό εἶχε ὑποσχεθεῖ νά τό κάνει καί ἡ κυβέρνηση τῆς ἐθνικῆς ἄμυνας μά μόνο γιά νά καλύψει τήν προδοσία της. Καί ἀκριβῶς γιά τό σκοπό αὐτό ὁ Τροσύ εἶχε προμηθευτεῖ τό ἀπαραίτητο πετρέλαιο. Ἡ Κομμούνα ἤξερε ὅτι οἱ ἀντίπαλοί της δέ σκοτίζονταν καθόλου γιά τή ζωή τοῦ παρισινοῦ λαοῦ, μά ὅτι νοιάζονταν πάρα πολύ γιά τά χτιριά τους στό Παρίσι. Κι ὁ Θιέρσος, ἀπό τήν ἄλλη, τούς εἶχε δηλώσει ὅτι θά ἦταν ἀμείλιχτος στήν ἐκδίκησή του. Μόλις ἑτοίμασε τό στρατό του γιά τή μάχη ἀπ' τή μιά μεριά, ἐνῶ ἀπ' τήν ἄλλη οἱ πρῶσοι ἔκλειναν τήν ἔξοδο, ὁ Θιέρσος διακήρυξε: «Θά εἶμαι ἀνελέητος! Ἡ τιμωρία θά εἶναι πλήρης καί ἡ δικαιοσύνη αὐστηρή!». Ἄν οἱ πράξεις τῶν ἐργατῶν τοῦ Παρισιοῦ ἦταν βανδαλισμός, ἦταν ὁ βανδαλισμός τῆς ἀπεγνωσμένης ἄμυνας καί ὄχι ὁ βανδαλισμός τοῦ θριάμβου, σάν τό βανδαλισμό τῶν χριστιανῶν ὅταν κατάστρεφαν τούς πραγματικά ἀνεχτίμητους θησαυρούς τῆς εἰδωλολατρικῆς ἀρχαιότητας, μά κι αὐτός ἀκόμα ὁ βανδαλισμός δικαιολογήθηκε ἀπό τόν ἱστορικό σάν ἕνα ἀναπόφευγο καί σχετικά ἀσήμαντο γεγονός στόν τιτάνιο ἀγώνα ἀνάμεσα σέ μιά νέα κοινωνία πού ἀνέβαινε καί σέ μιά παλιά πού κατέρρεε. Ἀκόμα λιγότερο ἔμοιαζε μέ τό βανδαλισμό τοῦ Ὡσμάν, πού σάρωσε τό ἱστορικό Παρίσι γιά νά κάνει τόπο στό Παρίσι τῶν σουλατσαδόρων.

Ἀλλά ἡ ἐκτέλεση ἀπό τήν Κομμούνα τῶν ἑξῆντα τεσσάρων ὁμήρων, μέ ἐπικεφαλῆς τόν ἀρχιεπίσκοπο τοῦ Παρισιοῦ! Ἡ ἀστική τάξη καί ὁ στρατός της τόν Ἰούνη τοῦ 1848 εἶχαν ξανακαθιερώσει μιά συνήθεια ἀπό καιρό ἐξαφανισμένη ἀπό τήν πολεμική πράξη—τόν τουφεκισμό τῶν ἀνυπεράσπιστων αἰχμαλώτων τους. Ἡ χτηνώδικη αὐτή συνήθεια ἐφαρμόστηκε ἀπό τότε λίγο-πολύ σέ κάθε καταστολή μιᾶς λαϊκῆς ἐξέγερσης στήν Εὐρώπη καί στίς Ἰνδίες, ἀποδείχνοντας ἔτσι ὅτι ἀποτελοῦσε μιά πραγματική «πρόοδο τοῦ πολιτισμοῦ!». Ἀπό τήν ἄλλη, οἱ πρῶσοι ξανάφεραν στή Γαλλία τή συνήθεια νά παίρνονται ὅμηροι—ἀθῶοι ἄνθρωποι πού ἐγγυόνταν μέ τή ζωή τους γιά τίς πράξεις ἄλλων. Κι ὅταν ὁ Θιέρσος, ὅπως εἴδαμε, ἐπέβαλε τήν ἀνθρωπιστική συνήθεια νά τουφεκίζονται οἱ κομμουνάροι αἰχμάλωτοι, ἡ Κομμούνα, γιά νά προστατέψει τή ζωή τους, ἀναγκάστηκε νά καταφύγει στήν πρωσική συνήθεια νά πάρει ὁμήρους. Μέ τούς συνεχιζόμενους τουφεκισμούς τῶν αἰχμαλώτων ἀπό τούς βερσαλλιέρους εἶχε χαθεῖ πολλές φορές ἡ ζωή τῶν ὁμήρων. Πῶς

θά μποροῦσε νά φεισθεῖ πιά κανείς τή ζωή τους ὕστερα ἀπό τή σφαγή μέ τήν ὁποία οἱ πραιτωριανοί[1] τοῦ Μάκ-Μαέν πανηγύρισαν τήν εἴσοδό τους στό Παρίσι; Μήπως θά ἔπρεπε νά καταντήσει ἁπλή κοροϊδία καί τό τελευταῖο ἀντίβαρο ἐνάντια στήν ἀνελέητη ἀγριότητα τῶν ἀστικῶν κυβερνήσεων—ἡ σύλληψη ὁμήρων; Ὁ πραγματικός φονιάς τοῦ ἀρχιεπισκόπου Νταρμπουά εἶναι ὁ Θιέρσος. Ἡ Κομμούνα εἶχε ἐπανειλημμένα προτείνει ν' ἀνταλλάξει τόν ἀρχιεπίσκοπο καί ἕνα σωρό ἄλλους παπάδες μαζί, μέ μόνο τόν Μπλανκί, πού ἦταν τότε στά χέρια τοῦ Θιέρσου. Ὁ Θιέρσος ἀρνιόταν ἐπίμονα. Ἤξερε ὅτι δίνοντας τόν Μπλανκί θά ἔδινε στήν Κομμούνα ἕνα κεφάλι, ἐνῶ ὁ ἀρχιεπίσκοπος θά ἐξυπηρετοῦσε καλύτερα τό σκοπό του σάν πτῶμα. Ὁ Θιέρσος μιμόταν σ' αὐτό τόν Καβαινιάκ. Τί κραυγές φρίκης δέν ἔβγαλαν τόν Ἰούνη τοῦ 1848 ὁ Καβαινιάκ καί οἱ «ἄνθρωποί του τῆς τάξεως», ὅταν στιγμάτιζαν τούς ἐξεγερμένους σάν δολοφόνους τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἀφρ! Καί ὅμως ξέραν πάρα πολύ καλά ὅτι τόν ἀρχιεπίσκοπο τόν εἶχαν τουφεκίσει στρατιῶτες τοῦ κόμματος τῆς τάξεως. Ὁ Ζακμέ, πρωτοσύγγελος τοῦ ἀρχιεπισκόπου, πού ἦταν αὐτόπτης μάρτυρας τῆς ἐκτέλεσης, ἔκανε ἀμέσως μετά σχετική ἰδιόχειρη ἔγγραφη κατάθεση στόν Καβαινιάκ.

Ὅλος αὐτός ὁ χορός τῆς συκοφαντίας, πού μέσα στά αἱματηρά του ὄργια δέν παρέλειψε ποτέ τό κόμμα τῆς τάξεως νά ξεσηκώνει ἐνάντια στά θύματά του, ἀποδείχνει μονάχα ὅτι ὁ σημερινός ἀστός θεωρεῖ τόν ἑαυτό του νόμιμο διάδοχο τοῦ πρώην φεουδάρχη ἄρχοντα, πού κάθε ὅπλο στά δικά του τά χέρια ἐνάντια στόν πληβεῖο τό θεωροῦσε νόμιμο, ἐνῶ ὁποιοδήποτε ὅπλο στά χέρια τῶν πληβείων ἀποτελοῦσε αὐτό καθ' ἑαυτό ἔγκλημα.

Ἡ συνωμοσία τῆς ἄρχουσας τάξης νά πνίξει τήν ἐπανάσταση μέ ἕναν ἐμφύλιο πόλεμο, κάτω ἀπό τήν προστασία τοῦ ξένου καταχτητῆ—μιά συνωμοσία πού τήν παρακολουθήσαμε ἀπό τίς 4 τοῦ Σεπτέμβρη ὥς τήν εἴσοδο τῶν πραιτωριανῶν τοῦ Μάκ-Μαόν ἀπό τήν πύλη τοῦ Σαίν Κλού—ἀποκορυφώθηκε στή σφαγή τοῦ Παρισιοῦ. Ὁ Βίσμαρκ κοιτάζει μέ ἱκανοποίηση τά ἐρείπια τοῦ Παρισιοῦ, στά ὁποῖα ἴσως νά ἔβλεπε τήν πρώτη δόση τῆς γενικῆς ἐκείνης καταστροφῆς τῶν μεγάλων πόλεων,

---

[1] **Μέ** τήν **ἔκφραση** «πραιτωριανοί» ἐννοεῖ ἐδῶ τό στρατό τῶν Βερσαλλιῶν. (Σημ. Σύντ.)

πού τήν εὐχόταν μέ παρακάλια ὅταν ἦταν ἀκόμη ἕνας ἀγροτικός στήν πρωσική Chambre introuvable (βουλή) τοῦ Κοιτάζει εὐχαριστημένος τά πτώματα τοῦ παρισινοῦ προλετα του. Γι' αὐτόν, αὐτό δέ σημαίνει μόνο τό ξερίζωμα ἐπανάστασης, μά ταυτόχρονα καί τόν ἐξολοθρεμό τῆς Γαλλίας, πού τώρα εἶναι πραγματικά ἀποκεφαλισμένη καί μάλιστα ἀπό τήν ἴδια τή γαλλική κυβέρνηση. Μέ τή ρηχότητα πού χαρακτηρίζει ὅλους τούς πολιτικούς πού πέτυχαν, βλέπει ἁπλῶς τήν ἐπιφάνεια αὐτοῦ τοῦ τεράστιου ἱστορικοῦ γεγονότος. Πότε ἡ ἱστορία παρουσίασε στό παρελθόν τό θέαμα ἑνός νικητῆ πού στεφανώνει τή νίκη του μέ τό νά γίνει, ὄχι μόνο χωροφύλακας μά μισθοφόρος μπράβος τῆς νικημένης κυβέρνησης; Ἀνάμεσα στήν Πρωσία καί στήν Κομμούνα τοῦ Παρισιοῦ δέν ὑπῆρχε πόλεμος. Ἀντίθετα, ἡ Κομμούνα εἶχε δεχτεῖ τούς προκαταρκτικούς ὅρους τῆς εἰρήνης καί ἡ Πρωσία εἶχε ἀναγγείλει τήν οὐδετερότητά της. Ἑπομένως ἡ Πρωσία δέν ἦταν ἐμπόλεμη. Ἔπαιζε τό ρόλο τοῦ μπράβου, τό ρόλο τοῦ ἄναντρου μπράβου, γιατί δέ διέτρεχε κανένα κίνδυνο, τοῦ μισθοφόρου μπράβου, γιατί προκαταβολικά εἶχε ἐξαρτήσει τήν πληρωμή τῶν ἀργυρίων τοῦ αἵματος, τῶν 500 ἑκατομμυρίων πού θά εἰσέπραττε, ἀπό τήν πτώση τοῦ Παρισιοῦ. Κι ἔτσι βγῆκε ἐπιτέλους στό φῶς ὁ ἀληθινός χαρακτήρας αὐτοῦ τοῦ πολέμου, πού τόν ἐπέβαλε ἡ θεία πρόνοια γιά νά τιμωρήσει τήν ἄθεη καί ἀκόλαστη Γαλλία ἀπό τήν εὐσεβῆ καί ἠθική Γερμανία! Κι αὐτή ἡ ἀνήκουστη παραβίαση τοῦ διεθνοῦς δικαίου, ἔστω κι ἔτσι ὅπως τό ἐννοοῦσαν οἱ νομομαθεῖς τοῦ παλιοῦ κόσμου, ἀντί νά ξεσηκώσει τίς «πολιτισμένες» κυβερνήσεις τῆς Εὐρώπης καί νά τίς κάνει νά θέσουν ἐκτός νόμου τήν ἐγκληματική πρωσική κυβέρνηση, τό ἁπλό αὐτό ὄργανο τῆς κυβέρνησης τῆς Πετρούπολης, τίς παρακινᾶ μονάχα νά σκέφτονται ἄν δέν πρέπει νά παραδόσουν στό δήμιο τῶν Βερσαλλιῶν καί τά λίγα θύματα πού γλυτώνουν ἀπό τή σφαγή, περνώντας μέσα ἀπό τή διπλή στρατιωτική ἁλυσίδα πού περιβάλλει τό Παρίσι!

Τό γεγονός ὅτι ὕστερα ἀπό τόν πιό τρομερό πόλεμο τῶν νεότερων χρόνων ὁ νικητής καί ὁ νικημένος στρατός συμφιλιώνονται γιά νά σφάξουν ἀπό κοινοῦ τό προλεταριάτο—αὐτό τό ἀνήκουστο γεγονός δείχνει ὄχι, ὅπως νομίζει ὁ Βίσμαρκ, τήν ὁριστική καταστολή τῆς νέας κοινωνίας πού ἀνοίγει τό δρόμο της, μά τό καταθρυμάτισμα τῆς παλιᾶς ἀστικῆς κοινωνίας.

Ἡ ἀνώτερη ἡρωϊκή ἔξαρση, γιά τήν ὁποία ἡ παλιά κοινωνία εἶναι ἀκόμα ἱκανή, εἶναι ὁ ἐθνικός πόλεμος πού ἀποδείχνεται τώρα ὅτι εἶναι μιά ἁπλή κυβερνητική ἀπάτη πού δέν ἔχει πιά ἄλλο σκοπό ἀπό τό νά ἀναβάλλει τήν πάλη τῶν τάξεων καί πού πετιέται στή μπάντα μόλις ἡ πάλη τῶν τάξεων ἀνάψει σέ ἐμφύλιο πόλεμο. Ἡ ταξική κυριαρχία δέ μπορεῖ πιά νά κρύβεται κάτω ἀπό τήν ἐθνική στολή, οἱ ἐθνικές κυβερνήσεις γίνονται μιά καί μόνη ἐνάντια στό προλεταριάτο!

Ὕστερα ἀπ' τήν Πεντηκοστή τοῦ 1871 δέν εἶναι πιά δυνατή ἡ εἰρήνη καί ἡ ἀνακωχή ἀνάμεσα στούς ἐργάτες τῆς Γαλλίας καί στούς σφετεριστές τῶν προϊόντων τῆς δουλιᾶς τους. Τό σιδερένιο χέρι ἑνός μισθοφορικοῦ στρατοῦ μπορεῖ γιά λίγο καιρό νά κρατήσει κάτω ἀπό ἕνα καθεστώς κοινῆς καταπίεσης τίς δυό τάξεις. Μά ἡ πάλη θά ξεσπάει ξανά καί ξανά παίρνοντας ὅλο καί μεγαλύτερες διαστάσεις καί δέ μπορεῖ νά ὑπάρχει καμιά ἀμφιβολία γιά τό ποιός θά εἶναι ὁ τελικός νικητής — οἱ λίγοι σφετεριστές ἤ ἡ τεράστια ἐργαζόμενη πλειοψηφία. Καί οἱ γάλλοι ἐργάτες ἀποτελοῦν μόνο τήν πρωτοπορία τοῦ σύγχρονου προλεταριάτου.

Ἐνῶ οἱ εὐρωπαϊκές κυβερνήσεις ἀποδείχνουν ἔτσι μπροστά στό Παρίσι τό διεθνῆ χαρακτήρα τῆς ταξικῆς κυριαρχίας, χαλνοῦν τόν κόσμο γιά τή Διεθνῆ Ἕνωση τῶν Ἐργατῶν — τή διεθνῆ ἀντιοργάνωση τῆς ἐργασίας ἐνάντια στήν παγκόσμια συνωμοσία τοῦ κεφαλαίου — σάν τήν κυριότερη πηγή ὅλης αὐτῆς τῆς συμφορᾶς. Ὁ Θιέρσος τήν κατάγγειλε ὅτι εἶναι ὁ δεσπότης τῆς ἐργασίας, πού παρουσιάζεται σάν λυτρωτής της. Ὁ Πικάρ διέταξε νά κοπεῖ κάθε ἐπικοινωνία ἀνάμεσα στούς γάλλους πού εἶναι μέλη τῆς Διεθνοῦς, μέ τά μέλη της πού βρίσκονται στό ἐξωτερικό. Ὁ κόμης Ζωμπέρ, ἡ γριά αὐτή μούμια πού ἦταν συνένοχος τοῦ Θιέρσου τό 1835, δήλωσε ὅτι τό κύριο καθῆκον ὅλων τῶν κυβερνήσεων εἶναι νά ἐξοντώσουν τή Διεθνῆ. Οἱ γαιοκτήμονες τῆς ἐθνοσυνέλευσης οὐρλιάζουν ἐνάντιά της καί ὁλόκληρος ὁ εὐρωπαϊκός τύπος συνοδεύει τή χορωδία τῶν οὐρλιαχτῶν της. Ἕνας ἀξιοσέβαστος γάλλος συγγραφέας, πού εἶναι ὁλότελα ξένος πρός τήν Ἕνωσή μας, ἐκφράζεται μέ τά παρακάτω λόγια: «Τόσο τά μέλη τῆς κεντρικῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἐθνοφυλακῆς, ὅσο καί ἡ πλειοψηφία τῶν μελῶν τῆς Κομμούνας, εἶναι τά πιό δραστήρια, τά πιό συνετά καί τά πιό ἐνεργητικά μυαλά τῆς Διεθνοῦς Ἕνωσης τῶν Ἐργατῶν... Εἶναι ἄνθρωποι

ἀπόλυτα τίμιοι, εἰλικρινεῖς, συνετοί, ἀφοσιωμένοι, ἁγνοί καί φανατικοί μέ τήν καλή ἔννοια τῆς λέξης». Τό ἀστυνομικά χρωματισμένο ἀστικό μυαλό φαντάζεται φυσικά τή Διεθνῆ Ἕνωση τῶν Ἐργατῶν σάν μιά μυστική συνωμοσία, πού ἡ κεντρική της ἀρχή διατάζει ἀπό καιρό σέ καιρό ἐξεγέρσεις σέ διάφορες χῶρες. Στήν πραγματικότητα ὅμως ἡ Ἕνωσή μας εἶναι ἁπλῶς ὁ διεθνής δεσμός πού συνδέει τούς πιό προοδευμένους ἐργάτες στίς διάφορες χῶρες τοῦ πολιτισμένου κόσμου. Ὁπουδήποτε, μέ ὁποιαδήποτε μορφή καί κάτω ἀπό ὁποιεσδήποτε συνθῆκες παίρνει κάποια ὑπόσταση ὁ ταξικός ἀγώνας, εἶναι φυσικό νά βρίσκονται στίς πρῶτες γραμμές μέλη τῆς Ἕνωσής μας. Τό ἔδαφος πού πάνω του φυτρώνει καί ἀναπτύσσεται εἶναι ἡ ἴδια ἡ σύγχρονη κοινωνία. Δέ μπορεῖ νά ξεριζωθεῖ ὁσοδήποτε αἷμα κι ἄν χυθεῖ. Γιά νά τήν ξεριζώσουν οἱ κυβερνήσεις θά πρέπει πρίν ἀπ' ὅλα νά ξεριζώσουν τήν τυραννία τοῦ κεφαλαίου πάνω στήν ἐργασία — δηλαδή τούς ὅρους τῆς ἴδιας τῆς παρασιτικῆς ὕπαρξής τους.

Τό Παρίσι τῶν ἐργατῶν μέ τήν Κομμούνα του θά γιορτάζεται πάντα σάν δοξασμένος πρόαγγελος μιᾶς νέας κοινωνίας. Τούς μάρτυρές της τούς ἔχει κλείσει μέσα στή μεγάλη της καρδιά ἡ ἐργατική τάξη. Τούς ἐξολοθρευτές της τούς κάρφωσε κιόλας ἡ ἱστορία στόν πάσσαλο τῆς ἀτίμωσης ἀπ' ὅπου δέ μποροῦν νά τούς λυτρώσουν μήτε ὅλες οἱ προσευχές τῶν παπάδων τους.

Λονδίνο, 30 τοῦ Μάη 1871.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

I

«Ἡ φάλαγγα τῶν αἰχμαλώτων σταμάτησε στή λεωφόρο Οὐρίκ καί παρατάχθηκε κατά τετράδες ἤ πεντάδες στό πεζοδρόμιο κατά μῆκος τοῦ δρόμου. Ὁ στρατηγός μαρκήσιος ντέ Γκαλλιφέ καί τό ἐπιτελεῖο του κατέβηκαν ἀπό τ' ἄλογα κι ἄρχισαν τήν ἐπιθεώρηση, ἀρχίζοντας ἀπό τήν ἀριστερή πτέρυγα. Ὁ στρατηγός προχωροῦσε ἀργά καί ἐπιθεωροῦσε τίς γραμμές. Ποῦ καί ποῦ στεκόταν, χτυποῦσε κανένα στόν ὦμο ἤ ἔγνεφε σέ κάποιον νά βγεῖ ἀπ' τίς πίσω γραμμές. Στίς περισσότερες περιπτώσεις τά ἄτομα πού ξεδιάλεγαν μ' αὐτόν τόν τρόπο τά ἔσπρωχναν χωρίς ἄλλη συζήτηση στή μέση τοῦ δρόμου, ὅπου σχηματίσανε σέ λίγο μιά ξεχωριστή μικρή φάλαγγα... Ἦταν φανερό πώς ἐδῶ χωροῦσαν πολλά λάθη. Ἕνας ἔφιππος ἀξιωματικός ἐπέστησε τήν προσοχή τοῦ στρατηγοῦ Γκαλλιφέ σέ ἕναν ἄντρα καί σέ μιά γυναίκα, πού ἔκαναν δῆθεν κάποιο ἰδιαίτερο παράπτωμα. Ἡ γυναίκα ὁρμώντας ἔξω ἀπ' τίς γραμμές, γονάτισε μέ τά χέρια τεντωμένα, ὁρκιζόταν μέ πάθος ὅτι εἶναι ἀθώα. Ὁ στρατηγός περίμενε κάποια διακοπή καί τότε μέ ἀπαθέστατο πρόσωπο καί ἀσυγκίνητη στάση τῆς εἶπε: „Κυρία, ἔχω ἐπισκεφθεῖ ὅλα τά θέατρα τοῦ Παρισιοῦ, δέν ἀξίζει τόν κόπο νά παίζετε κωμωδία“... Il ne vaut pas la peine de jouer la comédie. Τήν ἡμέρα ἐκείνη δέν ἦταν γιά τό καλό κανενός ἄν ἦταν αἰσθητά πιό ψηλός, πιό βρώμικος, πιό καθαρός, πιό γερασμένος ἤ πιό ἄσχημος ἀπό τούς διπλανούς του. Ἰδιαίτερα μοῦ ἔκανε ἐντύπωση ἕνας ἄντρας πού χρωστοῦσε σίγουρα τή γρήγορη λύτρωσή του ἀπ' τά βάσανα τούτου τοῦ κόσμου στό γεγονός ὅτι εἶχε σπασμένη μύτη... Ἀφοῦ διαλέχτηκαν ἔτσι πάνω ἀπό ἑκατό, ὁρίστηκε ἕνα ἐκτελεστικό ἀπόσπασμα ἀπό φαντάρους καί ἡ ὑπόλοιπη φάλαγγα ξεκίνησε πάλι ἀφήνοντάς τους πίσω της. Λίγα λεπτά ἀργότερα ἄρχισαν πίσω μας οἱ ὁμοβροντίες πού μέ μικρές διακοπές συνεχίστηκαν πάνω ἀπό ἕνα τέταρτο τῆς ὥρας. Ἦταν ἡ ἐκτέλεση τῶν δυστυχισμένων αὐτῶν πού εἶχαν καταδικαστεῖ συνοπτικά». (Ὁ ἀνταποκριτής τοῦ „Νταίηλυ Νιούς“ στό Παρίσι, 8 τοῦ Ἰούνη 1871).

Αὐτός ὁ Γκαλλιφέ, ὁ «ζιγκολό τῆς γυναίκας του πού ἦταν τόσο γνωστή γιά τίς ξεδιάντροπες ἐπιδείξεις τοῦ σώματός της στά ὄργια τῆς δεύτερης αὐτοκρατορίας» τόν καιρό τοῦ πολέμου ἦταν γνωστός μέ τό ὄνομα τοῦ γάλλου Σημαιοφόρου-Πιστόλα.

«„Ὁ Χρόνος“[1] πού εἶναι μιά συνετή ἐφημερίδα πού δέν ἐπιδιώκει σέ καμιά περίπτωση νά προκαλεῖ ἐντυπώσεις, διηγεῖται μιά φρικιαστική ἱστορία γιά ἀνθρώπους πού ἦταν ἀκόμη μισοζωντανοί ὕστερα ἀπ' τήν ἐκτέλεση καί πού τούς ἔθαψαν προτοῦ ξεψυχίσουν. Ἕνα μεγάλο ἀριθμό ἀπ' αὐτούς τούς ἔθαψαν στήν πλατεία γύρω στό Σαίν-Ζάκ-λά-Μπουσιέρ. Μερικούς δέν τούς παραχώσανε καλά. Τήν ἡμέρα, μέ τή φασαρία καί τήν κίνηση στούς δρόμους δέ μποροῦσε κανείς ν' ἀντιληφθεῖ τίποτε, μά στήν ἡσυχία τῆς νύχτας οἱ κάτοικοι ἀπό τά γειτονικά σπίτια ξύπνησαν ἀπό μακρυνά βογγητά καί τό πρωΐ φάνηκε νά ξεπετιέται ἀπ' τή γῆ μιά σφιγμένη γροθιά. Ὕστερα ἀπ' αὐτό δόθηκε διαταγή νά ξεθάψουν τά πτώματα... Δέν ἔχω τήν παραμικρότερη ἀμφιβολία ὅτι πολλούς τραυματίες τούς θάψανε ζωντανούς. Μπορῶ νά ἐγγυηθῶ γιά μιά περίπτωση: Ὅταν ὁ Μπρυνέλ τουφεκίστηκε μαζί μέ τή φιλενάδα του στίς 24 τοῦ Μάη, στήν αὐλή ἑνός σπιτιοῦ στήν πλατεία τῆς Βαντόμ, τά κορμιά τους κοίτονταν ἐκεῖ ὥς τό ἀπόγευμα τῆς 27 τοῦ Μάη. Ὅταν ἦρθαν ἐπιτέλους νά σηκώσουν τά πτώματα βρῆκαν τή γυναίκα ζωντανή ἀκόμα καί τήν πῆγαν στό σταθμό ἐπίδεσης. Ἄν καί εἶχε δεχθεῖ τέσσερις σφαῖρες, βρίσκεται τώρα ἐκτός κινδύνου». (Ὁ ἀνταποκριτής τοῦ «Ἦβνιγκ Στάνταρτ» στό Παρίσι, 8 τοῦ Ἰούνη).

II

Τό παρακάτω γράμμα δημοσιεύτηκε στούς «Τάϊμς»[2] τοῦ Λονδίνου στίς 13 τοῦ Ἰούνη (1871):

[1] «Le Temps» («Ὁ Χρόνος»): φιλελεύθερα προσανατολισμένη γαλλική ἐφημερίδα μέ ἐπιρροή. Ἔβγαινε στό Παρίσι ἀπό τό 1861 ὥς τό 1943. (Σημ. Σύντ.)

[2] «Times» («Καιροί»): μεγάλη ἔγκυρη ἀγγλική ἐφημερίδα, πού ἱδρύθηκε τό 1788. Στή δεκαετία τοῦ 1870 εἶχε φιλελεύθερο προσανατολισμό. (Σημ. Σύντ.)

«Πρός τόν ἀρχισυντάχτη τῶν „Τάϊμς".

Κύριε, στίς 6 τοῦ 'Ιούνη 1871, ὁ κ. Ζύλ Φάβρ ἔστειλε μιάν ἐγκύκλιο πρός ὅλες τίς εὐρωπαϊκές δυνάμεις καί τίς καλεῖ νά κυνηγήσουν μέχρι θανάτου τή Διεθνῆ Ἕνωση τῶν Ἐργατῶν. Λίγες παρατηρήσεις φτάνουν γιά νά χαρακτηρίσουν αὐτό τό ἔγγραφο.

Στήν εἰσαγωγή κιόλας τοῦ καταστατικοῦ μας δηλώνεται ὅτι ἡ Διεθνής ἱδρύθηκε στίς 28 τοῦ Σεπτέμβρη 1864, σέ δημόσια συγκέντρωση πού ἔγινε στήν αἴθουσα Σαίντ-Μάρτιν, στό Λόνγκ Ἄκρ τοῦ Λονδίνου. Γιά λόγους πού τοῦ εἶναι πολύ γνωστοί ὁ Ζύλ Φάβρ μετατοπίζει πρίν ἀπό τό 1862 τήν ἡμερομηνία τῆς ἵδρυσής της.

Γιά νά ἐξηγήσει τίς ἀρχές μας, καμώνεται πώς ἀναφέρει ἕνα „δικό της (τῆς Διεθνοῦς) ἔντυπο μέ ἡμερομηνία 25 τοῦ Μάρτη 1869". Καί τί ἀναφέρει πραγματικά; Τό ἔντυπο ἑνός συλλόγου — πού δέν εἶναι ἡ Διεθνής. Σέ τέτιου εἴδους μηχανοραφίες ἐξασκιόταν ἤδη, ὅταν ἦταν ἀκόμα ἕνας σχετικά νέος δικηγόρος, καί ὑπεράσπιζε τήν παρισινή ἐφημερίδα „Νασιονάλ" πού τήν μήνυσε ὁ Καμπέ γιά δυσφήμηση. Ἔλεγε τότε ὅτι διαβάζει περικοπές ἀπό προκηρύξεις τοῦ Καμπέ, ἐνῶ διάβαζε φράσεις πού τίς εἶχε παρεμβάλει ὁ ἴδιος — ἡ ταχυδαχτυλουργία αὐτή ξεσκεπάστηκε στή συνεδρίαση τοῦ δικαστηρίου κι ἄν δέν ἦταν ὁ Καμπέ τόσο ἐπιεικής, θά τόν εἶχαν τιμωρήσει μέ διαγραφή ἀπό τό δικηγορικό σῶμα τοῦ Παρισιοῦ. Οὔτε ἕνα ἀπό τά ἔγγραφα πού ἀνάφερε σάν δῆθεν ἔγγραφα τῆς Διεθνοῦς δέν ἀνῆκε στή Διεθνῆ. Λέει πχ: „Ἡ Ἀλλιάνς δηλώνει ὅτι εἶναι ἀθεϊστική, λέει τό γενικό συμβούλιο, πού ἱδρύθηκε στό Λονδίνο τόν 'Ιούλη τοῦ 1869". Τό γενικό συμβούλιο ποτέ δέν ἔχει ἐκδόσει ἕνα τέτιο ἔγγραφο. Ἀντίθετα, ἔχει ἐκδόσει ἕνα ἔγγραφο πού ἀκύρωνε τό ἀρχικό καταστατικό τῆς „Ἀλλιάνς" — τῆς Ἕνωσης τῆς Σοσιαλιστικῆς Δημοκρατίας στή Γενεύη — στήν ὁποία ἀναφέρεται ὁ Ζύλ Φάβρ.

Σ' ὅλη του τήν ἐγκύκλιο, πού καμώνεται ὅτι στρέφεται ἐν μέρει καί ἐνάντια στήν αὐτοκρατορία, ὁ Ζύλ Φάβρ ἐπαναλαμβάνει ἐνάντια στή Διεθνῆ μονάχα τά ἀστυνομικά παραμύθια τῶν εἰσαγγελέων τῆς αὐτοκρατορίας, πού κατέρευσαν οἰκτρά ἀκόμα καί σ' αὐτά τά δικαστήρια τῆς αὐτοκρατορίας.

Εἶναι γνωστό ὅτι στίς δυό διακηρύξεις της (τοῦ 'Ιούλη καί τοῦ Σεπτέμβρη 1870) γιά τόν τελευταῖο πόλεμο, το γενικό συμβούλιο τῆς Διεθνοῦς κατάγγειλε τά πρωσικά καταχτητικά σχέδια σέ βάρος τῆς Γαλλίας. Ἀργότερα, ὁ κ. Ρέϊτλινγκερ, ὁ ἰδιαίτερος γραμματέας τοῦ Ζύλ Φάβρ, ἀπευθύνθηκε, μάταια φυσικά, σέ μερικά μέλη τοῦ γενικοῦ συμβουλίου γιά νά πετύχει νά οργανώσει τό συμβούλιο ἕνα συλλαλητήριο ἐνάντια στό Βίσμαρκ, καί ὑπέρ τῆς κυβέρνησης τῆς ἐθνικῆς ἄμυνας. Ταυτόχρονα τά παρακάλεσε ἰδιαίτερα, στήν περίπτωση αὐτή νά μήν ἀναφέρουν οὔτε καί τή λέξη δημοκρατία. Στό Λονδίνο ἄρχισαν οἱ προετοιμασίες γιά ἕνα συλλαλητήριο μέ τήν εὐκαιρία τοῦ ἐρχομοῦ τοῦ Ζύλ Φάβρ — βέβαια μέ τίς καλύτερες προθέσεις — παρά τή θέληση τοῦ γενικοῦ συμβουλίου πού στή διακήρυξή του τῆς 9 τοῦ Σεπτέμβρη εἶχε ρητά προειδοποιήσει τούς ἐργάτες τοῦ Παρισιοῦ σχετικά μέ τόν Ζύλ Φάβρ καί τούς συναδέλφους του.

Τί θά ἔλεγε ὁ Ζύλ Φάβρ, ἄν τό γενικό συμβούλιο τῆς Διεθνοῦς ἔστελνε μέ τή σειρά του μιά ἐγκύκλιο σχετικά μέ τόν Ζύλ Φάβρ, πρός ὅλες τίς κυβερνήσεις τῆς Εὐρώπης γιά νά ἐπιστήσει ἰδιαίτερα τήν προσοχή τους πάνω στά ἔγγραφα πού δημοσίευσε στό Παρίσι ὁ μακαρίτης κ. Μιλλιέρ;

Παραμένω, κύριε, πιστός θεράπων σας.

Τζόν Χαίηλς

Γραμματέας τοῦ γενικοῦ συμβουλίου
τῆς Διεθνοῦς Ἕνωσης τῶν Ἐργατῶν.

256, Higt Holborn WC London.
12 τοῦ 'Ιούνη 1871».

Σ' ἕνα ἄρθρο γιά τή «Διεθνῆ Ἕνωση καί τούς σκοπούς της» ὁ «Θεατής» τοῦ Λονδίνου, ὁ εὐσεβής αὐτός συκοφάντης, παραθέτει στίς 24 τοῦ 'Ιούνη, ἀνάμεσα σέ ἄλλα παρόμοια τεχνάσματα, σκαρωμένα μέ μεγαλύτερη ἀκόμα τέχνη ἀπ' ὅ,τι σκαρώνει ὁ Ζύλ Φάβρ, τό παραπάνω ἔγγραφο τῆς «Ἀλλιάνς» σάν ἔργο τῆς Διεθνοῦς καί τό ἔκανε αὐτό ἕντεκα μέρες ὕστερα

ἀπό τή δημοσίευση τῆς παραπάνω ἀνασκευῆς στούς «Τάϊμς». Αὐτό δέ μᾶς ξαφνιάζει. Ὁ Φρειδερίκος ὁ Μεγάλος συνήθιζε νά λέει ὅτι ἀπ' ὅλους τούς ἰησουίτες οἱ χειρότεροι εἶναι οἱ διαμαρτυρόμενοι.

Γράφτηκε ἀπό τόν Κάρλ Μάρξ τόν Ἀπρίλη καί τό Μάη 1871 καί ἐγκρίθηκε ἀπό τό γενικό συμβούλιο τῆς Διεθνοῦς Ἕνωσης τῶν Ἐργατῶν στίς 30 τοῦ Μάη 1871.

Πρώτη φορά βγῆκε σάν βιβλιαράκι σέ ἀγγλική γλώσσα τό 1871 στό Λονδίνο. Ταυτόχρονα δημοσιεύτηκε στή γερμανική καί γαλλική γλώσσα.

Τό θεωρημένο ἀπό τόν Φ. Ἔνγκελς γερμανικό κείμενο, στό ὁποῖο προτάσσεται μιά εἰσαγωγή βγῆκε σάν νέα ἔκδοση τό 1891 στό Βερολίνο.

Σύμφωνα μέ τό κείμενο τοῦ 1891.
Μεταφράστηκε ἀπό τά ἀγγλικά παίρνοντας ὑπόψη καί τή γερμανική ἔκδοση τοῦ 1871.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ